

T.C.
BARTIN ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
PEYZAJ MİMARLIĞI ANABİLİM DALI

**BARTIN KENTİ GELENEKSEL KONUTLARINDAKİ YAPISAL
DEĞİŞİMLERİN BAHÇE MEKÂNI VE KULLANILAN BİTKİ MATERYALİNE**

YANSIMALARI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN

Gaye TAŞKAN

2008

DANIŞMAN

Yard. Doç. Dr. Banu BEKÇİ

BARTIN-2014

KABUL VE ONAY

Gaye TAŞKAN tarafından hazırlanan " BARTIN KENTİ GELENEKSEL KONUTLARINDAKİ YAPISAL DEĞİŞİMLERİN BAHÇE MEKÂNI VE KULLANILAN BİTKİ MATERYALİNE YANSIMALARI " başlıklı bu çalışma, 20.06.2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Yrd.Doç.Dr. Banu BEKÇİ (Danışman) (B.Ü.)

Üye : Prof.Dr. Mustafa VAR (K.T.Ü)

Üye : Doç.Dr. Bülent CENGİZ (B.Ü.)

Bu tezin kabulü B.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulunun .../.../... tarih ve sayılı kararıyla onaylanmıştır.

Doç. Dr. Selma ÇELİKYAY

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

BEYANNAME

Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Yrd. Doç.Dr. Banu BEKCI danışmanlığında hazırlamış olduğum " Bartın Kenti Geleneksel Konutlarındaki Yapısal Değişimlerin Bahçe Mekânı Ve Kullanılan Bitki Materyaline Yansımaları " adlı Yüksek lisans bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

20.06.2014

Gaye TAŞKAN

ÖN SÖZ

Bu çalışma BÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Yüksek lisans eğitim hayatım ve “BARTIN KENTİ GELENEKSEL KONUTLARINDAKİ YAPISAL DEĞİŞİMLERİN BAHÇE MEKÂNI VE KULLANILAN BİTKİ MATERYALİNE YANSIMALARI” adlı tez çalışmamın her aşamasında beni önerileri ve eleştirileriyle yönlendiren, yardımlarını, yakın ilgisini ve desteğini hiçbir zaman esirgemeyen, değerli hocam ve danışmanım Yrd. Doç. Dr. Banu BEKCİ' ye sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamın olgunlaşmasında beni yönlendirerek değerli fikir ve görüşlerini paylaşan değerli hocam Prof. Dr. Muatafa VAR (Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü)'a teşekkürlerimi sunarım.

Tezde yer alan istatistiki çalışmalarda yardımlarını esirgemeyen Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Orman Mühendisliği Bölümü öğretim üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Kenan MELEMEZ' e teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmalarım süresince benden destek ve imkânlarını esirgemeyen değerli arkadaşlarım Emine ÖNDER, Hafize Ünlü, Hacer ERTEN ve Çağatay ABAR'a teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca gösterdikleri destekle her zaman yanımda hissettiğim kıymetli Babam Nurdoğan TAŞKAN ve Annem Müjgan TAŞKAN'a teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

Gaye TAŞKAN

Bartın 2014

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

BARTIN KENTİ GELENEKSEL KONUTLARINDAKİ YAPISAL DEĞİŞİMLERİN BAHÇE MEKÂNI VE KULLANILAN BİTKİ MATERYALİNE YANSIMALARI

Gaye TAŞKAN

Bartın Üniversitesi

Fen Bilimleri Enstitüsü

Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı

Peyzaj Planlama Ve Tasarım Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Banu BEKÇİ

Bartın-2014, Sayfa: XV+ 129

Toplumların önemli tarihsel, kültürel ve yapısal mirasları olan geleneksel yerleşmeler son yıllarda modernleşmenin etkisi ile birlikte özgün kimliklerinden uzaklaşıp farklı kimlikler kazanmaktadırlar. Giderek standartlaşmaya başlayan ve tek tip kentlerin oluşmasını sağlayan çalışmaların sonucu olarak kentler kendilerine özgü kimliklerini kaybetmektedirler. Bir kentin özgün dokusunu kaybetmemesi için var olan geleneksel sivil mimari örneklerinin tek basına korunmuş olması yeterli değildir. Kentsel dokuyu oluşturan çevre bileşenlerini ile bir bütün halinde ele alınıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Konut ile dış çevre arasındaki bağlantıyı sağlayan ilk açık mekân olan bahçeler ait olduğu toplumun dünya görüşü ve inançlarını, geleneklerini, sosyal düzen ve organizasyonlarını, hayatlarını kazanma biçimlerini, yani bütün olarak kültürü ve bu kültürün gelişmesi hakkında ipuçları verirken aynı zamanda bahçelerde kullanılan kent dokusuna uyum sağlamış çok sayıda yerli ve yabancı bitki türü ile mimari desenlerle eşlik ederek kentin

şekillenmesinde ve kimlik oluşturmasında önemli rol oynar. Bu araştırma kapsamında Bartın kent merkezindeki geleneksel konut dokusunun yoğun olduğu beş ayrı mevki belirlenerek bu mevkilerde rastgele örnekleme metodu ile seçilen konut bahçelerindeki anket uygulaması yapılmıştır. Anketlerin sonuçları değerlendirilerek geleneksel konutlarda ikamet eden konut sakinlerinin bahçeleri ile ilgili tercihleri ve sosyo-ekonomik özelliklerinin bahçelerine yansımaları ortaya konurken bu özellikler ile şekillenmiş konut bahçelerindeki mevcut odunsu bitki türleri incelenmiştir. Geleneksel konut bahçelerindeki floristik çeşitlilik ve bu çeşitliliğin nasıl bir değişim sergilediği saptanmıştır. Ayrıca, konut bahçelerinde tespit edilen floristik çeşitliliğin kentsel peyzajdaki kullanım özelliklerine göre tercihleri ortaya konularak kentsel peyzaj tasarımlarına katkıları vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Geleneksel konut, geleneksel bahçe, bitki materyali, bitkilendirme tasarımı, anket, Bartın

Bilim Kodu: 502.11.01

ABSTRACT

M. Sc. Thesis

REFLECTIONS OF THE STRUCTURAL CHANGES IN TRADITIONAL HOUSES IN THE CITY OF BARTIN, ON THE GARDEN PLACES AND PLANT MATERIALS USED

Gaye TAŞKAN

Bartın University

Graduate School of Applied Sciences

Department of Landscape Architecture

Science of Landscape Planning and Design

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Banu BEKÇİ

Bartın-2014, Page: XV + 129

Traditional settlements, which are important historical, cultural and structural heritages of societies, got further away from their distinctive identities and gained different identities in recent years, as a result of the effect of modernization. Cities are losing their distinctive identities due to the studies that began to gradually be a standard and that cause to formation of uniform cities. For ensuring a city to maintain its distinctive tissue, it is not adequate to protect only the examples of its existing traditional civil architecture. Environmental components that constitute the urban tissue should be dealt with and evaluated as a whole. Gardens, which are the first open places providing the link between houses and external environment, give clues about the worldviews, beliefs, traditions, social orders, ways of making living, and organizations of the communities that they belong to, i.e. cultures of communities as a whole, and their development; and at the same time, they play an important role in enabling a city to take shape and create an identity, by

accompanying the architectural models with their great number of domestic and exotic plant species compatible with the city's tissue. Within the scope of this research, five different regions were determined in Bartın's city center, where the traditional residential tissue is intense; and then, the questionnaire study was performed in the house gardens selected in that area with the random sampling method. By means of the evaluation of the questionnaire results, the reflections of the preferences of the dwellers of traditional houses—regarding their gardens as well as their socio-economic characteristics—on their gardens were revealed; and the wood-like plant species in the house gardens shaped based on such specifications were examined. Floristic diversity in traditional house gardens, and how a change this diversity exhibits were determined. In addition, the preferences regarding the floristic diversity found in the house gardens were introduced, according to their use in urban landscape, and their contributions to urban landscape design were emphasized.

Key Words

Traditional house, traditional garden, plant material, planting design, questionnaire, Bartın

Science Code: 502.11.01

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
KABUL VE ONAY.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.
BEYANNAME.....	iii
ÖN SÖZ.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vii
TABLolar LİSTESİ	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xiii
EKLER LİSTESİ.....	xiv
BÖLÜM I GİRİŞ	1
BÖLÜM II KURAMSAL TEMELLER.....	7
2.1 Konut Kavramı	7
2.1.1 Geleneksel Konut Modern Konut Kavramı ve Ayrımı	10
2.1.2 Geleneksel Konut	10
2.1.2. Geleneksel Konutlarda Fiziksel Değişimler.....	18
2.2.1 Fiziksel Kullanıcı Gereksinimleri.....	21
2.2.2 Psiko-Sosyal Kullanıcı Gereksinimler.....	22
2.3 Konut Yakın Çevresi	24
2.4.1 Geleneksel Bahçeler	27
2.4.2 Dönüşen Bahçeler	29
2.4.3 Geleneksel Bahçeler ve Dönüşen Bahçeler Arasındaki Farklar.....	31
2.5 Konut Bahçesi Peyzaj Planlama ve Tasarımı.....	33
2.5.1 Ön Bahçe, Yan Bahçe, Servis Alanı Kullanımları	34
2.5.2 Konut Bahçelerinde Bitkilendirme Tasarımı	36
2.5.2.1 Tasarım Öğeleri	42
2.5.2.2 Tasarım İlkeleri	44
2.5.2.2 Bitki Materyalinin Fonksiyonel Yönden Kullanımı.....	49

BÖLÜM II MATERYAL VE YÖNTEMİ	53
3.1 Çalışma Alanının Tanımı	54
3.2 Çalışma Alanının Peyzaj Özellikleri	57
3.2.1 Çalışma Alanının Doğal Peyzaj Özellikleri	57
3.2.1.1 İklim	57
3.2.1.2 Topografya	58
3.2.1.3 Toprak Özellikleri	58
3.2.1.4 Jeolojik Yapı.....	59
3.2.1.5 Hidrolojik Yapı.....	59
3.2.1.6 Doğal Bitki Örtüsü	60
3.2.2 Araştırma Alanının Kültürel Peyzaj Özellikleri.....	61
3.2.2.1 Bartın Kentinin Tarihi Gelişim Süreci	61
3.2.2.2 Sosyo-Ekonomik yapı	61
3.2.2.3 Nüfus	62
3.2.2.4 Ekonomik Durum	62
3.2.2.5 Ulaşım.....	63
3.2.2.6 Koruma Kapsamındaki Alanlar	64
3.2.2.7 Kentsel Yerleşim Özellikleri	65
3.2.2.8 Yerel Mimari Özellikleri	66
BÖLÜM IV BULGULAR.....	71
4.1 Kullanıcıların Sosyo-Demografik Özellikleri İle Geleneksel Konut Bahçelerine Yönelik Tanımlamalar Arasındaki İlişkilerin İrdelenmesi	71
4.2 Geleneksel Konut Parametreleri İle Geleneksel Konut Bahçelerine Yönelik Tanımlamalar Arasındaki İlişkilerin İrdelenmesi	74
4.3 Geleneksel Konut Bahçelerine Yönelik Tanımlamalar Ve Bu Bahçelerin Kullanımlarına İlişkin Parametrelerin Değerlendirilmesi.....	75
4.4 Gelecekte Yapılacak Tasarımlara İlişkin Parametreler	76
4.5 Faktör Analizi Değerlendirilmesi	76
4.6 Bitki Türlerinin Familya ve Orijinlerine Göre Dağılımı.....	79

	<u>Sayfa</u>
4.7 Bitki Türlerinin Bahçe Parametrelerine Göre Dağılımı	80
BÖLÜM V DEĞERLENDİRMELER	83
5.1 Bartın Kenti Geleneksel Konut Bahçeleri	83
5.1.1. 5.1.1 Ön Bahçe	85
5.1.2 Yan Bahçe	87
5.1.3 Arka Bahçe	88
5.2 Bartın Kenti Geleneksel Konut Dokusundaki Dönüşen Bahçeler	89
5.2.1 Ön Bahçe	91
5.2.2 Yan bahçe	91
5.2.3 Arka bahçe	92
5.3 Kullanılan Türlerin Peyzaj Mimarlığında Değerlendirilmesi	93
BÖLÜM VI TARTIŞMA	99
BÖLÜM VII SONUÇ VE ÖNERİLER.....	101
KAYNAKLAR.....	105
EKLER	115
ÖZGEÇMİŞ.....	128

TABLolar LİSTESİ

Tablo		Sayfa
No		No
1.	Geleneksel ve modern konut arasındaki ayrımlar	17
2.	Bartın iline ait 1960-2013 yılları arası ölçülen bazı meteorolojik veriler	57
3.	Bartın ili 2013 yılına ait ölçülen bazı meteorolojik veriler	58
4.	Bartın şehir merkezi nüfusundaki 2000-2013 yılları arasındaki değişimler	62
5.	Kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri ile geleneksel ve dönüşen konut bahçesi kavramlarına yönelik talepleri arasındaki ilişkiler	72
6.	Parametreler arası faktör analizi	78
7.	Bitki türlerinin bahçe parametrelerine göre dağılımı	80
8.	Bartın kenti geleneksel ve dönüşen bahçelerinde kullanılan türlerin; genel özellikleri, tasarıma katkısı ve fonksiyonellik açısından değerlendirilmesi	93

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil	Sayfa
No	No
1. Araştırma modeli akış diyagramı	6
2. Modern bahçe planı	39
3. İnfomal düzene sahip bahçe planı	41
4. Materyal metod akış diyagramı	55
5. Çalışma alanı	56
6. Geleneksel Bartın konutu örnekleri	67
7. Geleneksel Bartın konutu ve cepheleri	69
8. Bitki türlerinin familya ve takson sayılarına göre dağılımı	79
9. Geleneksel bahçelerde alan kullanımları	84
10. Geleneksel bahçelerde ön ve arka bahçe kullanımları	84
11. Bartın kenti geleneksel konut bahçeleri ve kullanılan bitki türleri örnekleri	85
12. Geleneksel bahçelerde ön bahçe kullanım örnekleri	87
13. Geleneksel bahçelerde yan bahçe kullanım örnekleri	87
14. Geleneksel bahçelerde yan bahçe kullanım örnekleri	89
15. Bartın kenti dönüşen konut bahçeleri ve kullanılan bitki türleri örnekleri	90
16. Dönüşen bahçelerde ön bahçe kullanımları	91
17. Dönüşen bahçelerde arka bahçe kullanımları	93

EKLER LİSTESİ

Tablo		Sayfa
No		No
1.	Bartın Merkez İlçe tek yapı ölçeğinde korunan geleneksel konutlar koruma planı	114
2.	Anket ve bitki mateyali tespit formu	120
3.	Çalışma alanında belirlenen bölgelere göre araştırma kapsamında irdelenen geleneksel konutlar	123

KISALTMALAR LİSTESİ

ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
DİE	: Devlet İstatistik Enstitüsü
DMİ	: Bartın Meteoroloji İstasyonu
SPSS	: Statistical Package for Social Science
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Tarihsel süreç içerisinde yaşadığı çevre ile sürekli ilişki içinde olan insanoğlu var olduğu günden beri doğayı, kendi istekleri doğrultusunda biçimlendirmiş ve değiştirmiştir. Bu biçimlendirme önceleri korunma ve mücadele şeklinde gelişmiş daha sonraları barınma ihtiyacının keşfedilmesiyle sürekli ve organik bir hale gelmiştir. Barınmak için ilk olarak mağaralar kullanılmış üretkenliğin ve yapıcılığın artmasıyla birlikte konutlar ve açık mekânlar oluşturulmaya başlanmıştır. Sosyoekonomik yapıya bağlı olarak gelişen ve farklılaşan yapılar sonucu kentler oluşmaya başlamıştır (Bozkurt ve Altınçekic, 2013).

Pek çok uygarlığa ev sahipliği yapan Anadolu'da da zamanla iklim, topoğrafya, sosyoekonomik ve sosyokültürel yapıya göre biçimlenmiş geleneksel konutlar oluşmuştur (Bozkurt ve Altınçekic, 2013).

Şehir dokusunu oluşturan bu geleneksel konutlar, sanayileşmenin getirdiği göçlerle ve nüfus artışıyla birlikte bozulmaya başlamış; ataerkil aile düzeninin de değişmesiyle birlikte, bu düzene göre planlanan evler de fonksiyonlarını yitirmeye başlamışlardır (Zeybekoğlu, 2005).

Sanayi devriminden sonra giderek artan köyden kentlere göç sonucunda ortaya çıkan nüfus artışı yapı stokunun yenilenmesini gerektiriyordu. Endüstri şehrinin temel sorunlarından olan barınma sorununa kapsamlı bir çözüm önerisi olarak modern konutlar ortaya çıkmıştır (Çıkış, 2009). Tekdüzeliliğin ve bir örnekleşmenin giderek yaygınlaşmasıyla, geleneksel konutlar yerini apartmanlara bırakmışlardır. Birer tarihi ve kültürel miras olan bu geleneksel konutlar, halkın yeterince bilinçli olmaması, yerel yönetimlerin yeterince sahip çıkmaması ve bunun gibi nedenler sonucu yok olmaya yüz tutmuşlardır (Zeybekoğlu, 2005). Eskime, köhneme veya yok oluş olarak niteleyebileceğimiz bu fiziksel değişimlerin yanı sıra, insanların yaşadıkları kültür kayıpları ve şokları da, kullanım ve beklentiler kapsamında geleneksel çevreleri tehdit etmektedir (Atik, 2011).

Konut ve konut yakın çevresi, birbiri ile bütünleşmiş, üstlendikleri fonksiyonlar bakımından farklılaşan ve birbirini tamamlayan iki kavramdır. Sakinleri tarafından özel anlamlar taşıyan ve özel hayatın sürdürüldüğü yer olarak tanımlanabilen konut kavramı ve onu dış dünyaya açan, bir nevi dış dünya ile arasındaki bağlantıyı kuran konut yakın çevresi kavramı birbirleri ile yakından ilişkilidir (Yeşil ve Yılmaz, 2007).

Belirli bir kimlik kazanmış geleneksel konut dokusunun tamamlayıcısı olan geleneksel bahçeler bir toplumun geçmişine ait önemli izler taşımaktadırlar. İnsanların sosyalleşmeye başladığı ilk mekân olarak tanımlanan bahçeler o dönemin yaşayış şekilleri ve sosyal ilişkileri açısından önemli bilgilere ışık tutmaktadır. Geleneksel yapının tam anlamıyla korunması konut–bahçe-sokak ilişkisinin korunmasıyla mümkün olabilir.

Geleneksel bahçeler, tarihi eserler gibi korunması zamana karşı bir mücadeleyi gerektiren kültür varlıklarıdır. Söz konusu bahçeler olduğunda varlıklarının sürdürülmesi, bozulmaya son derece elverişli yapılarının korunması için bilinçli bir duyarlılık ve bakım gereksiniminden söz etmek gerekir (Karaçizmeli, 2011).

Kentlerde tarih boyunca oluşan sosyal-kültürel-ekonomik değişim/dönüşümler, geleneksel konut dokusunda da sürekli değişimlere neden olmaktadır. Bu değişim bir anlamda bir yeniden üretim sürecidir (Keleş, 2008).

Günümüzde pek çok alanda yaşanan ve sosyo-kültürel, teknolojik, ekonomik ve politik faktörlerin neden olduğu kentleşme, kentsel dönüşüm ve küreselleşme gibi değişim süreçleri, insanları, ilişkileri, yaşam çevrelerini, konutları, kentleri ve tüm dünyayı etkilemektedir. Kültürel sürekliliğin önemli bir bileşeni olan ve tarihi miras niteliğindeki geleneksel konut alanları da, kullanıcılarıyla birlikte bu değişimlerden çoğunlukla olumsuz olarak etkilenmektedir (Atik, 2011).

Değişim kavramı, sosyokültürel ve sosyoekonomik anlamda ele alındığında bir yaşam biçiminden diğer bir yaşam biçimine geçmeyi ifade etmektedir. Yaşam biçiminde söz konusu olan değişim ise fiziksel mekâna doğrudan yansımaktadır. Bu bağlamda geleneksel konutlar zamansal süreçte, içlerindeki kullanıcının yaşamsal değişimlerine bağlı olarak fiziksel dönüşüm geçirmektedirler (Perker ve Akıncıtürk, 2011).

Toplumların kültür ve medeniyet düzeylerini temsil eden mekân olan bahçeler zaman içerisinde geleneksel konutun geçirdiği fiziksel dönüşüme paralel bir dönüşüm geçirmiş ve geleneksel kullanımlardan uzaklaşarak modern bahçe anlayışına uygun bahçeler haline gelmeye kısacası dönüşmeye başlamışlardır.

Son yıllarda yerleşmelerin özgün kimliklerinden uzaklaşıp standartlaşmaya başladıkları yönündeki değerlendirmeler giderek artmaktadır. Bu değişimler konutları yapısal olarak etkilediği gibi kent ekosistemlerini de etkilemektedir. Kentsel ekosistemler hızlı kentleşme süreci, plansız yapılaşma kontrolsüz artan nüfus yoğunluğu, yoğun endüstriyel üretim ve aşırı ekolojik yüklenme kaynaklı iklimsel değişimler gibi etmenler nedeniyle doğal ekosistemlere göre oldukça farklılıklar göstermektedir.

Kentsel açık-yeşil alanlar, kentsel ekosistem örüntüleri içinde yeşil doku hücrelerine benzetilebilir. Kent dokuları arasında (çocuk oyun alanları, spor ve oyun alanları, ev bahçeleri, kent parkları, semt parkları mahalle ve cep parkları, meydanlar, yaya bölgeleri, çay bahçeleri vb.), kentin yakın çevresinde (Botanik bahçeleri, hayvanat bahçeleri, bölge parkları, golf alanları, sergi ve fuar alanları vb.) ve kentin dışında kırsal alanda yer alan açık ve yeşil alanlar (tatil köyleri, yayla yerleşimleri, milli parklar, kamp alanları vb.), yeşil alan dokusunun birer ekolojik hücreleridir (Bulut vd., 2008).

Kentsel açık yeşil alanların temel birimi olarak kabul edilen konut ve toplu konut ölçeğindeki bahçelerin estetik ve işlevsel açıdan iyi tasarlanmış olması içinde bulunduğu konuta artı değer katarken aynı zamanda içerdiği akılcı fonksiyon çözümleri ile kent hayatının getirmiş olduğu zor hayat koşullarından bunalmış olan konut sakinlerine bir dinlenme mekânı olarak hizmet etmesine olanak sağlayacaktır.

Konut bahçelerinde tasarım ve planlama yapılırken kullanılan en önemli elemanlar ise hiç kuşkusuz bitkilerdir (Acar, 1997). Peyzaj mimarlığı çalışmalarında bitkilerin katkısı çok yönlü olmaktadır. Bitkilerin estetik katkı sağlayan yaprak, meyve ve çiçek oluşumlarının yanı sıra, kent ekolojisine katkı sağlamak mekâna kimlik kazandırmak ve estetik olarak rol oynamak gibi bir takım işlevleri de yerine getirmektedir (Eroğlu vd., 2006).

Bitkiler; çoğu kez estetik amaçla olduğu kadar fonksiyonel amaçla da kullanılmaktadır. Örneğin bazı bitkiler, yaya trafiğini kontrol etmek veya kötü görüntüleri perdelemek için

fiziksel bariyer olurken bazıları da toprak erozyonunu önlemede yardımcı olur. Kısacası bitkiler, peyzajda çevremizi iyileştirmek ve doğanın işlevlerini korumak ve desteklemek için fonksiyonel bir rol oynamaktadır (Scarfone, 2007).

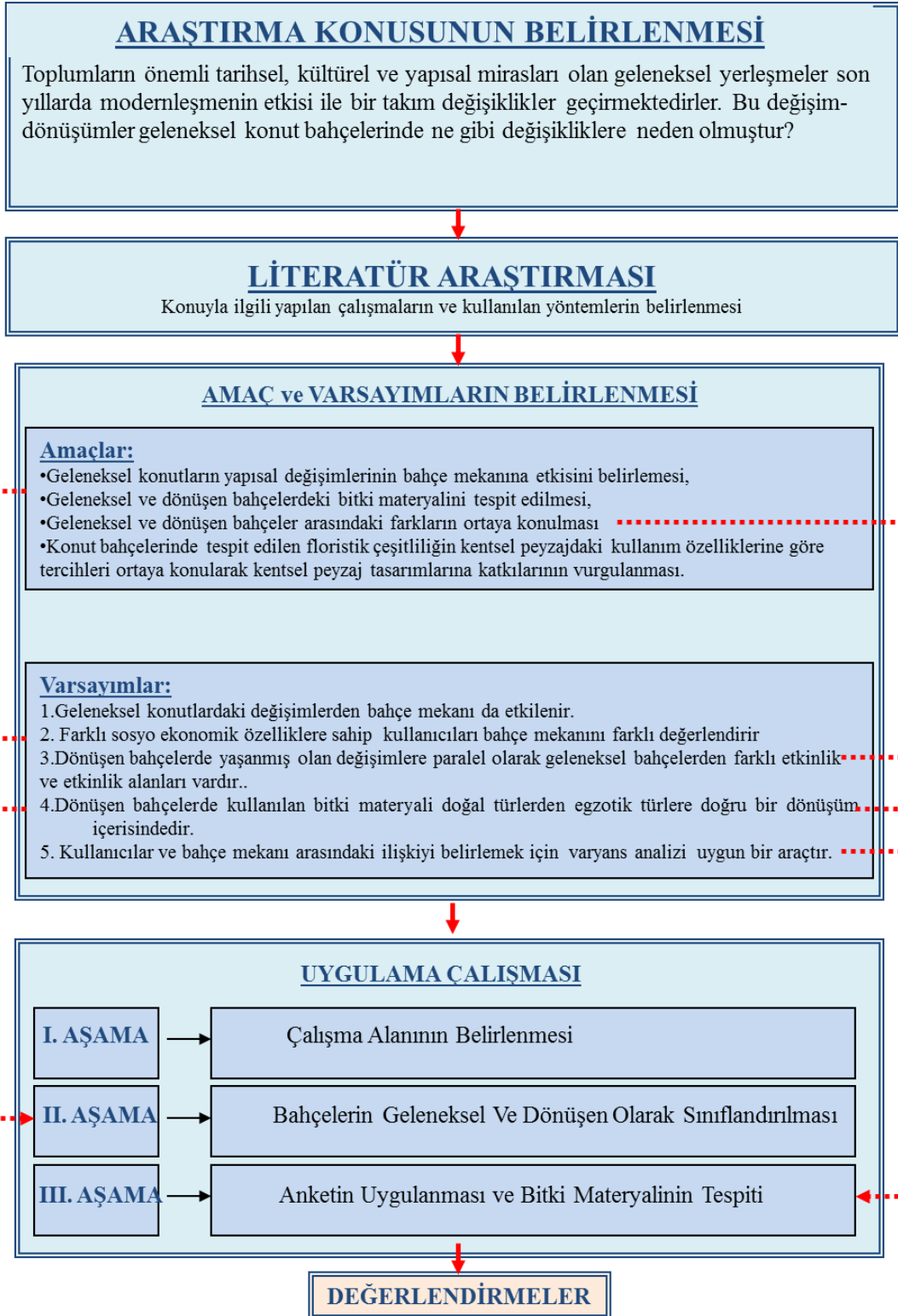
Bitkilendirme tasarımında kullanılan bitki türlerinin estetik özellikleri ve birbirleri ile bir arada uyumlu bir şekilde kullanılmaları oldukça önemlidir. Bu nedenle tasarımlarda kullanılacak bitki türlerinin nitelikleri ve birbirleri ile hangi tasarım ilkesine göre bir araya getirileceğinin çok iyi bilinmesi gerekmektedir (Robinson, 2004).

Bitkisel tasarım yapacak olan bir tasarımcı, mimari ve iç mimarinin de girdiği tüm sanat dalları için geçerli olan temel tasarım prensiplerine başvurur. Çizgi, biçim, renk, gibi tasarım öğelerinin kullanımını içeren tekrar, çeşitlilik, denge ve vurgu bu prensiplerendir. Bunlara her sanat dalında rastlamak mümkündür (Walker, 1991).

Ülkemizin odunsu ve otsu türleriyle bu türlerin farklı biyocoğrafik bölgelerde, farklı yetiştirme koşullarında oluşturduğu kompozisyonlarda peyzaj tasarımları için oldukça iyi bir potansiyele sahiptir. 9.000'den fazla bitki taksonundan en iyimser olarak 1000 tanesinin, rahatlıkla kentsel ve kırsal alanlarda kullanılabilme özelliği gerek botaniksel araştırmalarla ve gerekse az sayıda gerçekleştirilen peyzaj amaçlı adaptasyon ve değerlendirme çalışmalarıyla ortaya konulmuştur (Var, 1992; Acar, 2006; Bekci, 2010). Aynı zamanda günümüzde peyzaj uygulamalarında bitkisel materyal olarak egzotik bitkilerin de ağırlıklı olarak kullanıldığını düşünülürse bu türler arasında bahçe mekanı ve içinde bulunan konut dokusuna uygun bulunduğu bölgenin ekolojik özelliklerine uyum sağlayabilecek türleri tercih etmek çok seçenekli ve uzmanlık gerektiren bir konudur. Ancak özel mülkiyet alanı olan konut bahçelerinde tür seçiminin belirleyici etkenleri estetik ve ekolojik olarak uyumdan çok konut kullanıcılarının sosyo-ekonomik durumları, alışkanlıkları ve geleneksellik gibi kültürel özellikleridir (Nelson vd., 1998). Ayrıca kentin yaşı, kimliği, kültürel özellikleri ve yer aldığı coğrafya konut bahçelerindeki bitki çeşitliliği üzerinde etkili olabilmektedir (Cengiz vd., 2012).

Bartın kent merkezi örneğinde yürütülen bu çalışmada araştırma modeline ait akış diyagramı Şekil 1'de verilmiştir. Çalışma kapsamında konutlar ve bahçelerle ilgili kavramlar açıklanmaya çalışılmıştır. Bunlardan yola çıkılarak Bartın kent merkezindeki ile geleneksel dokuya sahip yerleşim alanlarında bulunan geleneksel niteliğini günümüzde

koruyan ve modern bahçe anlayışına doğru dönüşüm geçiren geleneksel konut bahçeleri olmak üzere iki grup altında değerlendirilmiş, bahçe kullanıcılarına anket uygulanmıştır. Bartın kent merkezindeki geleneksel konut dokusunun yoğun olduğu beş ayrı mevki belirlenerek bu mevkilerde rastgele örnekleme metodu ile seçilen konut bahçelerindeki anket uygulaması yapılmıştır. Anketlerin sonuçları değerlendirilerek geleneksel konutlarda ikamet eden konut sakinlerinin bahçeleri ile ilgili tercihleri ve sosyo-ekonomik özelliklerinin bahçelerine yansımaları ortaya konurken bu özellikler ile şekillenmiş konut bahçelerindeki mevcut odunsu bitki türleri incelenmiştir. Geleneksel konut bahçelerindeki floristik çeşitlilik ve bu çeşitliliğin nasıl bir değişim sergilediği saptanmıştır. Ayrıca, konut bahçelerinde tespit edilen floristik çeşitliliğin kentsel peyzajdaki kullanım özelliklerine göre tercihleri ortaya konularak kentsel peyzaj tasarımlarına katkıları vurgulanmıştır.

Şekil 1: Araştırma modeli akış diyagramı.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER

2.1 Konut Kavramı

Konut ve yaşama alanları, mimarlık ve planlamanın en temel ilgi alanı ve bütün tasarım ölçeklerinin ortak paydasıdır. Belki, tam da bu nedenle konutun sorgulanması hiç bitmez ve konut çoğu kez bir ‘sorun’dur; yapma çevre ile ilgili her sorun gibi planlama, tasarım ve uygulama üçlüsü ile ilişkilendirilerek tartışılır. Plancılar, mimarlar, tasarımcıların yanı sıra diğer meslek gruplarının, hukukçular, uygulamacılar ve politikacıların, planlama, mimarlık ve tasarım dışında farklı bilgi alanlarının (ekoloji, sosyoloji, psikoloji vb.) ve tüm bu alanlarda çalışan araştırmacıların yolu hep ‘konut’ la kesişir (URL,1 - 2013).

Mimarlık tarihi boyunca kulübelere, saraylara, kamu binalarından, dini yapılara, kültür merkezlerine kadar çeşitli tasarımlar yapılmıştır. Ancak bu tasarımlardan biri olan konut; yüklendiği anlam ve karşıladığı barınma ihtiyacı dolayısıyla diğer tüm tasarımlardan farklılaşır. İnsanlar ilk çağ mağara ve barınaklarından, günümüz apartman dairelerine kadar uzanan süreçte yaşamlarını sürdürdükleri çevre içinde çeşitli gereksinmelere ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçlar aslında insanoğlunun en basit barınma ve dış etkilerden korunma ihtiyacından kaynaklanmıştır (Desagis, 2006).

Konut bir barınağın ötesinde birtakım anlamlar içeren çok yönlü bir sistemdir. Konut, güvenliğin, konforun ve bireyselliğin bir sembolü olarak kullanıcının yaşamında önemli bir rol oynar. Fiziksel olduğu kültürel açıdan da önemli anlamlar taşır. Konut teriminin basit tanımında yer almayan kültürden kültüre, yöreden yöreye farklılıklar gösteren birçok aktivite, gereksinim ve insan ilişkilerini de ifade etmektedir. Konutlar buldukları bölgenin ve toplumun kültürü, yaşam biçimi, refah düzeyi, insan ilişkileri gibi birçok konuda önemli bilgiler aktarır. Dolayısıyla konutun bu çok boyutlu içeriği standart bir konut tanımı yapılmasını zorlaştırmaktadır (Zorlu ve Sağsöz, 2010). Kronolojik sırasıyla literatürde geçen konut kavramı terimleri şu şekildedir:

Norberg-Schulz, konutu bir yere ait olmakla ve hissetmekle tanımlamış, yerin yaşamsal özelliğinin atmosferi olduğunu vurgulamıştır. Bu durumda insanlar o yere bağlıdırlar ve o yer onlar için bir anlam içerir (Desagis, 2006).

Hayward (1975) ise konutun sadece barınak değil, aynı zamanda ben kimliğinin yer aldığı sosyal ve kültürel bir birim olarak organizasyonsal sistemlerin karmaşık hiyerarşisinin bir parçası olduğunu belirtmiştir (Şahin, 2008).

Cooper ise konutu, kişilerin kendilerini nasıl gördüklerini (bulduklarını) güçlü bir şekilde ifade etmelerini sağlayan bir araç olarak tanımlamıştır (Cooper, 1976).

Rapoport ise konutu bir korunmuş alana sahip olan özel bir yer, bir kimlik, bir kişisel değer ve işlevsel gereksinmelerin bir yansıması olarak tanımlamıştır (Rapoport, 1980).

Çubuk'a (1989) göre, Konut, insanoğlunun sadece büyük zamanın geçtiği her türlü sıkıntı, üzüntü, sevinç ve mutluluğu yaşadığı basit bir oturma makinesi olmamakla birlikte sadece yaşamın 4 duvar içinde geçtiği dış çevreden izole olmuş dışla ilişkileri kopuk bir mekân parçası da değildir. Konut insanların yeniden üretim gücü kazandığı devam edecek yaşam günleri için kendini fikren ve bedene hazırladığı yeniden ürettiği ve duvarlar dışındaki yakın uzak çevresiyle çok yakından ilgili bir yaşam birimidir.

Hasol (1993) konutu bir veya daha fazla insanın ikamet ettiği yer, mesken, ikametgâh olarak; evi ise sadece bir ailenin yaşamını sürdürebileceği konut olarak tanımlamaktadır (Şahin, 2008).

YeğİN'e (1993) göre, konutu tek bir yapı olarak düşünmek mümkün değildir. Konut; çevresi, arsası, altyapısı, sosyal ilişkileri ile yalnızca fiziki bir barınak değil, insanların refahı, mutluluğu için gerekli tüm sosyal tesisleri ve hizmetleri de kapsayan bir bütündür.

Soygeniş'e (1995) göre, insan konutta güven, insanlık gururu, rahatlık gibi duyguları korur. Kişi için konutu, inandığı, koruması gerekli değerleri ifade eder; insanın sosyal sorumluluk duygusunu etkiler, fiziksel çevresi, tarihi ve kültürüyle olan bağlarını kuvvetlendirir.

Teymur (1996)'a göre insan için yaşamsal önemi olan birkaç olgudan birisi olan konut; varoluşundan bu yana barınmanın mekândaki görüntüsü, günlük yaşam deneyimlerinin şekillendiği, sürdürüldüğü kabuk olarak farklı kültür ve toplumlarda yapılaşmış çevrenin en önemli ögesidir.

Gür'e (2000) göre ise, iletişim, etkileşim, mekân, zaman ve anlamın örgütlü bir örüntüsüdür. Bir yandan ait olduğu etnik grubun karakteristiklerini, yaşam biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini yansıtırken, diğer bir taraftan kullanıcısının kendini kanıtama ve anlatma eğilimi ile bireyin kişilik ve ayrıcalığını yansıtan bir olgudur.

Örer'e (2002) göre Hepimizin içinde yaşadığı fiziksel barınaklar birer konuttur. Fiziksel olarak, bizi doğal çevreden koruyan konutlar, bize yeni yaşam olanakları veren, kendimize yapay yaşam mekânları oluşturmamızı sağlayan kabuklarımızdır.

Ersoy (2002) göre Konut, hemen her insanın yaşamında önemli bir yeri olan, içten ye dıştan gün be gün kavranan ve kavrayan kişiye farklı anlamlar ileten çok yönlü bir varlıktır.

Şahin'e (2008) göre konutlar, barınma ihtiyacını karşılaması yanında bireylerin farklı sosyo-kültürel yapılarının çevre ile uyumlu olmasını sağlayan bir ara malzeme durumundadır. Bu yönden bakıldığında konutlar, sadece insan gereksinmelerinin karşılandığı fiziksel bir nesne değil, aynı zamanda o mekânda yaşayan insanların kimliğinin yer aldığı sosyal ve kültürel bir birim olarak da görülebilir. Konutların en temel işlevi, insanların ihtiyaç duyduğu gereksinmelerini özellikle de barınma ihtiyacını karşılamaktır. Bu bakımdan en kısa şekliyle, bireylerin barınma ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla yararlandıkları mekânlar konut olarak tanımlanabilir (Şahin, 2008).

“Ev” ve “Konut” pek çok dilde aynı anlamda ele alınmakta ve kullanılmakta olan iki kavramdır. Ancak evin anlamı ile ilgili olarak yapılan pek çok bilimsel çalışma “ev” kavramının; aile yaşamının merkezi, aidiyet, özgürlük, kendini ifade etme, kişisel kimlik, sosyal statü, ekonomik varlık vb. gibi güçlü ve duygusal içeriklere sahip olduğunu göstermektedir. “Konut” kavramı ise bütün bu anlamlardan daha baskın olarak çeşitli yapı malzeme ve elemanları ile oluşturulmuş olan ve içinde insanların ikamet ettiği strüktürel bir varlığı tarif etmektedir. Aslında fiziksel varlık olarak konut “ev” kavramının içerdiği

anlamaların yanı sıra malzeme ve taşıyıcı sistem elemanlarının bir araya gelmesiyle oluşan bir mimarlık ürünüdür (Perker ve Akıncıtürk, 2011).

Bugün konut artık tüm dünyada çevresi ile birlikte ele alınmakta; uygar çevre koşulları yaratmak, kent hizmetleri götürmek, doğal koşulların korunması vb. konular üzerinde durulmaktadır. Giderek artan yaşam standartlarının da etkisiyle konut çevresi, kullanıcılar tarafından konut yaşanılabilirliğinin bir ölçütü olarak kabul edilmeye başlanmıştır (Özarman, 2012).

2.1.1 Geleneksel Konut Modern Konut Kavramı ve Ayrımı

“Şehirler insanlarla hayat bulur, onlar olmadan şehirler de olmaz. Dolayısı ile şehir insanların ev gereksinmelerini karşılamalıdır” (Beaujeu-Garnier ve Chabot, 1967). “Bir ya da daha çok insanın ikamet ettiği yer, ev, mesken şeklinde tanımlanan konut” (Hasol, 1998), “Dünyanın insanoğlu tarafından işgali olayının en açık delili olarak kabul edilebilir. Meskenler, aynı zamanda insan neslinin dünya üzerinde ilk tesis ettiği müessese olmak özelliğini de taşır” (Tunçdilek, 1967; Aliagaoglu, 2003) ve bu müessese zamanla gelişim ve buna bağlı olarak değişimlere uğramıştır. Modernleşmenin, “gelenek, aidiyet ve doğallığı ortadan kaldırmayan ama sürekli aşındıran, eskisinden farklı bir zaman, mekân ve varoluş biçimi ortaya çıkaran eğilimleri”, konutlar üzerindeki dönüşümlerden de izlenebilmektedir (Şenol ve Akan, 2011). Konutları çeşitli şekillerde ele alıp incelemek mümkündür. Geleneksel ve modern konutlar bu ayrımlardan biridir (Aliagaoglu, 2003).

2.1.2 Geleneksel Konut

Barınma gereksinimini karşılayan konut alanları toplumun yaşam düzeyine, toplumsal değerlere, aile yapılarına, gelenek ve göreneklere göre oluşmaktadır. İnsanlar toplumsal-ekonomik-kültürel değerlere dayanarak değişik konut tipleri ve yaşam çevreleri oluşturmuşlardır (Özdeş, 1963).

Geçmişte mağaralardan, çadırlara ve günümüz konutlarına geçişler hep bir değişim sonucu olmuştur (Özyılmaz, 2007). İnsanoğlu yerleşik düzene geçtikten sonra, dış ortamın olumsuz etkilerinden korunmak ve barınmak amacıyla kendi yaşam çevresinde bulunan doğal malzemeyle, dönemin yapım tekniği ve çatki sistemiyle, zaman zaman belli bir mimari üslup uygulayarak geleneksel konut yapılarını üretmişlerdir (Dağgüllü, 1997). Ait

olduğu kültürün yaşam çevresi anlayışını somutlaştıran geleneksel konutlar, doğal olarak, bilinen şekline uzun bir arayış devresinden sonra ulaşmıştır. Yapıcılarla kullanıcılar arasında, kuşaklar boyu süregelen bir işbirliğinin rndrleri (Arel, 1982). Deneme ve yanılma süreci içinde birkaç yüzyıl boyunca sayısız yanlışlar ve doğrular yapılarak oluşmuş, çok yavaş değişim ve gelişim gösteren evrimleşmiş yapılardır. Bu süreç sonucunda iyi dengelenmiş, kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda biçimlenmiş yapılar ortaya çıkmıştır. Üretilen bu geleneksel konutlar, iklim ve diğer doğa koşullarını da etkileyerek, bölgelere göre farklılaşmış, farklı bölgelerde farklı özelliklere sahip konutlar ortaya çıkmıştır (Gürer, 2003).

Yapıldıkları dönemin sosyal, kültürel, ekonomik yaşantısının önemli ipuçlarını barındıran geleneksel konutlar evre verilerine karşı tutumu son derece duyarlıdır. Kullanılan malzemeler ulaşım ilişkileri ve kapalı ekonomik sistemin getirdiği koşullardan dolayı bulunduğu yerel ortamdan elde edilmeye çalışılmıştır (Akdemir ve Korkmaz, 2010).

Özellikle kırsal alanlarda belirgin biçimde ortaya çıkan yapısal farklılıklar sonucu (mekân kurgusu, yapı malzemesi, yapım biçimleri vb.) yöreye özgü olarak gelişen, geleneksel kırsal konut olarak tanımlayabileceğimiz konut yapıları ve onların birlikte oluşturdukları dokular olmuştur (Gürer, 2003).

Geleneksel Türk konutu, geleneksel Türk ailesinin yaşam kültürü ve törelerine uygun şekil ve plan özellikleri gösteren, asırlarca Türk insanının gereksinmelerine cevap vermiş bir konut tipi olarak bilinmekte ve nitelendirilmektedir (Atik, 2011). Elbette farklı doğal ortamlar, kültürel etkileşimler ve çevresel adaptasyonlar sonucu Türkiye’de değişik konut planı tipleri gelişmiştir. Ancak, bütün bu farklılıklara rağmen Türkiye’nin konut planı tiplerinde ortak bir özellikler vardır. Anadolu’nun konut planı tipi iki temel unsurdan oluşur: oda ve sofa (Köse, 2005).

Geleneksel konutta yer alan odaların en önemli özellikleri konut içindeki pek çok eylemi kendi başlarına karşılayabiliyor olmalarıdır. Ataerkil aile yapısını meydana getiren her bir çekirdek ailenin kendi evini oluşturan odada; oturma, yemek yeme, çalışma, uyuma ve hatta yıkanma eylemlerinin tümü gerçekleştirilebilmektedir. Odaların düzenlenmesindeki ilkeler temelde toplumsal yaşantıya bağlı olarak oluşmuştur (Peker ve Akıncıtürk, 2011).

Odaların etrafındaki hizmet alanını oluşturan, odalar arası ilişkilerin sağlandığı ve ataerkil ailenin toplanma mekânı niteliğini taşıyan sofa ise geleneksel konutun diğer önemli plan unsurudur (Küçükerman, 1996). Sofanın mekânsal uyarlanabilirliği ve odalar arasında bağlayıcı ara öge olma niteliği ile sahip olduğu biçimlenme esnekliğine karşın, odalar biçim özellikleri açısından kararlı ve değişmez geometrik özellikteki mekân birimleri olmaktadır. Sofa ve odaların bir araya gelmesi yapıların biçimlenme özelliklerini, yapıların avlu içinde konumlanma biçimlerini, sokak ile ilişkilendirmelerini ve yerleşme birimini ortaya çıkarmaktadır. Geleneksel Türk evinin plan kurgusu içinde odaların kare ve kareye çok yakın dikdörtgen planlı olmalarına karşın sınırlayıcı çevre duvarları, pencere boşlukları ve duvar dolulukları açısından mekânsal zenginlikleri sağlayacak özellikler sergilemektedir (Eyüce, 2005).

Odalar ile sofa arasındaki ilişki türü ise geleneksel konutun plan düzlemindeki çeşitliliği tarif etmektedir. Anadolu'da bulunan geleneksel ahşap konutlar bu bağlamda sofasız, iç sofalı, dış sofalı ve orta sofalı olmak üzere sınıflandırılabilir (Küçükerman, 1996). Fakat zamana göre bir sıralama yapıldığında, bu sıralama geçerli olmamaktadır. Çünkü en eski tipler sıra odalı ve dış sofalı, daha yenileri iç ve orta sofalı evlerdir. Zaman içindeki gelişme yörelere göre farklı olmuştur. Yani bazı yerler daha eski tiplere sadık kalmış, bazıları ise daha çabuk tip değiştirmiştir (Eldem, 1968).

Konutlar, yöreye göre değişmekle beraber çoğunlukla, sokağa çok yakın oldukları halde sokağa kapalı yapılar olarak gelişmişlerdir. Özel yaşam dışarıdan gizlenmeye çalışılmıştır. Bu organik sokakları bölgesel özelliklere göre bazen ahşap payandalı ya da taş konsollu çıkmaları ile yapı kütleleri, bazen de yüksek bahçe ya da avlu duvarları sınırlar. Konutlar her ne kadar içe dönük olsa da komşuluk ilişkilerinin güçlü olması konutların birbirine görece yakın ilişkili olarak biçimlenmesinde etkili olmuştur (Gürer, 2003).

Geleneksel konutların biçimlenmesinde, aile yapısı, ailenin günlük yaşamdaki genelleşmiş özellikleri etkili olmaktadır. Evin iç yaşamında kadının işleri çok fazladır. Toplumun tarımsal ve ailenin günlük yaşantısındaki ekonomik olgulara bağlı olarak, kadının ev işlerini yapacağı, yani çamaşır yıkamaktan odun kırmaya, meyve ve tahıl serip kurutmaya, ekmek pişirmeye kadar uzanan yoğun çalışma hayatının gereklerini karşılayacak geniş bir iş alanı yaratılmıştır. Geleneksel toplumlarda aile yaşantısının mahremiyeti göz önüne alındığında evin kendi içine dönük bir avlu veya iç bahçeye açılan bir düzene göre

biçimlenmesi doğal olmuştur. Kadının etkinlikleri giriş katında olduğu için bütün bölgelerde alt kat penceresiz ya da çok az pencere, dolu bir görünüme sahip olurlar. Üst katlar ise ailenin özellikle kadının dış dünya ile ilişki kurduğu alanlardır. Bu sebeple bu kat sokağı en fazla görebilecek şekildedir (Gürer, 2003). Üst katlarda, komşuluk ilişkileri, sokağı seyretme, sokağa üst katlarda açılma, daha fazla doğal ışık alma, mekânı genişletme ve estetik-güzellik gibi açılardan dolayı cumbalar yer almaktadır (Veliöglü ve Tavşan, 1993).

Bu işlevsel zorluklar, bütün bölgelerde, değişik biçim gelenekleri içinde de olsa, yeşil iç avlu ya da bahçeli, alt katları sağır, üst katları bol pencere ile dış dünyaya uzanan bir konut şeması ortaya çıkar. Buna biçim açısından farklı özelliklerde katmak gereklidir. Genellikle düzenli olmayan bir arazi mülkiyeti sonucu yapı parselleri düzgün değildir. Üst katlarda düzgün bölümler elde edilmek istendiği için, üst katların alt kat duvarları üzerinden taşması normaldir. Geleneksel konutlarda iç ve dış çevre arasında plan düzeninden doğan sıkı bir ilişki vardır. Zemin kat genellikle sokak cephesine kapalı tutulmuştur (Gürer, 2003). Avlu veya bahçe ile zemin katın rahatlığı sağlanmıştır. Zemin katlar genellikle taş; diğer katlar ise ahşap malzemeden yapılmış olup, ahşap veya bağdadi sıva üzerine farklı renklerde boyanmıştır. Pencereler dikdörtgen formlu olup, (1:2' ye yakın oranlarda, ahşap veya taş lentolu), zemin katlar yine mahremiyet açısından az pencere, üst katlar bol pencere yapılmıştır. Çatılar yapının dış ortamlardan korunması ve estetik-güzellik açılarından geniş saçaklı (60-120 cm arasında) yapılmaktadır. Geleneksel konut örüntüsünü oluşturan konutlar, ön bahçeleri sayesinde, genel ve özel açık mekânlar arasında belirgin bir farklılaşmaya sahiptirler. Bu tür konutlarda yaşayan tüm sakinlerin bahçelerini koruma, bakma, bitki yetiştirme, güzelleştirme çabaları, kuvvetli bir sahiplenme duygusunu göstermektedir (Veliöglü ve Tavşan, 1993).

Yapısal özellikler açısından incelendiğinde ise bu geleneksel konutların zemin kat dış duvarlarının ya da subasmanlarının genellikle ahşap hatıllı taş yığma tekniği ile inşa edildiği, üst katlarının ise kerpiç, taş veya tuğla dolgu ahşap karkas yapım tekniği ile oluşturulduğu görülmektedir. Ülkemizin Marmara, Ege, Akdeniz ve Karadeniz bölgelerinin özellikle kentlere yakın kırsal alanlarında bağdadi tekniğinin uygulandığı geleneksel konutlara da rastlanmaktadır. Kullanılan yapı malzemelerinin yakın çevreden seçilmiş olması ise sözü edilen geleneksel konutun en önemli özelliklerindendir (Perker, 2010).

Konutların plan şemaları ve kullanılan malzemeler değişik bölgelerde değişik koşul ve bileşenlerde ortaya çıkmakta ve bölgelere göre çeşitlenmektedir. Literatürde yapılan taramada ve çok genel çizgileriyle konut mimarisi Anadolu'da;

- Güneydoğu Anadolu, avlulu, eyvanlı, düz damlı ve yontma süslemeli taş mimari
- Doğu Anadolu ahşap hatıllı düz damlı taş mimari
- Doğu Karadeniz bölgesi geniş saçaklı, kapalı sofalı, sık aralıklı ahşap çatkı, taş, tuğla, kerpiç dolgulu mimari
- Batı Karadeniz ekle iç ve orta sofalı ahşap çatkı, eyvanlı, kırma çatılı, ahşap taş kerpiç dolgulu
- Marmara bölgesi zemin kat kâgir ya da ahşap direkli, üst katlar ahşap çatkı, taş, tuğla, kerpiç dolgulu, iki yüzü sıvalı ya da ahşap cephe kaplamalı mimari
- Ege ve Akdeniz kıyı bölgeleri, düz damlı veya kırma çatılı, kübik ahşap cumbalı taş konut mimarisi
- Orta Anadolu, özellikle Kapadokya yöresinde eyvanlı, düz damlı, oyma ve yontma süslemeli taş mimari
- İç batı ve orta Anadolu çoğunlukla tek katlı düz toprak damlı ahşap hatıllı yığma kerpiç tuğla mimari (Akdemir ve Korkmaz, 2010; Gürer, 2003).

Özet olarak geleneksel konutların genel özellikleri: (Uzbek, 2008'den değiştirilerek).

- Bu tür konutlarda yaşayan aileler geçimlerini tarım ve hayvancılık gibi faaliyetlerle sürdürmektedirler.
- Geleneksel konutlar barınmanın dışında üretim, ticaret ve depolama gibi ekonomik etkinlikleri gerçekleştirildiği mekânlardır.
- Geleneksel konutlar çok işlevli ve boyut, biçim ve işlev yönlerinden fazla farklılaşmamış mekânlardan oluşmaktadırlar.
- Geleneksel konutlarda özel ile kamusal yaşam yer yer iç içe geçmektedir.
- Bu tip konutlarda üç kuşak geniş aile yaşamaktadır.
- Geleneksel konutlar yüzyüze ilişkilerle tekil olarak üretilmektedirler.

- Bu konutların biçimlenmesi büyük oranda yerel doğal ve kültürel koşullara bağlıdır.

Toplumların önemli tarihsel, kültürel ve yapısal mirasları olan geleneksel konutlar uzun süreli kullanımda çeşitli nedenler ile değişime uğramaktadır. Geleneksel konutlar sosyal yaşamda meydana gelen değişikliklere bağlı olarak ortaya çıkan güncel kullanıcı gereksinim ve isteklerine yanıt veremez duruma gelebilmektedir (Peker ve Akıncıtürk, 2011).

Bu konutların oluşumunu sağlayan sosyo-ekonomik koşulların değişmesinden kaynaklanan kültürel kopukluk, söz konusu mimari mirasın korunmasını engellemektedir. Batılılaşma hareketlerinin tüm dünyada etkisini göstermeye başlamasıyla birlikte geleneksel konutların oluşma sürecinde etkili olan sosyal yapı değişmeye başlamış, değişen alışkanlıklar konut mimarisinde fazlasıyla hissedilmiştir. Günümüz yaşam biçimi ve aile yapısının gerektirdiği ihtiyaçları yeteri kadar karşılayamayan geleneksel konutlar zaman içerisinde, daha iyi koşullarda, daha lüks ve daha konforlu evlerde oturma isteğiyle kullanıcıları tarafından terk edilmeye başlamıştır (Tatlıgil, 2005).

Kırsal ve/veya geleneksel ev, geçmişten günümüze yaşanan kültürel yayılmaların ve kültürel adaptasyonların tarihi belgesi olması, bir yerden diğerine değişerek yeryüzünün “yer”ler zenginliğini arttırması nedeniyle ayrı bir önem taşır. Günümüzün hızla yayılan ve önüne çıkan her şeyi tamamen değiştirerek kendine benzeten ve aynılaştıran popüler kültür karşısında korunması ve belgelenmesi gerekir. Çünkü her bir kırsal ev binlerce yıllık yerel kültür biriminin sonucudur ve popüler kültürün aynılaştırıcı etkisi sonucu bu orijinal kültür elemanlarını artık görme şansı kalmayabilir (Köse, 2005). Günümüzde geleneksel mimari niteliği taşıyan yapıların daha çok kırsalda ve az nüfuslu yerleşimlerde bulunduğunu ve üretimine devam edildiği; kentlerde bulunan yapıların ise bir kısmının “Eski Eserler Koruma Kanunu kapsamında” yaşatılmaya çalışıldığı ve yeni halk mimarisi yapılarının üretilmediği bilinmektedir (Savaş, 2000).

2.1.3 Modern Konut

Köyden kente göç, nüfus artışı, kentleşme, ekonomik ve teknolojik gelişmeler, modernleşme vb. nedenlerde kentlerde oluşan gelişim ve değişim bireye, aileye, topluma

ve fiziksel çevreye çeşitli şekillerde yansımaktadır. Bireyin, aile ve toplumun geleneklerinin, alışkanlıklarının, tutum ve değerlerinin, yaşam biçiminin, aile yapısının değişmesi kullanıcı gereksinmelerini ve tercihlerini değiştirmektedir. Bu değişimin fiziksel mekâna yansması ise mekân organizasyonunun, evin, odaların, banyo, WC gibi ıslak hacimlerin kullanımının ve sıhhi tesisatın ve hatta konut içinde yer alan sabit, yarı sabit ve hareketli donatı ve mobilyaların değişmesi şeklinde olmakta ve yapının planına ve genel formuna yansımaktadır. Geleneksel konutlarda yeme, yatma, oturma ve hatta yıkanma gibi birçok işlevin aynı mekânda gerçekleştirildiği kullanım günümüzde söz konusu değildir. Değişen yaşam biçimi mekânların yatak odası, oturma odası, çocuk odası, banyo gibi farklı işlevlere hizmet etmesi sonucunu doğurmuştur. Değişen ihtiyaçlar doğrultusunda kabul gören planlamaya sahip, yeni oluşan konut alanları her geçen gün benimsenmekte ve hızla artmaktadır.

Söz konusu yerleşimlerdeki konutların iç mekân tasarımları değerlendirildiğinde sanayileşen ya da sanayinin yanında bulunan yerleşimlerde yapılan konutlarda geleneksel sofanın yerini koridorlar almaya başlamış, odaların işlevleri Batının etkisiyle özelleşmeye başlamış, ıslak hacimler bir araya toplanarak koridor boyunca konumlandırılmıştır (Bilgin, 2004; Cengizkan, 2004). Geleneksel Türk konutu etkisi ile iki ya da üç katlı yapılan bu konutlar, zamanla tek kata inerek hacim sayıları azalmış mekânlar ufalmıştır. Özellikle 1950'lerden sonra bitişik nizam apartmanların yapılmaya başlaması ile iç mekân kurgusu daha da standartlaşmaya başlamış, geleneksel motiflerin yerini sade düz duvarlar almıştır (Bilgiç, 2008).

Modern konutlar genellikle 2 ile 4 odaya sahip, mutfak, banyo ve tuvaleti olan yapılardır. Bu tip yapılar modern inşaat malzemesi kullanılarak yapılır ve bunlarda gelenekselliği bulmak güçtür (Aliağaoğlu, 2003).

Kentlere göç ve bunun sonucunda ortaya çıkan nüfus artışı da aynı şekilde yapı stokunun yenilenmesini gerektiriyordu. On dokuzuncu yüzyılda ortaya çıkan modern konutun yaygınlığı ve yıkıcı özelliği, endüstri şehrinin temel sorunlarından olan barınma sorununa kapsamlı bir çözüm önerisi sunmuştu (Çıkış, 2009).

Modern konutların genel özellikleri:

- Modern konutlar genellikle çekirdek ailenin yaşadığı mekânlardır.

- Bu konutlar barınma dışındaki (tarım, hayvancılık vb.) faaliyetlerden arınmışlardır.
- Modern konutlar işlev, biçim ve boyut açısından farklılaşmış mekanları barındırırlar ve mekanlarda sabit donatılar bulunur.
- Standart ve yerelden bağımsız tasarım ilkeleri ile biçimlendirilirler.
- Kamu ya da özel sektör eliyle kitlesel olarak üretilebilirler.

Sonuç olarak geleneksel konutlar ve modern konutlar arasındaki farklar Tablo 1’de özetlenmiştir.

Tablo 1: Geleneksel ve modern konutlar arasındaki genel planlama ve tasarım farkları (Al-Soliman 1991; Atik, 2011’ den değiştirilerek).

Ayırım Faktörleri	Geleneksel Konut	Modern Konut
Model	Diğer evlerle birlikte iç içe	Ayrı bir düzende, komşudan yoldan vs. ayrılmış
Üretim şekli	Yüz yüze ilişkilerle tekil olarak üretilmektedirler	Kamu ya da özel sektör eliyle kitlesel olarak üretilebilirler.
Ebat	Küçük	Büyük
Açık Alan	Özel bir avlu var	Göz seviyesinde bir duvarla sınırlanmış bahçe
Strüktür	Kerpiç yığma duvar	Beton takviyeli blok duvar
Çatı	Ahşap, saman ve çamur	Beton takviyeli
Pencereler	Mahremiyet ve ışık sağlamak için küçük sokak pencereleri	Evin her kenarında geniş pencere kullanımı
Kullanıcılar	Tek veya geniş aile	Tek aile
Donatılar ve Konfor	Yeterli donatı yoktur. Tüm konfor, araç, gereç ve sabit elemanlardan yoksundur.	Ankastre ürünler ve tüm donatılar mevcuttur.
Oda Kullanımları	Odaların özel isimleri yoktur.	Her oda özel bir kullanım için tasarlanmıştır.
Güvenlik	Modern evlere kıyasla geleneksel konutlar, stüktürleri itibariyle daha az güvenli olurlar çünkü yağmur, rüzgâr ve yangın gibi etkiler karşısında yeteri kadar dayanıklı olmayabilirler.	

2.1.2. Geleneksel Konutlarda Fiziksel Değişimler

İnsan yaşamına ait sosyo kültürel ve fiziksel yapının çevresel etkenler sonucu sürekli bir değişime maruz kalması, yaşamın sürdürüldüğü çevrenin de bu değişimden etkilenmesine neden olmaktadır. İnsana ait yaşam alanlarına yapılan bu müdahalelerin en belirgin sonuçları konut alanlarında ortaya çıkmaktadır. Farklılaşan sosyal yapı sonucu mevcut konutlar yeni ihtiyaçlara cevap verememiş; değişen alışkanlıklar, kurallar, adet ve ilişkiler sonucu ortaya çıkan beklentilerle konut oluşumu doğrudan etkilenmiş ve ihtiyacı karşılamak üzere değişmiştir (Mumcu, 2009).

Ülkemiz 1950'lerde sanayi toplumu olma yoluna girdiğinde, kırsal yerleşmelerde yer alan geleneksel konut kullanıcılarının yaşamları da bu değişimden önemli ölçüde etkilenmiştir. Söz konusu bölgelerde yaşayan geleneksel geniş ailelerin genç üyelerinin kentlere öncelikle çalışmaya, ardından da yaşamaya gitme eğilimleri geleneksel geniş ailenin çözülmesini ve yerini ağırlıklı olarak çekirdek aile yaşamına bırakmasını beraberinde getirmiştir. Kente yerleşemeyen ve çekirdek aileye özgü yaşam biçimini kırsal yerleşmedeki geleneksel konutta sürdürme eğilimi gösteren sosyal yapı ise geleneksel konutların kullanım biçimlerinin, bir başka deyişle plan şemalarının değişmesine neden olmaktadır. Bir başka deyişle, konut kullanıcılarının sosyal, kültürel, ekonomik yapılarında, gereksinim ve isteklerinde meydana gelen değişiklikler geleneksel konutun plan şemasının değişiminde oldukça etkili olmuştur (Perker ve Akıncıtürk, 2011). Geleneksel konutlarda yaşanan sosyal değişmeye bağlı olarak kullanıcıların yaptıkları müdahaleler temelde iptal etme, bölme, dönüştürme, genişletme, ekleme olmak üzere beş başlık altında incelene-bilmektedir (Sağdıç 2001, Mumcu'dan 2009).

- **İptal Etme:** Geleneksel konut kullanıcılarının, güncel gereksinim ve isteklerini karşılamak üzere konutlar-da bazı yapı bileşenlerinin ya da birtakım mekânların iptal edilmesidir. Geleneksel konutlarda günümüzde kullanıcıları tarafından en çok iptal edilen yapı bileşenleri kapı ve pencereler; mekânlar ise merdiven evleri, sofalar ya da odalar olmaktadır (Perker ve Akıncıtürk, 2011).
- **Bölme:** Geleneksel konutlarda kullanıcı eliyle gerçekleştirilen değişikliklerden bölme genel anlamda iki türlü olabilmektedir. Bunlardan ilki oda, sofa vb. mekânların tek tek ve kendi içlerinde bölünmeleri iken, diğeri konutun

tamamının yatayda ya da düşeyde iki ya da daha fazla sayıda ailenin kullanımına olanak tanıyacak biçimde bölünmesidir (Perker ve Akıncıtürk, 2011).

- **Dönüştürme:** Geleneksel konut kullanıcılarının konut mekânlarını üç türlü dönüştürdükleri görülmektedir. Bunlardan ilki özgün durumunda çok fonksiyonlu olan odaların oturma odası, misafir odası, yatak odası, çalışma odası, çocuk odası vb. gibi farklı işlevlere yönelik kullanımlara uyarlanması iken, ikincisi oda ya da sofanın tamamının ya da bir bölümünün özellikle mutfak, banyo ve wc gibi ıslak hacimlere dönüştürülmesi olmaktadır. Diğer bir dönüştürme türü ise geleneksel konutun özgün malzemelerinin yerlerini farklı malzemelerin almasıdır (Perker ve Akıncıtürk, 2011).
- **Genişletme:** Geleneksel konut kullanıcılarının konutlarına yaptıkları değişikliklerden genişletme iki türde ele alınabilmektedir. Bunlardan ilki konut içi mekânların günümüz gereksinimleri için büyüklük açısından yetersiz bulunması nedeniyle gerçekleştirilmektedir. Diğerisi ise geleneksel konutların özgün pencerelerinin kullanıcı istekleri nedeniyle genişletilmesidir (Perker ve Akıncıtürk, 2011).
- **Ekleme:** Geleneksel konutun cephesine doğrudan yansıyan, hatta konutun tarihsel, kültürel, estetik vb. değerlerini tehdit etmesinin yanı sıra yapı malzemesi, bileşen ve sistem düzeyinde ele alınması gere-en en önemli müdahale türlerinden biri eklemedir. Ekleme; mekânsal boyutta olabildiği gibi kitle boyutunda da olabilmektedir. Geleneksel konut kullanıcılarının konutlarına en fazla ekleme yaptıkları mekânlar ıslak hacimler, oda, giriş holü, merdiven evi vb. dir. Sayılan mekânlar yapı içine tekil olarak dahil edilebildikleri gibi yapı dışına kitle halinde de eklenebilmektedirler (Perker ve Akıncıtürk 2010).

Geleneksel konutta meydana gelen fiziksel değişimlerin sonucu olarak geleneksel konut cephelerinde önemli değişim ve bozulmalar meydana geldiği de görülmektedir. Geleneksel konut cephelerinde meydana gelen değişim ve bozulmalar; bir yandan önemli kültürel değerlerimiz olan geleneksel konutların korunması yönünde hızla çaba gösterilmesi gerektiğine işaret ederken diğer yandan geleneksel konutları korumanın kullanıcıların güncel gereksinim ve isteklerine yanıt vermeksizin mümkün olamayacağını da anlatmaktadır. Cephelerde gözlemlenen değişim ve bozulmalar geleneksel konutların

korunması sürecinde de kullanıcı konfor ve gereksinimlerinin dikkate alınması gerektiği yönünde önemli ipuçları vermektedir. Bu bağlamda koruma/kullanma dengesinin sağlanması aynı zamanda geleneksel konuta saygı duymanın da bir gereği olarak görülmelidir (Perker, 2012). Geleneksel konutlarda değişimlere neden olan gereksinimler alt başlıkta irdelenmiştir.

2.2 Konuttaki Kullanıcı Gereksinimleri

Kullanıcı gereksinimleri, kullanıcıya dair bir mekânda olması gereken en az niteliklerdir; bir gereği bir zorunluluğu belirtirler. Temel gereksinimlerde olduğu gibi mekân gereksinimlerinde de, bu niteliklerde olabilecek her bir eksikliğin kullanıcı için rahatsızlık nedeni olacağını ve tasarlanan mekânın kullanımının olumsuz etkileneceğini söyleyebiliriz. Örneğin, konutlarda ailelerin, yaşamlarını sürdürürken fizyolojik, psikolojik ve toplumsal açılardan rahatsızlık duymamalarını ve yaptıkları işlerde verimli olmalarını sağlayan tüm olanak ve çevre koşulları kullanıcı gereksinimleridir. Bu nedenle, mekân düzenlemelerimizde, mekânı kullanacak olan insanın gereksinimlerini karşılamak, ulaşılması gereken ilk hedefler arasında olmalı ve gerekli koşullara uygun mekânlar yaratılmalıdır (Özarman, 2012).

Atasoy (1973) kullanıcı gereksinimlerini; ‘‘kullanıcı eylemlerinin etkin bir biçimde yerine getirilmesi için sağlanması gereken koşullar’’ şeklinde tanımlanmaktadır. Bu gereksinimler, birçok bina türünde eylemlere bağlı olarak benzer görünümde olmalarına karşın, farklı kültürel ve iklimsel koşullarda nicelik ve nitelik yönünden farklılaşmaktadır (Fırat, 2001).

Kullanıcı gereksinimleri ile konut ve yakın çevresi arasındaki uygunluğu sağlamak, sonuçta da konut ve yaşam kalitesinin arttırılmasını sağlamaktır (Şahin, 2008).

Konutun mekânsal kurgusunun oluşumundaki en önemli etmen kullanıcı/kullanıcıların gereksinimleri, yaşam biçimleri ve konuttan beklentileridir Konut kullanım şekli ve donatılarının örgütlenme biçimi ile kullanıcılarının yaşam biçimi ve tercihlerini yansıtır. Konutun kullanım biçimi ve örgütlenme karakterini belirleyen en önemli faktörler aile tipleri, ailenin yaşam sürecinin hangi aşamasında olduğu, aile bireylerinin yaş ve cinsiyetleri, aile büyüklüğü, ailenin yaşam biçimi, sosyo-ekonomik statüsü, dünya görüşü,

sosyo-kültürel yapısı ve ailenin yaşama bakış tarzıdır. Dolayısıyla kullanıcının konuttan memnuniyeti kişisel, sosyal ve kültürel faktörler ile ilişkilidir (Zorlu ve Sagsöz, 2010).

Konut, biyolojik bir varlık, bir nesne ve çevrenin bir parçası olarak insan gereksinmelerini karşılamakla beraber ihtiyaç duyulan çevre koşullarını da sağlamak durumundadır. Çünkü böyle bir mekân, sadece insanların standart ve temel ihtiyaçlarına değil, aynı zamanda farklı sosyo-kültürel yapıya sahip kullanıcıların zaman içinde değişebilecek gereksinmelerine de cevap verecek nitelikte olmalıdır (Lang, 1994).

Şahin (2008)' e göre Konuttaki kullanıcı gereksinimleri;

1. Fiziksel kullanıcı gereksinimleri ve
2. Psiko-sosyal kullanıcı gereksinimleri olmak üzere 2 ana başlıkta toplanabilir.

2.2.1 Fiziksel Kullanıcı Gereksinimleri

Fiziksel gereksinimler, eylemlerimizi yaparken, fiziksel çevre koşulları açısından, bulunduğumuz ortamın bizi rahatsız etmemesi için gerekli olan şartların sağlanmasıdır (Özarman, 2012).

Şahin, 2008 e göre Konuttaki fiziksel kullanıcı gereksinimleri 6 grupta sınıflandırılabilir.

- **Mekânsal Gereksinimler:** İnsanın konut içinde, statik ve dinamik antropometrik boyutları, eylemleri ve bunların yapılış biçimleridir. Mekânın boyutları, kullanıcının mekânsal gereksinimleri sonucu ortaya çıkar. Kullanıcının boyutsal gereksinimleri, bir eylemi rahatça yapabilmesi için gerekli olan büyüklüklerdir.
- **Isısal Gereksinimler:** Mekân içindeki eylemlerin yerine getirilebilmesi için, konutun sahip olması gereken uygun nem, sıcaklık, radyasyon vb. iklimsel değerlerdir.
- **İşitsel Gereksinimler:** Yaşanılan konutta, gürültüden arınmış, konuşma anlaşılabilirliğini sağlayan ve gerektiğinde akustik gizliliği gerçekleştiren koşulların sağlanmasıdır.
- **Görsel Gereksinimler:** Yaşanılan mekândaki uygun ışık şiddeti ve aydınlatma düzeyidir. Kullanıcının görsel gereksinmesini sağlaması için; yeterli aydınlığın

sağlanması, parlaklık ve renk örüntülerinin dikkatle planlanmış olması, iyi bir modelleme ve doku çalışması ve parıltı ve kamaşmanın kontrollü olmasıdır.

- **Sağlık Gereksinimleri:** Mekânda, dış ve hava koşullarına karşı rüzgâr, toz, kar ve yağmurdan korunma, tabii havalandırma ile temiz havanın sağlanması, su yalıtımı ile rutubetin kesilmesi, temiz suyun getirilmesi, çöp ve artıkların atılması vb. özelliklerin sağlanmasıdır.
- **Güvenlik Gereksinimleri:** Kullanıcıların yaşamlarını sürdürdükleri konutun yapısal açıdan sağlam olması, hırsız, yangın, doğal afetler ve eylem anındaki kazalara karşı korunmasıdır (Şahin, 2008).

Bu gereksinimler arasında yapısal sağlamlığa, yangın, deprem, heyelan, su baskını gibi tabii afetlere ve küçük yaştaki çocuklara yönelik alınması gereken tedbirler ile yabancıların konut içine ve konut dışı özel alanlara kontrolsüz girişini engelleyici önlemleri sayabiliriz. Son olarak sağlık gereksinimleri ise kullanıcının hem fiziksel hem de psiko-sosyal sağlığının korunması olarak tanımlanabilir ve çok önemlidir. Bunun için fiziksel ve psiko-sosyal gereksinimler başlığı altında sıraladığımız diğer tüm alt başlıklardaki gereksinimlerin sağlanması gerekir (Özarman, 2012).

2.2.2 Psiko-Sosyal Kullanıcı Gereksinimler

Kültür grubuna bağlı olarak değişen, kullanıcıların kişisel istek ve arzularına ilişkin özelliklerdir. Kullanıcının eylemlerini gerçekleştirirken bulunduğu ortamda psikolojik açıdan bir rahatsızlık duymaması için gerekli olan koşulların tamamıdır (Özarman, 2012).

Konut; iletişim, etkileşim, mekân, zaman ve anlam bütünüünün örgütlü bir biçimidir. Bir yandan ait olduğu kültür ya da etnik grubun karakteristiklerini, yaşam biçimini, davranış kurallarını, çevresel tercihlerini ve mekân sınıflandırmasını yansıtırken, öte yandan kullanıcısının özünüyle ilgili zihinsel tanımlamasını, böylece tasarım ve donatımı ile bireyin kişilik ve ayrıcalığını yansıtır (Hacıbaloglu, 1989).

Farklı ülkelerde konut/ev biçimleri birbirleriyle karşılaştırıldıklarında değişik sosyo-kültürel dünyaları ve sosyal yapıları yansıttıkları görülür. Rapoport insanların evlerini tasarlama ve inşa etmede sergiledikleri çeşitliliğin kültürel farklılıkların bir yansıması olduğunu ifade etmektedir. Rapoport'a göre herhangi bir kültürel grubun paylaştığı

zihinsel şema o kültürde gözle görülür birtakım davranış kalıplarının ortaya çıkmasında etkili olur ve bu yolla oluşan kültür ve yaşam şekilleri konutu biçimlendirir. Konut inşa etme kültürel bir olgudur. Yapılar ve yerleşim modelleri onları oluşturan kültürün ifadeleridir. (Rapoport, 1969; Altman ve Chemers, 1980). Bu anlamda bütün konutlar birer kültürel nesne olarak değerlendirilebilir (Cengizkan, 2009).

İnsanların psikolojik gereksinmelerini listeleyen bazı sınıflandırmalar, yüzlerce farklı madde içerir. Bunlar arasından konut çevresi bileşenlerine ait olanlarını ayıklamak gibi bir problem doğar. Çevre çalışmalarında psikolojik gereksinmelerin en yararlı sınıflaması, 12 adet gereksinme ihtiva eden, Kocowski'nin sınıflandırmasıdır (Kocowski, 1982). Güvenlik, dikkat, değerlendirme, önem, ilişki, yakın ilişki, bağımsızlık, etkinlik, çalışma ve huzur, güzellik, kendini pozitif değerlendirme, duygu ve değerler (Günel, 2006).

Sungur ve Çağdaş (2003)'e göre Konut çevresi ile ilgili olarak, insanın psikolojik gereksinmeler listesi aşağıdaki gibi sıralanabilir (Günel, 2006).

- Güvenlik gereksinmesi,
- Rahatlık gereksinmesi,
- Prestij gereksinmesi,
- Sosyal ilişkiler gereksinmesi,
- Etkinlik gereksinmesi,
- Huzur gereksinmesi,
- Güzellik gereksinmesi

Bunlar; işitsel ve görsel gizlilik, toplumsal çevrenin insan davranışlarına ilişkin özellikleri, insanın içinde yer aldığı mekâna ilişkin doku, renk form gibi estetik koşullardır (Erata, 1998). Bu koşulların sağlanması ile kullanıcı kendini mekâna ait ve güvende hissederken estetik ve entelektüel açıdan doyum sağlayacaktır.

2.3 Konut Yakın Çevresi

Barınma ihtiyacı, yüzyıllar boyunca insanoğlunun ana gereksinimlerinden birisi olmuştur. Aile kavramının oluşmasıyla beraber toplumsal yaşam en ilkel halinden bugünkü çağdaş durumuna gelmiştir. Önceleri korunma yeri işlevine sahip olan konut kavramı zaman içerisinde gelişerek bugün çevresi ile birlikte bir yaşam ortamının parçası olarak kabul edilmektedir (Erdoğan, 2009).

Konut ve konut yakın çevresi, birbiri ile bütünleşmiş, üstlendikleri fonksiyonlar bakımından farklılaşan ve birbirini tamamlayan iki kavramdır. Sakinleri tarafından özel anlamlar taşıyan ve özel hayatın sürdürüldüğü yer olarak tanımlanabilen konut kavramı ve onu dış dünyaya açan, bir nevi dış dünya ile arasındaki bağlantıyı kuran konut yakın çevresi kavramı birbirleri ile yakından ilişkilidir. Konut ve çevresinin modern insanın içinde bulunduğu gerginlikleri giderecek, bireye huzur, güvenlik ve aile mutluluğunu verebilecek şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Yeşil ve Yılmaz, 2007).

Konut, çevresi ile algılanan bir bütündür. Konutu dış dünyaya açan mekânlar, konut girişi, eşik, basamaklar, avlu, ön bahçe, yan bahçe, arka bahçe, bahçe duvarı, bahçe kapısı, sokak olarak sıralanabilir. Konut; daha çok kullanıcıya özel, dış dünyaya kapalı iken, konut yakın çevresi çoğunlukla bu özellikleri taşımaz (Yeşil ve Yılmaz, 2007).

Konut çevresi, konuttan başlayarak dışa açılan yaşam ve aktivite alanları bütünü olarak algılanmakta; kaynağını konuttan alan ve kentsele doğru gelişen mekânlar dizisi olarak ortaya konmaktadır. Konut çevresi, bu yönde, özelden, yarı-özele, yarı-kamusal ve kamusal alanlarına doğru açılım gösteren bir yapı taşımaktadır (Gökçe, 2007).

Konut çevresini kapsayan kentsel mekânlar genel olarak özel ve kamusal olarak ikiye ayrılmaktadır. Kamusal alanlar, serbest hareketin söz konusu olduğu, herkes tarafından kullanılabilen, kamuya ait mekânlar olarak tanımlanmaktadır. Bu mekânları, sokaklar, araç ve yaya yolları, parklar, çocuk oyun alanları gibi halka açık ortak kullanım mekânları oluşturmaktadır. Yarı kamusal ve yarı özel mekânlar özel ile kamusal mekânlar arasında geçiş niteliği taşıyan belirli bir sınırın söz konusu olduğu avlu, ortak bahçe gibi oluşumlardır. Özel mekânlar ise, arsa, arazi, bahçe ve kişiye özel, kişinin kontrol edebileceği, diğer alanları anlatmaktadır (Açıksöz, 1993).

Konut çevresi, özel mekan olarak konutu; avlu, ortak bahçe gibi geçişi sağlayan yarı kamusal mekanları ve sirkülasyon sağlayan sokaklar; çocuk oyun alanları, komşuluk kapsamındaki açık-yeşil alanlar gibi kamusal mekanları içermektedir (Gökçe, 2007).

Konutu dış dünyaya açan mekânlar, konut girişi, eşik, basamaklar, avlu, ön bahçe, yan bahçe, arka bahçe, bahçe duvarı, bahçe kapısı, sokak olarak sıralanabilir (Yeşil ve Yılmaz, 2007).

Konut çevresi, özel mekândan kamusal mekâna geçişi sağlamanın yanı sıra bireyin kişilik ve kimlik oluşumunda etkili olmaktadır aynı şekilde bireylerin kişilik ve kimliği de konut çevresini etkilemektedir. Bunun nedeni konut çevresinin, konut-sokak ilişkisi ve komşuluk kapsamında sosyal etkileşimin gerçekleştiği önemli mekânları içermesidir (Gökçe, 2007).

Konut çevresi ve beraberinde gelen komşuluk ilişkileri, bireyin çocukluk döneminde ilk sosyalleşme sürecini yaşadığı önemli davranış ortamlarından birini oluşturmaktadır. Konut çevresi, sosyal roller, grup kimliği ve bireyin kendi kimliği açısından öğretici ve destekleyici olmaktadır (Gökçe, 2007).

2.4 Bahçe Kavramı

İnsanların konutlarında rahat, güvenli, mutlu bir şekilde yaşayabilmeleri için, konutun olduğu kadar çevresinin de düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Günümüzde yeşil alanların giderek azalması sonucunda insanların yeşile olan özlemlerini gidermek, doğayla olan ilişkilerini arttırmak, aynı zamanda konutlara estetik değer kazandırmak için konut bahçeleri önem kazanmıştır.

Bahçe kelimesinin aslı Farsça olup “küçük bağ” anlamına gelmektedir. Genel olarak ise; çiçek, süs bitkileri, meyve, sebze ve şifalı otların yetiştirildiği, bunun yanı sıra doğanın güzelliğinin, yeşilliğinin, dinlendiriciliğinin insan eli ile denetim altına alındığı toprak parçası olarak da ifade edilmektedir (Demiröz, 2003).

Bahçe, insanların zamanının büyük bir kısmını geçirdiği, çeşitli zevkleri tattığı yer anlamına gelmektedir (Gültekin, 1991). Bahçe mekânı Gültekin (1991)’e göre; kültür

mirasının önemli bir bölümü, insan, doğa ilişkilerinin yansıtıcısı, ideal bir dünyanın tasarlandığı mekân olarak tanımlanmaktadır. Çağlar boyu bahçeler, insanların günlük yaşantılarındaki sıradanlıkları sonucu ortaya çıkan sıkıntılarından kurtularak, doğaya ait varlıklarla bir arada olabilecekleri bir tür sığınak olmuştur (Akdoğan, 1995).

Bakan ve Konuk'a göre Yapıların dışında kalan, aynı zamanda yapının mülkiyeti altında olan alanlar kentte "bahçe" olarak adlandırılmıştır. Bu alanlar, yapılardan sonra kent içinde çok yer kaplayan, yapılarda oturan veya çalışan kişilerin kullandığı, günlük yaşamları ile bütünlük sağlayan mekânlardır. Çoğunlukla yeşille donatılan bu alanlar, doğaya olan özlemin giderildiği, doğa ile bütünleşmede önemli rol oynayan mekânlardır (Bakan ve Konuk, 1987).

Anlamları fark etmeksizin bahçelerin ortak özelliği; hep bir kaçışın, bir arayışın, ruhsal doyumun mekânları ve manevi sığınakları olmasıdır. Harrison, bahçenin anlamını ve tarihteki yerini ve önemini şöyle paylaşır: "İnsanın hayatını dayanır kılan nedir? Dini inançlarımız mı, şiirsel ve ütöpik hayal gücümüz mü, ahlak mı, metafizik tahminlerimiz mi, gerçeğin öykücü ve estetik başkalaşımı olan oyunlara olan tutkumuz mu yoksa doğadan aldığımız haz mı? Batı kültürü için bu hem gerçek hem de hayal dünyasının mekânları olan, tarihin aşırılığı ve karışıklığında sığınak sunan bahçeler olmuştur" (Harrison, 2008).

Micheal Conan, bahçenin en önemli özelliğinin kullanıcıya sunduğu hayal gücünde saklı olduğunu vurgular (Conan, 2006). Bahçe tarihinin örneklerinde, hangi kültüre ait olursa olsun hayal gücünün değerine rastlanmaktadır. Genelde ortak nokta, bu arayışların ve hayallerin bahçe tasarımına yansması olarak ortaya çıkar. Bahçeler, düşünce ve hayal gücü için ilham kaynağı mekânlar oldukları gibi, tasarımları da bu hayal gücünün ve düşünsel altyapının ürünleri olmuştur (Karaçizmeli, 2011).

Bahçe, doğal malzemelerin kullanılarak insan eliyle yaratılan, sınırlandırılmış kültürel bir mekândır. Her mevsim değişen, bu sebeple farklı deneyimler sunan, içerisinde bir kozmos barındıran doğadan bir kesittir. McIntosh (2005), bahçelerin dünya görüşünün bir halini, düşünceyi ya da ideali aktarmak için kullanılan bir metafor olarak kabul edilebileceğini savunur. Bahçelerin çok güçlü metaforlar olmalarını sağlayan, doğayı ve sanatı bir araya getirme biçimleridir. Bu kombinasyon doğanın farklı kültürlerde nasıl algılandığına bağlı

olarak vurguda çeşitliliklere olanak sağlar. Doğal malzemenin, yeşilin, suyun bir araya gelerek bir harmoni yaratarak renk ve ışıkla buluştuğu, her bir bileşenin zaman içindeki değişimiyle karakter bulan yaşayan mekânlardır bahçeler. Tasarlanıp bitirilmiş bir sonuç ürününden çok, içerisinde sunduğu yaşantısıyla önemli olan bir deneyim mekânıdır.

İnsanların kendi evlerindeki bahçeleri de doğaya açılan bir kapı olarak gördükleri ve onlara çok değer verdiklerini ortaya koymuştur (Burgess vd., 1988a; 1988b).

Günümüzde artık evin iç mekânının düzeni kadar, dış mekânının düzenine de çok önem verilmektedir. Özellikle son yıllarda kentsel alanların olumsuz baskısından kaçarak sığınılacak bir mekân olarak görülmektedir (Sezen vd., 2011).

Bahçe tasarımını niteleyen, geleneksel, modern, çağdaş gibi sıfatlar yalnızca bahçeye ait bir imajı ve var olma biçimini değil, aynı zamanda dönemini ve tasarım yöntemini de işaret eder.

2.4.1 Geleneksel Bahçeler

İnsanın yaşama alanının odağı durumundaki ev, bu özelliğinden dolayı onu yapan ve kullanan insanın dünya görüşü ve algılamasını, mit ve inançlarını, ideallerini, geleneklerini, sosyal düzen ve organizasyonlarını, hayatlarını kazanma biçimlerini, yani bütün olarak kültürünü özenle işlediği ve maddi olarak görülebilir hale getirdiği mekândır. Dolayısıyla bahçeler de ev kültürün yansımalarıdır (Kayserili ve Atlas, 2010).

Belirli bir kimlik kazanmış geleneksel konut dokusunun tamamlayıcısı olan bahçeler geleneksel bahçeler olarak nitelendirilebilir. Geleneksel bahçeler bir toplumun geçmişine ait önemli izler taşımaktadırlar. İnsanların sosyalleşmeye başladığı ilk mekân olarak tanımlanan bahçeler o dönemin yaşayış şekilleri ve sosyal ilişkileri açısından önemli bilgilere ışık tutmaktadır.

Geleneksel bahçelerin tasarımlarında, tarih boyunca en önemli belirleyiciler toplumların benimsedikleri dini inanışlar, dönemin kültürel üretimlerini etkileyen düşünce akımları ve bunları temsil eden semboller olmuştur (Karaçizmeli, 2011).

Geleneksel konutlarda bahçe veya avlu, konut bireyleri için büyük bir öneme sahiptir. Evin sokağa bakan giriş kapısı bir taşlığa ya da bahçeye açılır. Bazı yerlerde bahçeye girilmeden önce rüzgârlık gibi evin içi görülemeyen bir yere girilir. Daha sonra ikinci bir kapıyla bahçeye, taşlığa ya da avluya geçilir. Her evin kendine göre küçük de olsa bir bahçesi veya avlusu vardır. Bahçenin sokağa kapıdan başka bir açıklığı yoktur (Bektaş, 1996).

Geleneksel konutlarda bahçe veya avlu en az evin içi kadar özenle tasarlanmıştır. Genellikle bahçenin bir çeşmesi, kuyusu ya da havuzu vardır. Kimi zaman bahçede tuvalet, mutfak ve depo vd. müştemilât bulunmaktadır. Buraların girişi avludan yapılmaktadır. Ayrıca avluda çamaşır ocağı, çamaşır taşı, tandır, dibek, odunluk, ahır, ambar veya kümes vd. birimler de bulunabilmektedir. Geleneksel ev bahçelerinde tarımsal ve hayvansal üretim faaliyetleri aile fertleri tarafından yapılmaktadır. Yani, ailedeki tüm fertler çeşitli ürünlerin veya hayvanların yetiştirilmesinde görev almaktadır (Sezen vd., 2011).

Bahçe bir hizmet alanıdır. Bazen bahçede bir bölüm sebzelere, bir bölüm çiçeklere ayrılmıştır. Yer döşemesi bahçe kullanımına göre değişir. Yörenin coğrafi yapısına göre iklimin elverdiği duruma göre üzüm ezme teknesi, pekmez ocağı, meyve ağacı, bahçe tarımı yapılabilecek toprak zemin bulunur. Toprak olan yerlerin dışında zemin taş kaplama ya da çakıl taşı döşenmiş olabilir (Bektaş, 1996).

Geleneksel yerleşimlerin en büyük özelliklerinden biri ağaçların kentsel mekânlarda değil konut bahçelerinde cami avlularında ve mezarlıklarda bulunmasıdır. Sokağa gölge veren ağaç bulunmaz, sokağın temel işlevi konutlara girilecek mekânı sağlamaktır (Gürer, 2003)

Kültürler zaman içinde ya da aniden değişen koşullara bağlı olarak farklılaşmalar gösterir. Çevreye uyum sağlar, yayılma, ödünç alma, öykünme vb. yollarla etraflarındakilere benzerler. Kültürel sistemi oluşturan bireylerin ihtiyaçları da kültürün değişimini doğrudan etkilemektedir. Koşullar değiştikçe geleneksel çözüm yollarının sağladığı doyum azalır ve bu da değişimi hazırlayan bir sürecin başlangıcını getirir beraberinde. Yeni arayışlar ve gereksinimler ortaya çıkar (Karaçizmeli, 2011). Bu gereksinimler karşılanırken, çoğu zaman uzantısı olduğu mimari korunabilmişken, bozulmaya son derece açık ve kolaylıkla müdahale edilebilir olan yapısı sebebiyle bahçenin deformasyona uğramış olduğu ya da belirli akımların etkisinde kalınarak değiştirilmesi tarihi bahçelerde sık rastlanan bir durumdur. Açık alan olarak yapısal eklemeler için potansiyel mekândır bahçe; kolayca

müdahale edilip dönüştürülebilir olması varlığının sürdürülmesi için bir risk oluşturmaktadır (Karaçizmeli, 2011). Geleneksel bahçeler, tarihi eserler gibi korunması zamana karşı bir mücadeleyi gerektiren kültür varlıklarıdır. Söz konusu bahçeler olduğunda varlıklarının sürdürülmesi, bozulmaya son derece elverişli yapılarının korunması için bilinçli bir duyarlılık ve bakım gerekir.

Bu tez kapsamında Bartın geleneksel konut dokusunda konut ile beraber gelişen ve konutun ayrılmaz bir parçası olarak tanımlanan; konut sakinlerinin yaşam şekilleri ve kültürel özelliklerinin aynası olan bahçeler geleneksel bahçeler olarak kabul edilmiştir. Bu bahçelerde kullanımlar genellikle atadan kalma bilgiler ile sürdürülmüş olup dış etkenlerden kaynaklı fiziksel değişimlerden nadir olarak etkilenmişlerdir. Uzun yıllar boyunca güvenlik ve mahremiyet amaçlı kullanılan kapı ve duvar malzemeleri dışında kullanım şekilleri, fonksiyonları ve kullanılan malzemeler ve tercih edilen bitki türlerinde büyük değişimlere rastlanmamaktadır.

2.4.2 Dönüşen Bahçeler

İnsanın barınma ihtiyacını karşılayan yapıları, geleneksel halk mimarisi bağlamında değerlendirildiğimizde, bu yapıların barınmanın ötesinde, kültürün şekillendirdiği bir yaşam alanı olduğu görülecektir. Doğanın verdiklerine karşı, insanın üretimi olarak “kültür”, mimari yapıların şekillenişinde de etkili olmuştur. Ağaç kovuğu ve mağaralardan, taşınabilir barınaklara, kolay üretilebilir yapılara, malzeme ve teknik açıdan uzun ömürlü yapılara doğru bir dönüşüm gerçekleşmiştir. Bu dönüşümün, kültürü oluşturan tüm özellikler ve değerlerden etkilenecek şekilde gerçekleştiği de aşikârdır (Savaş, 2000).

Bahçe kavramı tarih boyunca toplumların geçirdikleri değişim sürecine paralel seyreden bir dönüşüm geçirmiş, hâkim düşünce akımlarının etkisinde kalarak dönemin koşullarına uyum sağlamış ve gelişmiştir. İnsan üretimi olan her kültürel varlık gibi bahçeler de tarih boyunca medeniyetlerin ulaştığı noktaların ürünü olmuşlardır ve dönemlerini temsil etmişlerdir. Varlıkları parçası oldukları kültüre ve geleneğe bağlı olan bahçeler ancak bu kültürlerle var olmuş, kimi zaman da onlarla yok olmuşlardır. Tarihteki gelişimi gözlemlendiğinde bahçenin kültürün değişimine bağlı olarak da zaman içinde değişime uğramış, yenilenmiş, dönüşmüş bazen de tarihin içinde yok olmuş olduğu ortaya

çıkılmaktadır. Bu paralel süreç bahçelerin varlığını olduğu gibi medeniyetler için taşıdığı anlamını ve tasarımını da doğrudan etkilemiştir (Karaçizmeli, 2011).

Toplumların önemli tarihsel, kültürel ve yapısal mirasları olan geleneksel konutlar uzun süreli kullanımda çeşitli nedenler ile değişime uğramaktadır (Peker ve Akıncıtürk, 2011). Bu değişim süreci içerisinde eski dönemlerde adından oldukça söz ettiren yeşil dokusunda da önemli azalmalar ve yok olmalar gözlenmiştir. Alansal yayılım ile birlikte şehir merkezinde meydana gelen yığılım kent dokusunun tamamı ile değişmesine ve konut tiplerinin farklılaşmasına yol açmıştır. Geleneksel Türk mimarisi ile inşa edilen yapılar ve bu yapılar ile bir bütünlük sergileyen yeşil alanlar ve bahçeler de bu değişim sürecinden etkilenmiştir.

Geleneksel yaşamın, dini inanç ve davranışların hakim olduğu geleneksel konutlarda, Cumhuriyet döneminin modern anlayışıyla gelen ve dinin günlük yaşamdaki gücünü azaltan yaklaşım, toplumdaki kadın-erkek ayrımının ve görsel mahremiyet ilkelerinin büyük çapta geçerliliğini yitirmesine sebep olmuştur. Sanayi döneminde ise, göçlerle ve nüfus artışıyla birlikte şehir dokusunu oluşturan geleneksel konutlar bozulmaya başlamış; ataerkil aile düzeninin değişmesiyle birlikte, bu düzene göre planlanan geleneksel evlerin fonksiyonları da değişmiştir (Zeybekoğlu, 2005).

Ülkemiz 1950'lerde sanayi toplumu olma yoluna girdiğinde, kırsal yerleşmelerde yer alan geleneksel konut kullanıcılarının yaşamları da bu değişimden önemli ölçüde etkilenmiştir. Söz konusu bölgelerde yaşayan geleneksel geniş ailelerin genç üyelerinin kentlere öncelikle çalışmaya, ardından da yaşamaya gitme eğilimleri geleneksel geniş ailenin çözülmesini ve yerini ağırlıklı olarak çekirdek aile yaşamına bırakmasını beraberinde getirmiştir. Kente yerleşemeyen ve çekirdek aileye özgü yaşam biçimini kırsal yerleşmedeki geleneksel konutta sürdürme eğilimi gösteren sosyal yapı ise geleneksel konutların kullanım biçimlerinin, bir başka deyişle plan şemalarının değişmesine neden olmaktadır. Bir başka deyişle, konut kullanıcılarının sosyal, kültürel, ekonomik yapılarında, gereksinim ve isteklerinde meydana gelen değişiklikler geleneksel konutun plan şemasının değişiminde oldukça etkili olmuştur (Perker ve Akıncıtürk, 2011).

Ayrıca 1950 sonrası dönemde toplum içinde giderek yaygınlaşan apartmanda yaşama isteği ve yaşamsal gereksinimlerin gerçekleştirilmesinde meydana gelen değişimler (yemek

yeme, oturma, uyuma eylemleri için özelleşmiş mekân arayışları) geleneksel konutun plan düzenini değiştirmiştir. Geleneksel konutların ıslak hacim düzenleri de günümüz anlayışından oldukça uzak olduğundan kullanıcının bu mekânlarda yeni düzenlemelere gitme eğilimleri de artmıştır (Perker ve Akıncıtürk, 2011).

Bu dönüşüm sürecinde bahçeler, insanların yerleşik hayata geçmeleri ve zamanla ihtiyaçların barınmadan ziyade estetik, lüks ve zevke dönüşmesi ile gelişmeye başlamıştır. Bu gelişim döneminde bahçeler medeniyetlere, kültüre, ihtiyaçlara, inançlara göre değişmekle birlikte, insanların duyguları, hayat anlayışları ve sevgileriyle biçimlenmiştir.

Tarih boyunca derin düşünce temellerine dayandırılmış, geleneklerin yansımaları olmuş ve inanç sistemleriyle yakın ilişkiler kurmuş olan geleneksel bahçelerin, küreselleşme etkisindeki bahçelere dönüşümünde yeni tasarım dillerinin oluşmakta olduğu ve yeni bahçe kültürünün farklı arayışlara sahip olduğu görülmektedir (Karaçizmeli, 2011).

Bu tez kapsamında geleneksel konutların estetik kaygı, çevre bahçeler ve gazete dergi vb. yayın organlarından edinilen bilgiler ile geleneksel kullanımdan uzaklaşan bahçeler dönüşen bahçeler olarak nitelendirilmiştir. Bu bahçeler geleneksel bahçeler gibi konutun yıllardır süregelen bahçe fonksiyonları, kullanım şekilleri, kullanılan malzeme ve tercih edilen bitki materyalinde farklılıklar göstermektedir.

2.4.3 Geleneksel Bahçeler ve Dönüşen Bahçeler Arasındaki Farklar

Sayırsız uygarlığın yüz yıllar süren çabalarıyla oluşmuş ve zengin değerler içeren açık mekân olgusunun tarihsel sürecine bakıldığında, açık mekânların toplumların gelişmesine paralel olarak geliştiğini ve bu oranda çeşitli misyonlar üstlendiğini görmekteyiz (Yiğit ve Türel, 2006). Açık mekân olgusunun geçirdiği gelişim sürecinde açık yeşil alan sisteminin önemli bir parçası olan bahçe mekânında gelenekselden moderne doğru bir dönüşüm geçirmiştir.

Geleneksel bahçelerin tasarımlarında, tarih boyunca en önemli belirleyiciler toplumların benimsedikleri dini inanışlar, dönemin kültürel üretimlerini etkileyen düşünce akımları ve bunları temsil eden semboller olmuştur. Toplumların kültür ve medeniyet düzeylerini temsil eden mekânlar olarak bahçeler her dönem, politik, siyasi, dini ve felsefi

düşüncelerin etkisi altında yorumlanmıştır. Zaman içerisinde kültürel değişikliklere paralel bir dönüşüm geçirmiş olan bahçe kavramı, günümüzde bugünün değerlerini yansıtan mekânlar olarak sosyal yaşamın önemli parçaları olma özelliklerini sürdürmektedirler (Karaçizmeli, 2011).

Küreselleşme döneminde bahçe tasarımı etkileyen yeni akımların, geleneksel bahçelerin beslendiği düşünce yapılarından çok farklı olduğu söylenmelidir. Geleneksel olan ve günümüze ait olan arasındaki farkın ortaya konması ise, tasarımın etkin unsurlarının, dönem ve kültürler üzerinden okumalarının yapılması ile olanaklı kılınabilir (Karaçizmeli, 2011).

Günümüz bahçelerinin tasarım kaygıları en temel başlıklarıyla; kentlerde insanlara daha yaşanılır mekânlar sunmak, ekolojik dengeyi ve biyoçeşitliliği korumak, özel konutlarda küçük ölçekte yetiştiricilik yapmak ve ya da yalnızca görsel zenginliği ön plana çıkarmak adına tasarlanmakta, bahçenin bir kavram olarak tarihteki anlamına bu yeni örneklerde rastlanmamaktadır. Tarih boyunca derin düşünce temellerine dayandırılmış, her kültürün kendi geleneğinin yansımaları olmuş olan bu mekânlar, Günümüzde küresel akımlarla kullanıcı odaklı tasarımlara, daha iyi bir gelecek için büyük ölçekte düşünülen sistemlerin parçası olmaya yerini bırakmış durumda. Dahası, düşünce akımlarının tüm dünyayı aynı anda etkilediği çağımızda tasarımların da benzer dillerin ve kaygıların ürünü olduğunu söylemek mümkündür. Bahçe tasarımı, tek tip bir dilin ürünü olarak, kültürel kimliği yansıtan bir üretim alanı olma özelliğini kaybetmeye yüz tutmuştur (Karaçizmeli, 2011).

Bahçelere, günümüzde taşıdığı anlam ve güncel örnekler perspektifinden baktığımızda, geleneksel bahçelerden farklı karakterlere rastlamaktayız. Önceleri genellikle fayda amacı güden yani tarımsal amaçla kullanılan bahçeler, zaman içerisinde kişilerin zevk, kültür ve ekonomik yapılarına göre biçimlenmiştir. Nüfus artışı ve göçler sonucu ortaya çıkan konut sorunu bahçeli konumdaki yaşama mekânlarını, ortak yaşama mekânları bulunan, yüksek katlı yapılardan oluşan, toplu konut alanlarına yöneltmiştir. Günlük yaşamlarında işten eve gidip gelen bir ortamda yaşayan kişilerin rekreatif isteklerini gerçekleştirebilecekleri, kentin boğucu ve kalabalık ortamından uzaklaşabilecekleri sakin ve dinlendirici açık ve yeşil mekânlara gereksinimleri vardır (Erdem, 1995). Bu alanlar günlük ihtiyaçlar için kolay ulaşabilecekleri mekânlar olarak konuta en yakın açık yeşil alan olan bahçeyle bütünleşerek günümüz bahçelerini oluşturmaktadır. Gelişen ve değişen teknik imkânlar

sonucunda, bahçe tasarımında kullanılan tüm öğelerde, malzeme ve kullanım tekniği olarak büyük değişimlerin olduğu ve çeşitlerinin çoğaldığı gözlenebilmektedir. Bu değişim ve gelişimlerin dışında bitki kompozisyonundaki ithal bitkilerin ve yeni tasarım anlayışlarının girişi ile aynı zamanda su ögesinin yüzme amaçlı olarak kullanılmaya başlanması, bahçedeki fonksiyonel anlamda en belirgin değişimler olarak görülmektedir (Kayakent, 1999).

2.5 Konut Bahçesi Peyzaj Planlama Ve Tasarımı

Yoğun ve plansız yapılaşma sürecinde, kent düzeni ve görüntüsünde ortaya çıkan görsel kirlilik giderek sorun haline dönüşmektedir (Aksu ve Acar, 2010). Bu nedenle kentsel ortamda, mimari kitlelerin birbirlerine uyumlu şekilde bağlanmasını sağlamak, sert çizgileri ve kontrast görünüşleri yumuşatmak, uygar yaşayışın gerektirdiği dış mekan gereksinimlerine uygun standart kurarak kentte sosyal ve organik bütünlüğü sağlamak, peyzaj düzenlemelerinde dikkat edilmesi gereken en önemli konulardandır (Derici, 1992). Azalan yeşil alanlar, kent içerisindeki ekolojik dengenin bozulmasına neden olmuş ve kentlerin geleceğini tehdit altında bırakmaya başlamıştır (Bekçi vd., 2013b).

Plansız büyüyen ve hızla değişen kentlerde taşlaşma, çirkinleşme ve sağlıksızlaşmayla ortaya çıkan çevre kalitesindeki kötüleşme, konut ve yaşam çevrelerinin kalitesini etkilemiştir (Atasoy ve Ullusu, 1991).

Konut yakın çevresinin en önemli ögesi olan bahçeler kentsel yeşil alan sisteminin en küçük birimini oluşturur. Tek veya çok katlı konutların bahçeleri, teras ve çatı bahçeleri, balkon düzenlemeleri bu birim içinde değerlendirilir. Bu düzeyde bina ile bahçe bütünlük arz eder. Genellikle ön, yan ve arka bahçe olarak tanımlanır. Büyüklükleri, işlevleri ve estetik etkinlikleri, konut sahiplerinin kültür ve ekonomik durumu ile orantılı olduğu kadar kentin fiziksel ve toplumsal özellikleri de önemli bir rol oynar (Gül ve Küçük, 2001). Genellikle yeşille donatılan bu alanlar doğa özleminin giderildiği, doğa ile bütünleşmede önemli rol oynayan mekânlardır. Bahçeler; yapılar, yollar, önemli işlevsel alanlar ve komşular ile olan ilişkileri sağlarlar (Bakan ve Konuk, 1987).

Özel mülkiyet alanı olan bahçeler de ev sahibinin istek, ihtiyaç ve arzularına uygun olarak planlanmalıdır. Genel olarak ailenin eğitim durumu, yaşam biçimi, geliri ve büyüklüğü,

konut büyüklüğü ve konut tipi bahçe planlamasına büyük ölçüde etki eden faktörlerdir. Bunun yanı sıra konut sahiplerinin bahçeyi yılın hangi mevsiminde en fazla kullanmak istedikleri, evde yaşayacak insan popülasyonunun özelliği, bahçede hangi tür yapısal ve bitkisel elemanların bulunmasını istedikleri, kullanmak istedikleri bitkisel materyallerin özellikleri, bu iş için ekonomik olanaklarının bilinmesi iyi bir tasarım için gereklidir. Düşük bütçeli tasarlanacak konut bahçelerinde tasarımcının seçimleri kullanıcının bütçesine bağlı olarak sınırlıdır.

Pamay (1979)'a göre modern ev bahçeleri düzenlenmesinde bir ön bahçe bir yan bahçe ve arka bahçe bahsi söz konusudur. Kısaca konut bahçesi planlamala alanları:

- Ön bahçe alanının planlaması
- Yan bahçe alanının planlanması
- Arka bahçe planlaması olarak sıralanabilir.
- Özel yaşama alanı planlaması şeklinde sınıflandırılabilir.

Bu düzenleme şeklinin esasını ekolojik koşullara ve bütçeye uygunluk, kullanışlılık ve güzellik oluşturmalıdır (Korkut, 2002).

2.5.1 Ön Bahçe, Yan Bahçe, Servis Alanı Kullanımları

Binanın ana giriş kısmının bulunduğu ve genellikle caddeye dönük kısım ön bahçe olarak belirtilmektedir. Bu kısmın yeterli ve uygun büyüklükte olması, başarılı bir planlama için önemlidir.

Tabiatıyla evin cephesine isabet eden ön bahçedeki mekân tanzimiyle, diğerleri arasında diğerleri arasında farklar olması gereklidir. çoğunlukla ön bahçe peyzaj planlamaları aksi olmadığı halde üzerinde önemle durulması gereken ve estetik açıdan özenle bezenmesi gereken mekanları (Pamay, 1979).

Eski konutlarda, ön bahçeler genellikle yüksek duvar, çit, demir veya ahşap parmaklıkla dış ortamdaki tamamen ayrılırlardı. İç tarafa ise arzu edilen bitkiler dikilir ve tamamen içe dönük bir yaşama mekânı haline getirilirdi. Bu planlama günümüzde ön bahçeyi kuşatan duvar, çit ve parmaklıkların daha alçak yapılması ile değiştirildi ve cadde boyunca

sıralanmış yüksek boylu bitkisel materyal ile evlerin ön bahçelerinde uyumlu ve güzel bir görünüş elde edilmiş oldu (Korkut, 2002;Şahin'den 2008). Günümüzde modern şehircilik anlayışına göre konutların ön bahçeleri tamamen caddeye açılmış, ön bahçe ile cadde bir bütün halinde planlanmaya başlamıştır. Bu bahçeler aynı zamanda kent peyzajına olumlu bir etki yapmaktadır (Korkut, 2002; Şahin'den 2008).

Ön bahçe sokak ile konut arasında geçiş niteliği taşımaktadır. Bu alanın yerleşim ve bakımına ayrı bir detaylandırma yapılmalıdır. Evin giriş bölümü olarak nitelendirilen alanda bulunduğu için gelen tüm ziyaretçiler bu alanı kullanacağı dikkate alınmalıdır. Ziyaretçiler eve girmeden önce olumlu bir izlenim yaratılması ön bahçenin görsel olarak kaliteli bir şekilde planlanmasıyla mümkündür. Ziyaretçinin kafasında konuta girişin nereden olduğu konusunda şüphe yaratılmaması için Yapılacak olan bitkilendirme tasarımında vurgu noktası giriş olmalıdır.

Çalışma ve Servis Alanının Planlanması

Bu bölüm içinde çeşitli alet ve makineler, depo, kümes, çamaşır kurutma yeri, çocuk oyun alanı, meyve sebze parterleri vb. bulunur (Tanrıverdi, 1975).

Çalışma ve servis alanı, mutfak, kalorifer dairesi ve/veya garaj gibi iç hizmet alanlarının bir uzantısıdır. Bu alan ev ve bahçenin diğer alanlarına ulaşılabilir olmalıdır. Bazen araç erişimi de gerekebilir. Bu alanda yer alacak alanlar ve aktivite sayısı kullanıcı tercihine göre değişkenlik gösterebilir.

Çocuklar için bu kısımlarda özel oyun alanları da ayrılabilir. Örneğin çocukların yaşlarına uygun kum havuzu, salıncak, basket potaları vb. yerleştirilebilir. Oyun alanları evden ve oturmaalanlarından rahatlıkla görülebilecek konumda olmalıdır (Pamay, 1979). Kümes, depo vb. için 5-10 m²'lik ağaç ya da çalı ile çevrilmiş bir alan yeterli olabilir. Çamaşır için bol güneşli küçük bir yeşil alan ayrılabilir (Korkut, 2002; Şahin'den 2008).

Arka Bahçe Planlanması

Yaşam alanındaki unsurlar, ailenin talebi ve ihtiyaçlarına bağlıdır. Yaşam alanı orada içerilecek üç temel unsura bağlı bir şekilde organize edilmelidir. Bu unsurlar: ev

tasarımına, toprak Yapısına ve iç-dış mekân uyumudur. Yaşam alanındaki yapısal özellikler bir avluyu, terası, bir su ögesini ve/veya bahçe ve çalışma alanı içerebilir.

Teras; oturma elemanları, oyun alanı, pergola, havuz gibi elemanları içine alan bu kısım konutun en geniş ve renkli görünüşe sahip olan kısmıdır. Fonksiyonel bir yaşam için iç ve dış yaşam alanları arasında yakın bir ilişki kurulması önemlidir (Şahin, 2005).

Terasın mümkün olduğunca yemek ve oturma odalarına yakın olması ve havuz ile birlikte planlaması yapılmalıdır. Bu durumda çatı saçağı uzatılmak suretiyle pergola görevini üstlenebilir. Bununla birlikte, arka bahçesi çok geniş olan bahçelerde bahçenin uzak köşelerine açık veya kapalı teraslar şeklinde oturma üniteleri planlanabilir. Ağaç ve çalı gruplarının arka bahçede, fon etkisi oluşturacak şekilde kullanılması, orta kısımda soliter bitkilere yer verilmesi uygun olur (Korkut, 2002).

Arka bahçenin, dışarıdaki dağ, göl, vadi gibi manzaralara açık olması, fakat çöplük, vb. kötü görünüşlere kapalı olması gerekir. Eğer bazı kötü görünüşlü nesnelere bulunuyorsa bunlar ağaç, çalı, paravan gibi canlı veya cansız malzemelerle kapatılmalıdır. Dışarıdaki güzel görünüşlerin bahçeye kazandırılabilmesi için, bu kısımların görünüşünü engelleyen materyaller çit, duvar gibi elemanlar kullanılabilir (Şahin, 2005).

2.5.2 Konut Bahçelerinde Bitkilendirme Tasarımı

İnsanların konutlarında rahat, güvenli, mutlu bir şekilde yaşayabilmeleri için, konutun olduğu kadar çevresinin de düzenlenmesi gerektiği ortaya çıkmıştır. Günümüzde yeşil alanların giderek azalması sonucunda insanların yeşile olan özlemlerini gidermek, doğayla olan ilişkilerini arttırmak, aynı zamanda konutlara estetik değer kazandırmak için konut bahçeleri önem kazanmıştır.

Kentsel açık yeşil alanların birimlerinden biri olarak kabul edilen konut ve toplu konut ölçeğindeki bahçelerin estetik ve işlevsel açıdan olduğu kadar, kullanılan bitkisel materyaller konusunda da farklı yaklaşımlar söz konusudur. Günümüzde söz konusu bahçelerin, sosyal, ekonomik, kültürel ve yasal faktörler nedeniyle estetik ve işlevsel yönden önemli eksikliklerinin bulunduğu ve çeşitli sorunlar yaşadığı da bilinmektedir. Konutlarda uygulanmış herhangi bir yeşil alan standardının olmaması ve konut

bahçelerinde kullanılan bitkisel materyallerin konut sahiplerinin bilinçsizce ve ekonomik düzeyi doğrultusunda kullanılması bu sorunların başlıca nedenlerindedir.

Kentsel ekosistemlerdeki, yoğun yapılaşma, endüstri tesisleri, iklimsel değişiklikler, artan nüfus yoğunluğu ve kent yaşamına uygun kullanımlar gibi etmenler, doğal ekosistemlere göre oldukça farklılıklar göstermektedir. Ortaya çıkan bu farklılıklar, bitkilerin gelişimlerini ve yaşama sürelerini de olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yüzden, kent içinde kullanılacak bitkilerin daha ayrıcalıklı bir şekilde ele alınarak, bakım ve yetiştirme yöntemlerinin tam olarak tespit edilmesi gerekmektedir (Dirik, 1991). Türkiye'nin birbirinden farklı iklim ve toprak koşullarına sahip çeşitli bölgelere ayrılmış olması ve Güneybatı Asya ile Güney Avrupa arasında bir köprü görevi görmesi; çeşitli kültür bitkilerinin ve Avrupa'da yabancı olan türlerin birçoğunun Anadolu'da bulunması ülkemizin bitki çeşitliliği açısından oldukça önemlidir (Akdoğan, 1972).

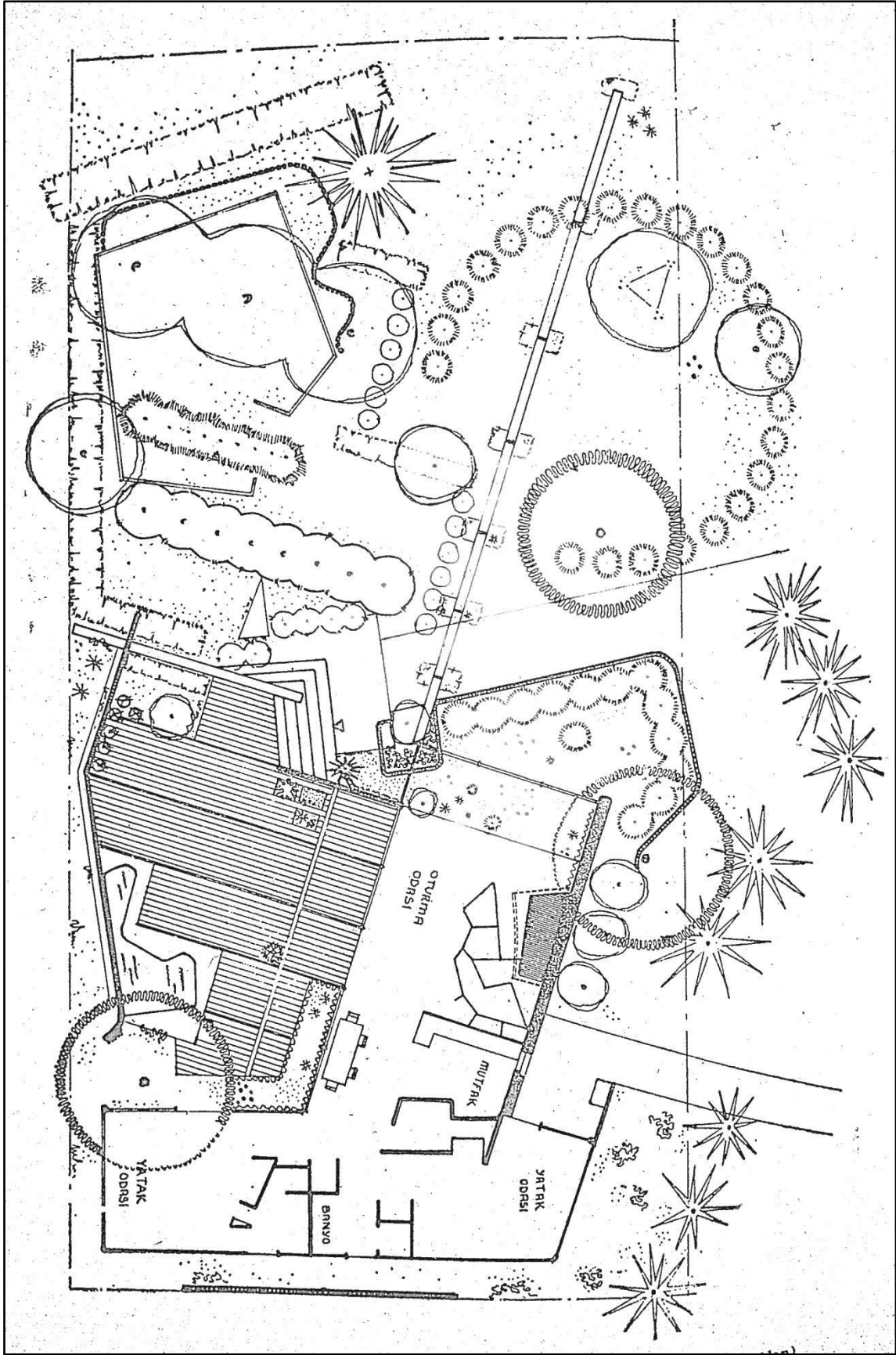
Peyzaj Mimarlığının vazgeçilmez öğelerinden birisi de bitkisel obje ve bunların oluşturdukları bitki kompozisyonlarıdır (Robinson, 1992). Bu kompozisyonları oluşturmak ve bir araya getirmek bir tasarım sürecini kapsar. Bitkisel tasarım; belli fonksiyonları yerine getirebilmek için veya belli bazı şeyleri ortaya çıkarmak için tasarım isteklerinin karşılanması, belirli amaçlarla kullanılacak bitkilerin yaşama koşullarının belirlenmesi, her türün fiziksel özellik ve büyüme durumları, her bitkinin maximum ölçüsü ve gruplar halinde kombinasyon imkanlarının belirlenmesi olarak tanımlanabilir (Gültekin, 1994).

Ülkemizin odunsu ve otsu türleriyle bu türlerin farklı biyocoğrafik bölgelerde, farklı yetiştirme koşullarında oluşturduğu kompozisyonlarda peyzaj tasarımları için oldukça iyi bir potansiyele sahiptir. Türkiye, iklim ve toprak özellikleri bakımından farklılıklar gösteren coğrafi bölgelere sahip olması, Asya-Avrupa kıtalarının kesişme noktasında bulunması ve üç önemli fitocoğrafik bölgeyi barındırması gibi nedenlerden dolayı yaklaşık 12000 bitki taksonu ile bitki çeşitliliği bakımından dünyada önemli bir yere sahiptir. 12000'den fazla bitki taksonundan en iyimser olarak 1000 tanesinin, rahatlıkla kentsel ve kırsal alanlarda kullanılabilme özelliği gerek botaniksel araştırmalarla ve gerekse az sayıda gerçekleştirilen peyzaj amaçlı adaptasyon ve değerlendirme çalışmalarıyla ortaya konulmuştur. (Var, 1992; Acar, 2006; Bekci, 2010, Uyanık vd., 2013). Aynı zamanda günümüzde peyzaj uygulamalarında bitkisel materyal olarak egzotik bitkilerin de ağırlıklı olarak kullanıldığını düşünülürse bitkilendirme tasarımı; bu türlerin bir araya geliş şekilleri, estetik ve işlevsel

değerleri, bitkilerin yaprak rengi, şekli, gövde kabuğu, dallanma şekli (habitusu), mevsimsel değişimi, gölge etkisi gibi doğal güzelliklerin sayesinde çok seçenekli bir konudur (Yıldırım, 2000). Tasarımcılar bitkileri hem işlevsel hem de estetik açıdan tüm karmaşıklıkları ile hassas bir şekilde kullanarak sürdürülebilir peyzaj yaratmaktadır (Carpenter ve Walker, 1990; Scarfone, 2007).

Bahçe düzenlemelerinde daha çok sade ve estetik bir peyzaj yaratılmasına peyzajda yer alacak mimari ve yeşil planlama elemanlarının fonksiyonel olmasına dikkat edilmelidir. Bunun için bahçede alan müsait olduğu takdirde geniş çim alanlara ağaç ağaççık ve çalı gruplarına yer verilmelidir (Şekil 2). Köken çiçekler ve bisannüel ve annüel çiçekler ile havuz, pergola, döşeme yollar v.s. gib tesisler informal şekilde düzenlenecek bir bahçede, en önemli peyzaj elemanları olarak belirirler (Pamay, 1979).

Yapılacak olan bitkilendirmelerde ağaçlar bina sitiline uygun olarak seçilmeli ve çoğunlukla bina ve ağaçlar arasında bir kontrast yaratma prensibi üzerinde durulmalıdır.

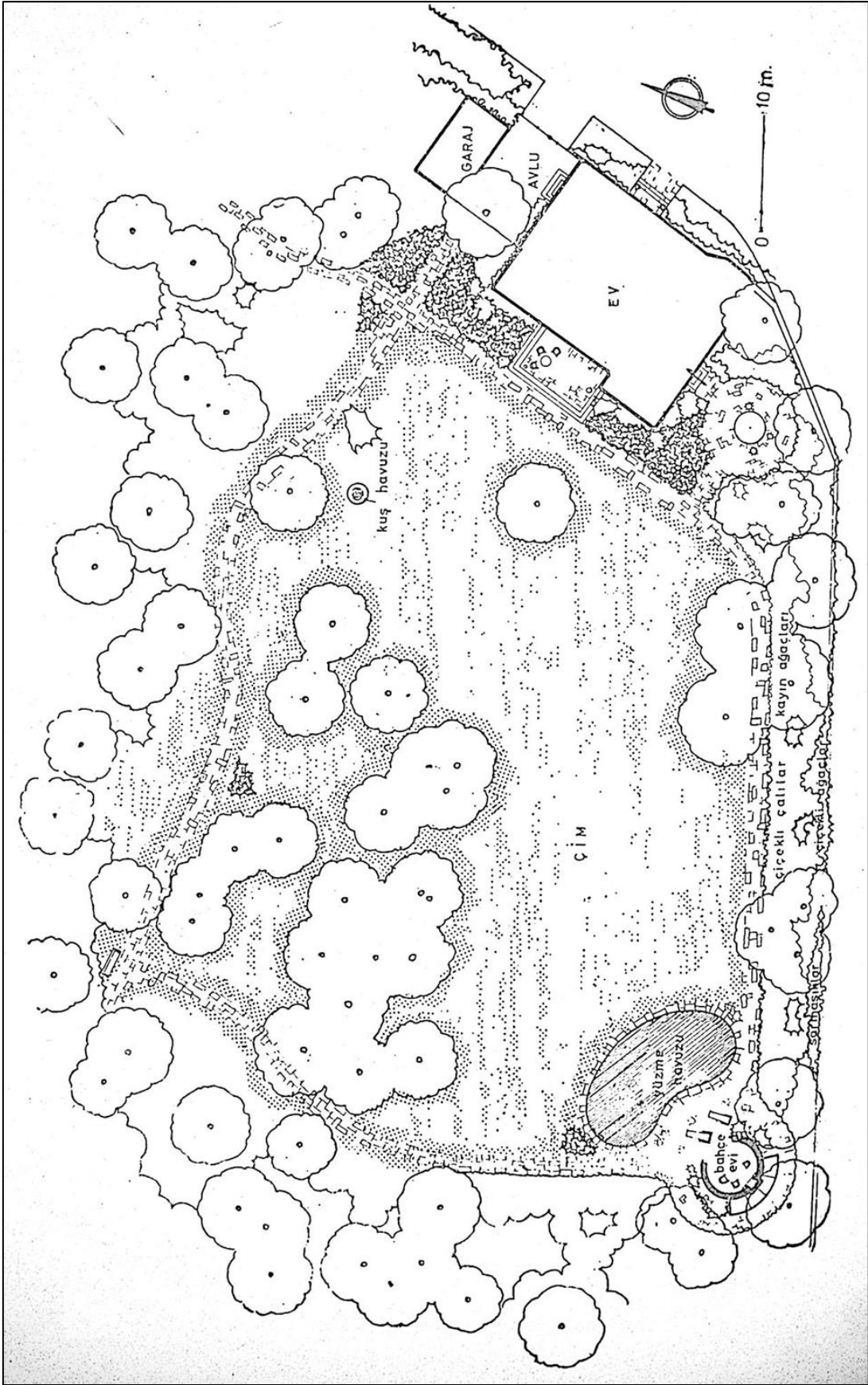
Şekil 2: Modern bahçe planı (Pamay, 1979).

Binanın arka tarafında, bir fon etkisi yaratmak üzere daha çok ağır tekstürlü yeşil elemanları kullanmak yerinde olacaktır. Ağaççık ve çalı grupları ile perenniyal çiçekler ve bunların gruplarını; ön bahçede ağaçlar ağaçlar yanında ve önünde kullanılmalıdır. Bahçede güzel noktaları, obje veya tabloları kapamayacak şekilde ve informal bir düzende çalışılmalıdır (Şekil 3).

Özellikle ön bahçede yapılacak olan düzenlemelerde bina önü caddeye kadar açık olmalı yani evden bakıldığında ya da dışarıdan eve bakıldığında karşılıklı görüş hatları veya açılırları açık bırakılmalıdır. Bu nedenle ön bahçede kullanılacak olan boylu ağaçlar kenar ve köşelerde kullanılmalıdır. Ön bahçelerde daha çok hafif tekstürlü ağaçların tercih edilmesi ve oluşturulacak olan grupların daha çok köşelerde kullanılması uygun olacaktır.

Ön bahçelerde özellikle çim alanların kenarlarında veya duvar önlerinde, havuz kenarları ve teraslar üzerinde yer yer özellikle kenar ve grup tarhlarına önem verilmeli ve çiçek tarhları her mevsim çiçekli olacak ve çiçek türleri arasında gerekli renk uyumu sağlanacak şekilde uygun bir düzen içinde işlenmelidir (Pamay, 1979).

Yapılacak olan bitkilendirme tasarımı çalışmalarında bahsi geçen düzeni oluştururken tasarımcılar belirlitasarımprensibi ve öğelerinden yararlanırlar. Bitkilerin görsel özellikleri, tasarım öğelerini oluşturur. Bitkilendirme tasarımı öğeleri çizgi, boyut (ölçü), form (biçim), renk ve tekstür olarak sıralanabilirler. Bitkilendirme tasarımı prensipleri ise; denge, çeşitlilik, tekrar, vurgu, uygunluk ve zıtlık, koram (hiyerarşi) ve oran (proporsiyon) olarak sıralanabilir. Bu temel prensipler estetik kompozisyonlarda olduğu gibi diğer sanat dallarında da sıkça kullanılmaktadır (Uzun, 1990; Carpenter ve Walker, 1990). Bitkilere yaptığımız estetik karakter analizlerinin temelinde görsel analizler yatmaktadır. Bitki tasarımında estetik, bize türler hakkında görsel mesajlar verir. Bu yüzden kompozisyonda, bitki tasarımının görsel analizinin iyi yapılması gerekmektedir (Robinson, 2004). Tasarımcılar bitkileri hem işlevsel hem de estetik açıdan tüm karmaşıklıkları ile hassas bir şekilde kullanmak isterler. Tasarımcıların başarısı mevcut fiziksel ve çevresel faktörlere bağlı olduğu gibi yapının niteliğine ve tasarımın sürdürülebilirliğine de bağlıdır. Tasarımcı tasarım ilkelerini ne kadar özenle kullanırsa tasarımı o kadar başarılı olur (Carpenter ve Walker, 1990). Ayrıca, tasarım sürecini kuvvetlendirmek ve geliştirmek için tasarım ilkelerinin yanı sıra bitkilere nasıl bakıldığı ve kompozisyonda kullanılan niteliklerin nasıl olduğu da sistematik olarak ele alınmalıdır (Robinson, 2004).

Şekil 3: İnfomal düzene sahip bahçe planı (Pamay, 1979).

2.5.2.1 Tasarım Öğeleri

Bitkilerin görsel özellikleri, tasarım öğelerini oluşturur. Bitkilendirme tasarımı öğeleri çizgi, boyut (ölçü), biçim (form), renk ve doku (tekstür) olarak sıralanabilirler (Akdoğan, 1985; Bekci 2010).

Çizgi: Tasarım elemanları içerisinde en güçlü anlatıma sahip olanıdır (Uzun, 1992;Bekci'den 2010). Tasarımcılar kontrollü bir model oluşturmak istediklerinde çizgiselliği kullanırlar. Peyzaj tasarımlarında kullanılan çizgisellik ziyaretçilerin direkt ilgisini çekerek tasarımdaki özel alanlara ve odak noktalarına yönlendirme yapar (Robinson, 2004). Çizgiselliğe yol kaplamaları, duvarlar ve çitler de bir model olarak verilebilir. Hatta göz seviyesinde meydana gelen yapraklardaki renk değişimleri ve tekstür farklılıkları da çizgisellik olarak gösterilebilir (Var, 1997).

Çizgiler, ayrıca görsel ve fiziksel hareketi de kontrol edebilirler. Düz çizgiler etkili ve sabittir ve gözlemcinin gözünü eğri çizgilerden daha fazla bir noktaya yönlendirirler. Göz otomatik olarak çizgiyi takip eder. Bu çizgi bir yürüyüş yolu olabileceği gibi bir bitki materyalinin dış hattı olabilir (Karaşah, 2005).

Düz çizgiler etkili ve sabittir ve gözlemcinin gözünü eğri çizgilerden daha fazla bir noktaya yönlendirir. Eğri veya serbest çizgiler akıcı, çekici ve dinlendiricidir, doğal duyguları yaratırlar (Ingram, 2005). Ağaç grupları da, ölçüleri ve karakteristik özellikleri ile farklı çizgiler yaratabilir.

Biçim: Bitkisel tasarımda ise form; bitkinin üç boyutlu biçimidir (Robinson, 1992). Bir bitkinin yaprakları, dalları ve gövdesi ile oluşturduğu etki “form” terimi ile tanımlanır (Bekci, 2010). Form; içinde biçim, ölçü ve pozisyon içeren bir organizasyondur (Özbilen, 2000). Bitkilerde en küçük otsu türlerden en büyük ağaçlara kadar form yönünden sınırsız değişiklikler görülür. Bitkilerin form bakımından baskın hale gelmesi ölçü bakımından büyümesine bağlıdır. Yani ölçü bitki formu üzerinde etkilidir (Var, 1997).

Bitki formları değişik kaynaklarda değişik şekillerde gruplandırılrsa da Yıldırım'a (2000) göre sekiz gruba ayrılmaktadır. Bunlar piramit (konik), yuvarlak (küresel), oval, sütun, geniş (yayılcı), sarkıcı, pitoresk ve sürünücü formlardır. Ancak herhangi bir bitki bu

formlardan birine kesin uymak zorunda değildir. Bazı bitkilerde bunların kombinasyonları da görülebilir. Oval-sütuni form, sütuni-piramit form gibi (Yıldırım, 2000). Bitkilendirme tasarımında en çok uygulanan temel bitki formları yayılcı ve yuvarlak formlardır (Perry, 2005; Karaşah'dan, 2005).

Doku: Doğayı zenginleştiren özelliklerin en önemlisi doku çeşitliliğidir. Doku, bir cismin içyapısının dışı vurmuş görünümüdür (Uzun, 1992). Doku; bir bitkiyi oluşturan elemanların bütünü, ölçü ve biçim tarafından ortaya konan fiziksel yüzey özelliklerinin görsel ve dokusal karakteri, yaprakların, dalların ya da sürgünlerin büyüklük ve dizilişi veya kabalık, incelik, sertlik, yumuşaklık, ağırlık, hafiflik, kalınlık gibi mevsime göre değişen özellikler olarak tanımlanabilir (Austin, 1982). Doku, dokunma duyusuyla algılandığı gibi gözle de algılanır. Elle algılanan doku, göz algılamasının verdiği estetik, heyecan ve hissi vermez. Çünkü dokunun en önemli yönü estetik ve gözle algılanır olmasıdır. Bu nedenle doku, görsel bir tasarım bileşenidir (Uzun, 1999; Bekci'den, 2010).

Bitkilerde tekstür, yaprak örtüsü ile sürgünlerin büyüklüğü ve bitkinin diğer kısımları arasındaki ilişkiler sonucu ortaya çıkar. Fakat tekstür, bitki ile gözleyen kişi arasındaki mesafeye, mevsimlere bağlı olarak da değişmektedir.

Tekstürü oluşturan en önemli unsur yaz aylarındaki yaprak örtüsüdür. Bitkilerde tekstür, kaba, orta ve ince tekstürlü olarak gruplandırılabilir (Ayaşlıgil, 1992). İnce doku; çok sayıda küçük yaprak, ince dal ve sürgün ve/veya sıkı, dar dereceli habitus olduğunda söz konusu olur (Karaşah, 2005). Peyzajda daha az bellidir. İnce dokulu bitkiler genelde bir kompozisyonda en son fark edilen ve algılayıcı ile kompozisyon arasındaki mesafe arttıkça görsel açıdan ilk kaybedilen bitkilerdir (Booth, 1990; Bekci'den 2010). Orta Doku; kaba ve ince dokulu bitkiler arasında bir geçiş elemanı gibidir. Orta doku tasarımı birleştiren bir zincirdir (Booth, 1990; Bekci'den 2010). Kaba dokuyla karşılaştığında orta dokulu bitkiler daha şeffaftır ve silüetleri daha kuvvetlidir (Karaşah, 2005). Kaba doku; geniş yapraklar, kalın, iri dallar ve gevşek bir habitus var olduğunda ortaya çıkar. Kaba doku oldukça fark edilebilir ve koyu bir görünüm verir. Orta ve ince doku arasında yer aldığı algılayıcının dikkatini çeker ve ilk olarak göze çarpar (Booth, 1990).

Renk: Renk tasar öğeleri içerisinde görsel algılama üzerinde en etkili olan faktörlerden biridir. Duyulara daha yakından ve etkili olarak seslenen heyecan ögesidir.

Kompozisyonda diğer ögelere tepki göstermeyen insanlar bile uygun renk düzenleri karşısında etkilenir ve genellikle de önce rengi algılayıp bir yargıya varırlar (Altınçekiç, 2001).

Peyzajda neredeyse her şey renkle ifade edilir. Çünkü bitkilerde gözlenen renk değişimleri oldukça fazladır. Bir ağaç yaprağının yeşil rengi ışıkla değişiklik gösterdiği gibi, bahar ve yaz ortasında daha koyu, sonbaharda daha açık bir renk alır (Carpenter ve Walker, 1990). Renk ışıktan çok fazla etkilenir. Renklerin insan üzerinde bıraktığı etkilere göre tasarlanan alanda yaratılmak istenilen etki, o renklerdeki bitkiler ile sağlanabilmektedir. Bitkilerin mevsimlere göre değişen renkte yaprak, çiçek ve gövde renkleri mekânda farklı etkiler sağlarlar ve kentlerin monoton görünümünü hareketlendirirler (Yılmaz, 2006).

Mevsimsel geçişleri etkili olarak hissedilebilmesinde bitkilerin sahip oldukları renk etkisinin önemlidir. Bitkilerin renkleri insanlara hem psikolojik hem de fizyolojik olarak yarar sağlamaktadır. 1970'lerden bu yana, yapılan çalışmalar insanların bitki veya doğal manzaradan fizyolojik ve psikolojik olarak yararlandıkları göstermektedir (Bekçi ve vd, 2013a).

Ölçü: bitki materyalindeki en önemli tasarım öğelerinden biridir ve bir tasarım için bitki seçiminde ilk önce değerlendirilmelidir (Karaşah, 2005). Bitkilerin mekan içinde yatayda ve düşeyde göstermiş oldukları volüm etkisi bitkilerin ölçüsünü verir (Akdoğan, 1985). Peyzajda ölçü oluşturulurken, insan faktörü standarttır. Tasarımın tüm safhaları (bölümleri) kullanıcıyla ölçü içinde olmalıdır.

Bitki materyallerini Booth (1990) ölçülerine göre; büyük ve orta boylu ağaçlar, küçük ağaçlar, uzun boylu çalılar, orta boylu çalılar, kısa boylu çalılar, yer örtücüler olarak sınıflandırmıştır.

2.5.2.2 Tasarım İlkeleri

Bitkisel materyal ile kompozisyon oluştururken; tek tek bitki bireyleri arasında form, tekstür, renk ve bitki karakterleriyle uyumlu kombinasyonlarına dayanan ilişkilerden oluşmalıdır (Fındık, 2013). Bitkilerin uyumlu ilişkileri, tekrar, çeşitlilik, denge, vurgu,

koram ve ölçek gibi sanat prensipleri vasıtasıyla ulaşılabilir (Ayaşlıgil, 1992; Walker, 1991).

Çeşitlilik: Çeşitlilik; gözlemcinin dikkatini elde tutmak, gözün dikkatini çekmek için kullanılan çizgi, form, doku ve renkteki değişiklik ve zıtlıktır (Nelson, 2004). Çok tehlikeli bir tasarım elemanıdır. Çok az kullanıldığında monotonluğa, çok fazla kullanıldığında da karmaşıklığa neden olur. Peyzaj kompozisyonlarında iyi bir denge içerisinde kullanılırsa oldukça hoş bir etki yaratır (Var, 1997; Bekci'den 2010). Çeşitlilik; gözlemcinin dikkatini elde tutmak, gözün dikkatini çekmek için kullanılan çizgi, form, doku ve renkteki değişiklik ve zıtlıktır (Nelson, 2004). Çeşitlilik tasarımdaki kritik bir elemandır (Walker, 1991). Mevcut bitki türleri ve kültürvarları bizim ihtiyacımızdan daha fazla çeşitlilik içerir. Tek bir bitki gelişimi bile mevsim değişikliklerinin etkisiyle çok fazla çeşitlilik göstermektedir (Acar, 2006).

Çeşitlilik tekrarın zıttıdır. Çeşitlilik kullanıldığı alana canlılık getirir (Karaşah, 2005). Düzenli ve ilginç bir peyzaj yaratmak için çizgide, biçimde, dokuda ve renkte çeşitliliğe ihtiyaç vardır. Ancak bu; bir tasarımda her çalı ya da her ağacın farklı olması gerektiği anlamına gelmemelidir (Walker, 1991; Bekci'den 2010).

Tekrar: Bir veya birden fazla elemanın, objenin, aynen ya da yakın değerinde, birden fazla sayıda kullanılmasına tekrar denir. Dört türü vardır; tam tekrar, tekrar, değişken tekrar, aralıklı tekrar ya da münavebe (Pamay, 1979).

Objelerin ölçü, biçim, renk, doku, değer, konum ve yön bakımından aynen kullanılmasına tam tekrar denir. Buna karşılık yalnız yön ve konum bakımından kullanmada ayrıcalık olursa, bu sadece tekrar olur. Birbirlerinin aynı olmakla beraber aralarında küçük farklar bulunan objelerin bir arada kullanılması halinde de değişken tekrar ortaya çıkar. Bunu, daha çok doğada görürüz (Pamay, 1979).

Birden fazla objenin (= motif, biçim, cisim, vb.) belirli aralıklarla ve bir sıra dahilinde, birbiri ardınca kullanılmasına da aralıklı tekrar (ya da münavebe) denir (Pamay, 1979).

Tekrar, peyzaj planlama mekânında konstrüksiyon elemanlarının (örneğin: döşeme yollarının, sert zeminlerin, terasların, platformların vb.) yapımında çok kullanılır (Pamay,1979).

Tekrar, bitkisel elemanlara da uygulanabilir. Bitki kullanmada, özellikle değişken tekrar ve aralıklı tekrardan yararlanır. Klasik park düzenlemelerinde çiçek, çim veya mozaik parterlerinde de tam tekrar veya tekrar, çok kullanılmıştır (Pamay, 1979).

Tekrar; tasarımın sürekli bir çizgisini yakalamak ve yönlendirme sağlamak için, herhangi bir mekânda tekrar oluşturmayan öğeleri vurgulamak için, sınır elemanı olarak (görsel ve fiziksel sınırlama) kullanılmak istendiğinde kullanılır. Tasarımda belli bir düzen, belli bir organizasyon sağlar. Tasarımın kolay algılanmasını sağlar (Acar, 2006).

Denge: Peyzaj düzenlemede, önemli bir sanat prensibi de denge (balans) dir. Denge, her şeyden önce bir duygunun ürünüdür; eseri seyredeni hemen etkiler; yani insana huzur, haz, güven ve güç verir. Denge bir doğa kanunudur; doğada her şey sükûnet halindedir yahut öyle görünür. Bu, doğada var olan güçler arasındaki bir dengenin eseridir (Pamay, 1979).

Mimaride ve heykeltıraşlıkta, resim ve peyzajda bazı elemanlar, bir denge içinde dahi göz alıcı (frappan), göze çarpıcı ve batıcıdır. Çeşitli elemanların birbiriyle ilişkilerinde bir denge olduğu takdirde bu, insanlarda güçlü ve güvenceli bir duyguya yer verir. Dengeyi meydana getiren unsurlar, her şeyden önce ölçü ve kitle, biçim ve renktir. Doku ve değer ile aralık ve fonksiyon da dengenin sağlanmasında yardımcı olurlar (Pamay, 1979).

Merkez eksenindeki ağırlığın, sayının ve yoğunluğun her iki tarafa eşit olarak dağıtılması oluşturulan kompozisyonun dengeli olduğunu gösterir. Peyzajdaki dengenin ana ilkesi formal-informal ya da simetrik-asimetrik'dir (Bekci, 2010). Formal peyzaj, eksenin her iki tarafına tamamıyla aynı bitkilerin yerleştirilmesi ile sağlanırken, informal peyzaj asimetrik çözümlerle elde edilmektedir (Carpenter ve Walker, 1990).

Peyzaj tasarımında; elemanlar arasında denge önemlidir. Çünkü peyzaj mimarlığında tasarımın görsel ve mekânsal boyutlarıyla ne derece tamamlandığının anlaşılabilmesi, görsel dengelemenin ortaya konulabilmesi, tasarım elemanlarının kendi aralarında görsel dengelerinin sağlanması ile gerçekleşebilir (Karaşah, 2005).

Vurgu: Renk, form, doku kontrastları ve çizgi ile sağlanabilen vurgu; mekân içinde dikkatleri bir alana veya bir objeye çekebilmek için kullanılan bir tasarım bileşenidir (Uzun, 1999). Peyzajdaki önemli elemanlar ve mekânlar, bitkilerle bir araya getirilerek estetik özelliklerle vurgulanabilir ve ilgi tasarımın belirli bir noktasına toplanarak görünümde bir etki yaratılır. Buna genelde vurgu bitkilendirmesi denir ve girişlerde, oturma yerlerinde, basamaklarda dikkat çekmek için kullanılabilir (Walker, 1991; Karaşah'dan 2005).

Kompozisyonda bir obje ya da alanın göz tarafından fark edilmesidir. Peyzajda vurgu, bir ağaç olabileceği gibi bir grup çalı içerisinde farklı karaktere sahip bir bitki hatta çeşme, heykel gibi yapısal bir objede olabilir (Acar, 2006). Bir tasarımda algılanmayı belirli noktalara toplayabilmek ve devamını sağlamak ya da bütünün bir noktasını diğer bölümlere oranla daha fazla ilgi çekici kılabilmek için vurguya başvurulur (Uzun, 1992; Bekci'den 2010).

Bir peyzaj ögesi renk, doku, çizgi ve form kullanılarak vurgulanabilir. Aynı zamanda, bir nesne veya alanın görünümünü uygun bir biçimde çevreleyerek, tasarımcı tasarımın önemli bir noktasını vurgulayabilir. Vurgu hareketli ve hoş bir görüş etkisi yaratabilir (Karaşah, 2005).

Vurgu bitkileri, kendi ilgi çekici, göze çarpan özellikleriyle vurgulamada etkin olabilir. Bu özellikler; göze çarpan dikkat çekici yapraklar, dinamik biçimler, zıtlık oluşturan bitkilerin bir arada kullanılması olabilir (Robinson, 1992). Peyzajda vurgu noktalarını yerleştirilirken dikkat edilmelidir. Çok fazla vurgu noktası algılayıcıda itici etki uyandıracak bir karışıklığa yol açacaktır (Austin, 1982).

Dizi- Sıra: Koram: Tasarım özelliklerinde düzenli bir değişiklik hareketlilik veya geçiştir. Kompozisyonun bir parçasından diğer parçasına geçiş formlarda, renklerde, dokularda ve boyutlardaki değişikliklerle oluşturulabilir (Fındık, 2013).

Objeler arasındaki iki zıt ucun, belirli ve uygun kademelerle ve benzer objelerle birbirine bağlanmasına koram denir. Koramda objelerin biçimleri, ölçüleri, dokuları, renkleri ve değerleri bakımından gerçekleştirilebilir. Ama koramda değişmeyen iki koşul vardır;

bunlardan birisi iki uç arasındaki zıtlık, diğeri uçlar arasında muntazam bir kademelenmedir. Koram, eksensel, merkezsel, çevresel biçimlerde olabilir (Pamay,1979).

Renk ve dokuyu ritmik parterlerde kullanmak bitki materyallerinin düzenlenmesine uyum katar. Tasarımda kullanılan ince dokulu bir ağaç, çalı veya yer örtücü, orta dokulu bir bitkiye, bundan da kaba dokuya dönüşebilir. Renk, koyudan ortaya ve açığa ya da tam tersi bir akış oluşturduğunda tasarıma uyum katar. Bitkilerin en son ulaşabilecekleri ebatları ile ilişkili olarak aralık bırakmak da geçişsel bir düzen oluşturur. Belirsiz aralıklı bölümler; bitkisel düzenlemedeki görsel uyumda, olumsuz kırılmalara sebep olurlar. Korama aralıklarla ulaşmak için tasarımcı; bitki grupları arasındaki aralıklara olduğu kadar soliter bitkilerin aralıklarına da dikkat etmelidir (Austin, 1983; Karaşah'dan 2005).

Oran (Ölçek - Proporsiyon): Bir organizasyonun parçalarının ilişkisini veya bir alanın uzunluğu ile genişliği arasındaki ilişkidir. Oran iyi ölçülülük anlamına gelir (Karaşah, 2005).

Oran bir bitkinin diğeri bitkilerle ve tüm peyzajla olan ilişkisiyle ilgilidir. Bir bitkinin başka bir bitkiyle veya bir grup bitkiyle boşluktaki ilişkisi genellikle oran terimiyle açıklanır. Bir tasarımda tüm görünüşler kullanıcılarıyla orantılı olmalıdır (Austin, 1983; Brickell, 1989). Peyzaj boyunca oranlar kurulurken insan objesi standarttır (Karaşah, 2005).

Tasarımda çeşitli mekânlar, objeler, üniteler arasında kitle, yüzey ve hacim bakımından uygun bir orantının belirlenmesi zorunludur. Park ve bahçe alanlarının tümünü büyük ağaç gruplarına ayırmak, çim alanlara ve çiçek parterlerine, hatta çalı gruplarına ve ağaççıklara yer vermemek proporsiyon bakımından hatalıdır (Güleç, 1987).

Oran ile ölçüyü birbirine karıştırmamak gerekir. Bir bahçedeki havuz, teras ve yollar fonksiyon bakımından normal ölçülerde olabilirler. Fakat bu üniteler arasındaki ölçü oranları yani proporsiyon iyi olmayabilir (Güleç, 1987). Ölçüler arasında uygun ve uyumlu orantılar bulma sanatı olarak tanımlanan proporsiyonun belirlenmesi için kesin bir kural ve formül yoktur (Tanrıverdi, 1987).

2.5.2.2 Bitki Materyalinin Fonksiyonel Yönden Kullanımı

Tasarımda bitki materyalinin fonksiyonel yönden kullanımını “görsel kontrol”, “hareket kontrolü”, “iklim kontrolü”, “gürültü kontrolü”, “hava kirliliği kontrolü”, “erozyon kontrolü” olarak 6 grupta toplamak mümkündür (Theodore, 1991).

Görsel kontrol: Peyzaj uygulamalarında kullanılan bitkiler estetik katkılarının yanında istenmeyen görünümüleri gizleyerek, istenen görünümüleri daha da belirginleştirirler. Buna “bitkilerin görsel kontrol fonksiyonu” adı verilmektedir (Gültekin, 1994).

Güneş ışığı gibi doğal ya da sokak lambaları gibi yapay olarak elde edilen ışık ve bunların yansımaları gelişme gösteren yerleşim alanlarının en önemli problemidir. Bitkiler istenmeyen görünümüleri engellemenin yanı sıra ışık kontrolü içinde kullanılabilirler (Walker, 1990).

Hareket Kontrolü: Bitkiler kullanılarak yapılan hareket kontrolü, hareketin yönlendirilmesi, yavaşlatılması ve durdurulması olarak üç yönlü yapılabilir (Gültekin,1994). Yaya trafiğini kontrol altına almakta etkilidir. Bariyer amacı ile kullanılarak yay hareketine yön verilir. Bitkiler birbirine yakın olarak konumlandırılarak hareket kontrolü sağlanabilir.

İklim Kontrolü: Makro klimanın kentten kırsala geniş bir alana yayılması yerleşim alanlarında kullanılan bitkileri farklılaştırmaktadır. Bitkiler yüzyıllardır gölge amaçlı kullanıldıkları gibi rüzgâr perdesi olarak ta kullanılmışlardır. Bitkiler kentsel alanlarda kullanılan asfalt ve beton kaldırımların mikroklimayı çarpıcı bir şekilde etkileyen sıcaklığın azaltılmasında rol oynarlar (Walker, 1990).

Gürültü Kontrolü: Kentleşmenin artması ile birlikte artan motorlu taşıt kullanımı gürültü kirliliğini önemli bir problem haline getirmiştir. Mimarlar artan gürültüyü azaltabilmek için binalarda gürültüyü emen materyaller kullanırken peyzaj mimarları bitkiler ile gürültüyü kontrol altında tutabilirler (Walker, 1990). Gürültünün kaynağından kesilmesi mümkün değilse de, bunun azaltılması için bitkisel uygulamalardan yardım alınır. Dalları yere kadar uzanan herdemyeşil bitkiler, örneğin çok sayıda ibrelili yıl boyu gürültü kontrolü yapabilirken, yaprağını döken bitkilerin gürültü kesme özelliği daha az süreli olmaktadır (Bekci, 2010).

Hava Kirliliği Kontrolü: Hava kirliliği ilk olarak 1930’larda pek çok kentte kömür kullanımının giderek artması ile gündeme gelmiştir. Günümüzde kömür dumanı giderek azalmaktadır, fakat artan endüstri aktivitelerindeki kimyasal yakıtların kullanımlarının genişletilmesi, bitkilere oldukça zararlı olan gazların atmosferde kritik seviyelere yükselmesine neden olmaktadır. Havayı temizleme özelliklerinden dolayı bitkiler bu kirliliğin kontrolünde önemli bir yer alır (Bekci, 2010).

Erozyon Kontrolü: Kentsel alanlar ve banliyö çevresindeki toprak erozyonu inşaat çalışmalarının başlaması ile birlikte başlamaktadır. Toprak yüzenin inşaat yapımı, ağır vasıta geçişleri hatta yaya trafiği tarafından rahatsız edilmesi toprak erozyonuna sebep olur (Walker, 1990). Peyzaj alanlarındaki toprak yapısı kullanılacak bitki türü için en önemli faktördür. Bitkiler kökleri sayesinde su, oksijen ve besin elementlerini topraktan kolayca aldıkları gibi ayrıca kökleri sayesinde de toprağa tutunarak erozyon kontrolü ve toprak strüktürlerinin birleşimini de sağlarlar (Bekci, 2010).

2.5.2.3 Bitki Materyalinin Estetik Yönden Kullanımı

Bitkilerin, formlarından, renklerinden, tekstürlerinden, tür ve yaş ile ilgili diğer özelliklerine bağlı olarak bitki materyalinin yapının çevre ile ilişkisini sağlamada, birbirleriyle uyum göstermeyen çevreyi birleştirmede, peyzaj uygulamalarında bazı noktaların vurgulanmasında, mimari elemanların sertliğini azaltmada vb. gibi etkilerde estetik yönden kullanım olanakları da söz konusudur. Bitkilerin estetik yönden kullanımı 6 grupta toplamak olasıdır (Ayaşlıgil, 1992; Fındık, 2013).

Tamamlayıcılar: Bitkiler bir tasarımı tamamlayabilir. Bir bina kitlesi veya binanın uzayıp giden hatlarının oluşturduğu formların tekrarı ile birlik fikri oluşur. Örneğin, herhangi bir yapı veya bir çatının eğimi ağaçlar kullanılarak tekrarlanabilir. Çatı ile ağaçların boyu aynı ve formu da benzer ise çatı çevreye taşınmış olur veya iç mekânı direkt olarak çevreye doğru genişletebilir. Ancak bu durumda taban yüksekliğinin tekrarlanması gerekir. Eğer ağaç tepe çatılarının yüksekliği yapının yüksekliği ile aynı olursa, tavan dış mekânında devam ediyormuş gibi görünür. Tüm bu teknikler mimariyi ve tasarım yapılan alanı görsel ve fonksiyonel olarak koordine olmuş çevrede birleştirir (Ayaşlıgil, 1992; Cengiz’den 2001).

Birleştiriciler: Birleştirici olarak kullanılan bitki materyali, kullanıldığı çevrede bulunan tüm farklı bileşenleri birbirlerine bağlayan ana unsur olarak rol alır (Booth, 1990). Bitkiler görsel olarak bir çevrenin farklı unsurlarını toplamada, birleştirmede yardımcı olabilirler. Dış çevrenin herhangi bir parçasında bitki aynı kalabilir, diğer elemanlar değişiklik gösterebilir. Aynı kalan bitki devamlılığı, vejetasyonunun birleşmesini sağlar. Aksi halde karışık durumu ortaya çıkar. Bitkilerin bu fonksiyonlarının uygulamasına iyi bir örnek kent içindeki caddelerde görülür. Burada her bir evin veya mağazanın cepheleri birbirinden farklıdır. Yol ağaçları olmadan bu tür caddedeki görünümler birbirinden çok farklı mimari parçalar halindedir. Güçlü bir ağaç kitlesinden oluşan cadde diğer yandan bütün yapıların birbiriyle bağlanmasında ortak bir hizmet görmektedir. Ağaçlar bunların tümünü görsel bir bütün halinde birleştirir (Ayaşlıgil, 1992; Cengiz'den 2001).

Vurgulayıcılar: Bitkilendirme tasarımında vurgulama, gözlemleyicinin bakışını bir noktaya çekip “ bu alandaki en önemli Şey budur” dedirtmek için kullanılmaktadır. Gzleyicilerin park içinde dikkatleri her daim farklı noktalara kaymaktadır. Gözleyicinin dikkatini toplayıp bizim istediğimiz yöne çekebilmek için bitkilerin vurgulayıcı olma özelliği kullanılmaktadır. Vurgu kullanılırken hangi alanların vurgulanacağı çok iyi belirlenmelidir ki, vurgulama amacını aşıp bir karmaşaya yol amasın (Fındık, 2013). Dendrolojik zellikleri bakımından farklı olan bitkileri bir yapının girişi ya o cephesinde oluşturmak veya görsel olarak dikkate değer noktalarla birlikte oluşturmak gerekir (Ayaşlıgil, 1992; Cengiz'den 2001).

Belirticiler: Bitki materyalinin herhangi bir mekânın veya çevresindeki objenin yerini ve önemini belirtmesidir. Bitki materyalleri mekânı daha görünür ve tanınır hale getirirler. Bitkinin dendrolojik özelliklerinin teki veya bunların aranjmanı için belirticiler kullanılabilir. Büyük bir ağacın bir plastik objenin aksında yer alması örnek olarak verilebilir (Ayaşlıgil, 1992; Cengiz'den 2001).

Yumuşatıcılar: Tasarım yapılırken kullanılan objelerin ya da fonksiyonun özelliklerine göre bitkilerle uyumlaştırma yapılabilir. Örneğin bir mimari yapının yapılış tarzına uygun bir bitkilendirme yapılarak hem o mimari yapının sert beton görüntüsü yumuşatılmış olur hem de mimari yapı ile doğanın uyumlu hale gelmesi sağlanılabilir (Fındık, 2013). Çıplak binaları, cepheleri, bitki materyalinin değişik form ve tekstrleriyle bezenmiş olursa daha

çekici ve yumuşak görünürler. Aynı şekilde bitkilerle donatılmış ve yumuşatılmış bir mekân daha davet edici ve insancıldır (Ayaşlıgil, 1992; Cengiz'den 2001).

Görüntüyü Çevreleme: Bitkisel materyaller, bakan kişinin bulunduğu yere göre görüşü çevreleyerek adeta bir tabloya bakıyormuşçasına manzaralar oluşturabilirler ya da bir pencereden doğayı izliyormuş gibi hisler uyandırılabilir ve gözleyicinin bakışı, bitkilerle istenilen noktaya odaklanabilir. Gözleyicinin bakışını istemediğimiz yerler de yine bitkilerle gizlenebilir (Fındık, 2013). Bitki materyalleri insan dikkatini direkt olarak peyzajdaki belli bir nokta üzerinde yoğunlaştırabilirler. Bunu yaparken de ya objenin her iki tarafındaki rahatsız edici görünümleri yaprak, dal, gövdeleri ile kamufle ederek veya açık, engellenmiş bir görünüm elde edilir. Bitki materyalleri bu şekilde kullanıldığında görünmesi gereken görünüm çevresini oluştururlar (Ayaşlıgil, 1992).

BÖLÜM III

MATERYAL VE YÖNTEM

Yapılan literatür araştırmaları sonucunda çalışma konusu belirlenmiş ve belirlenen akış diyagramına göre çalışmalar yapılmıştır (şekil 4). Bartın kent merkezindeki 14 mahallenin tamamında uygun örnekleme yöntemi ile geleneksel konut bahçeleri seçilmiştir. Bartın kent merkezindeki geleneksel konutlar incelenirken, bahçesiz konutlar araştırma kapsamına alınmamıştır. Kent merkezinde bulunan 258 adet tescilli Ahşap konuttan (Ek 1) kullanım durumu ve bahçe yapısı dikkate alınarak 30 adet Geleneksel, 20 adet Dönüşen bahçe olarak nitelendirilen toplam 50 adet bahçe değerlendirilmiş (Ek 3) ve 50 denek ankete katılmıştır.

Bu çalışmanın materyalini 1/25.000 lekli Bartın kent bütünü ve yakın evresi Nazım İmar Planında belirtilen belediye sınırları içindeki geleneksel konut bahçeleri oluşturmaktadır. Kentin fiziksel durumu, nazım ve uygulama imar planları ve arazi çalışmalarında çekilen fotoğraflardan yararlanılmıştır. Çalışma alanında örnek bahçeler seçilirken şahin (2008)' in rastgele örnekleme yönteminden yararlanılmıştır. Çalışmada kentsel dokudaki seçilen konutun tanımlandırılmasında geleneksel bahçe olarak devamlılığını sürdüren ve dönüşen bahçeler olmak üzere 2 ana parametreye göre değerlendirilmiştir.

Araştırma kapsamında, parametreler doğrultusunda belirlenen konut bahçeleri kullanıcılarının alışkanlıkları, sosyo-demografik ve ekonomik durumları vb. ile şekillenmiş konut bahçelerindeki mevcut odunsu bitki türleri ve bu türlerin kullanım alanları incelenmiştir. Bitkisel materyal ile ilgili veri toplama aşamasında, bitki envanteri ve arazi srvey formları ile kullanıcı tercihleri formu hazırlanmıştır (Ek 2). Bu formların oluşturulmasında Var vd. (2006), Acar vd. (2007), Yaşar vd. (2007), Acar ve Sarı (2010) ve Bekci vd. (2012)'den yararlanılmıştır.

Verilerin istatistiksel değerlendirilmesi aşamasında ise kullanıcılarının alışkanlıkları, sosyo-demografik ve ekonomik durumları vb. bilgiler, bitki türlerinin peyzajda kullanım özellikleri ile konutlara ilişkin parametreler arasında korelasyon analizi yapılarak

Spearman katsayıları (r) ve önem dereceleri belirlenmiştir. Belirlenen parametreler için faktör analizi (Principal Component Analysis) yapılarak 25 adet parametre kendi aralarında ilişkilendirilmiştir. Yapılan istatistiksel analizlerde SPSS (Statistical Package for Social Science) 16.01 paket programı kullanılmıştır.

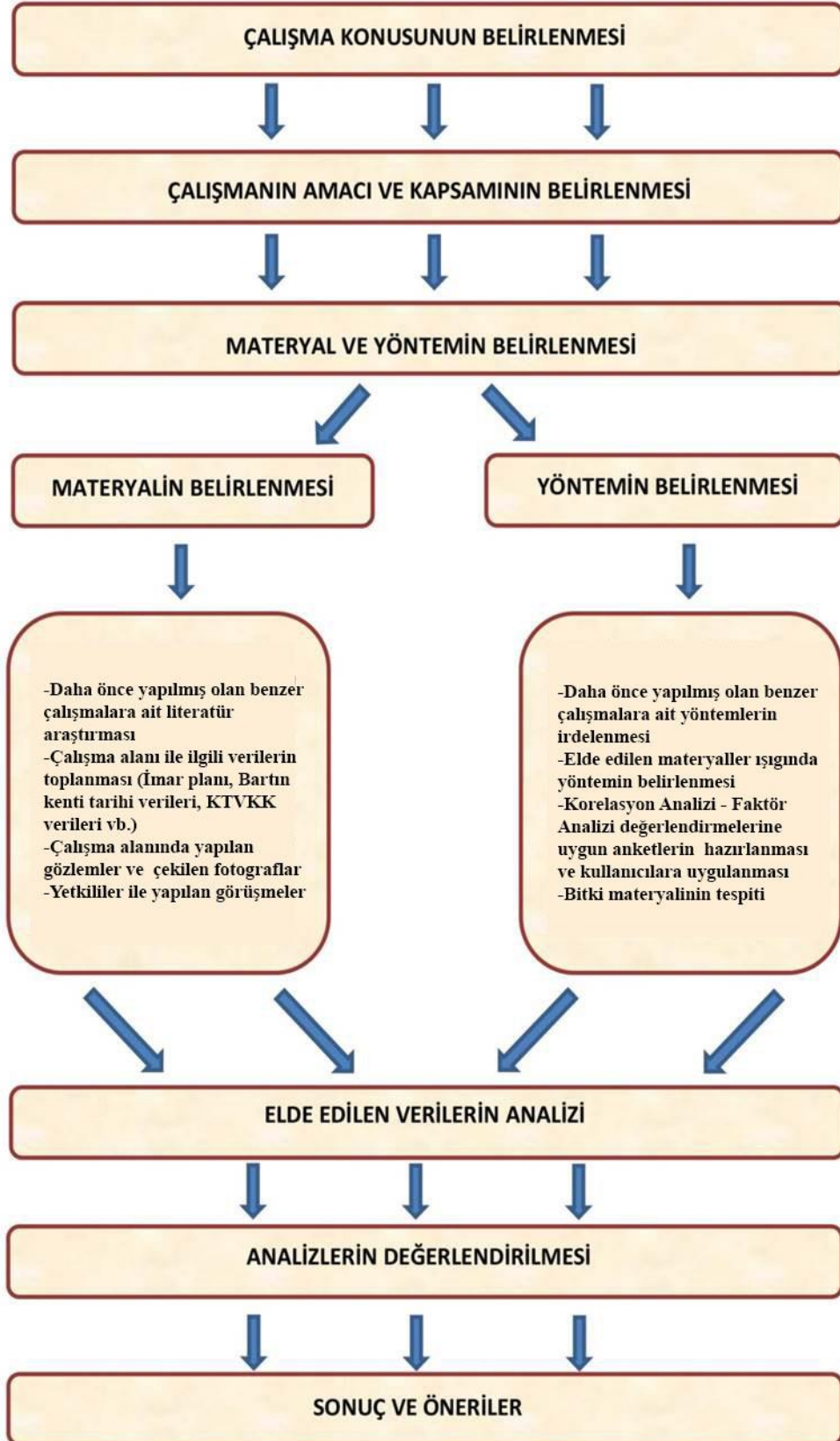
Yardımcı materyal olarak da belediyelerden alınan sözlü ve yazılı bilgiler, Meteoroloji İl Müdürlüğü'nden alınan iklim verileri, Devlet İstatistik Enstitüsü'nden alınan nüfus verileri, anket formları ve konu ile ilgili değişik çalışma ve araştırmalar kullanılmıştır (Ek 1).

Alan çalışması yapılırken bu formlar doldurularak, ölçüm, yerinde gözlem, fotoğraflama ve örnek toplama yapılmıştır. Alandaki bitkilerin teşhisi daha çok arazi çalışması esnasında yapılmıştır. Teşhis edilemeyen türlerden ise örnekler alınarak Botanica's Gardening Encyclopedia, Garden Plants and Flowers, Planting the Landscape gibi kaynaklardan yararlanılarak teşhis edilmiştir.

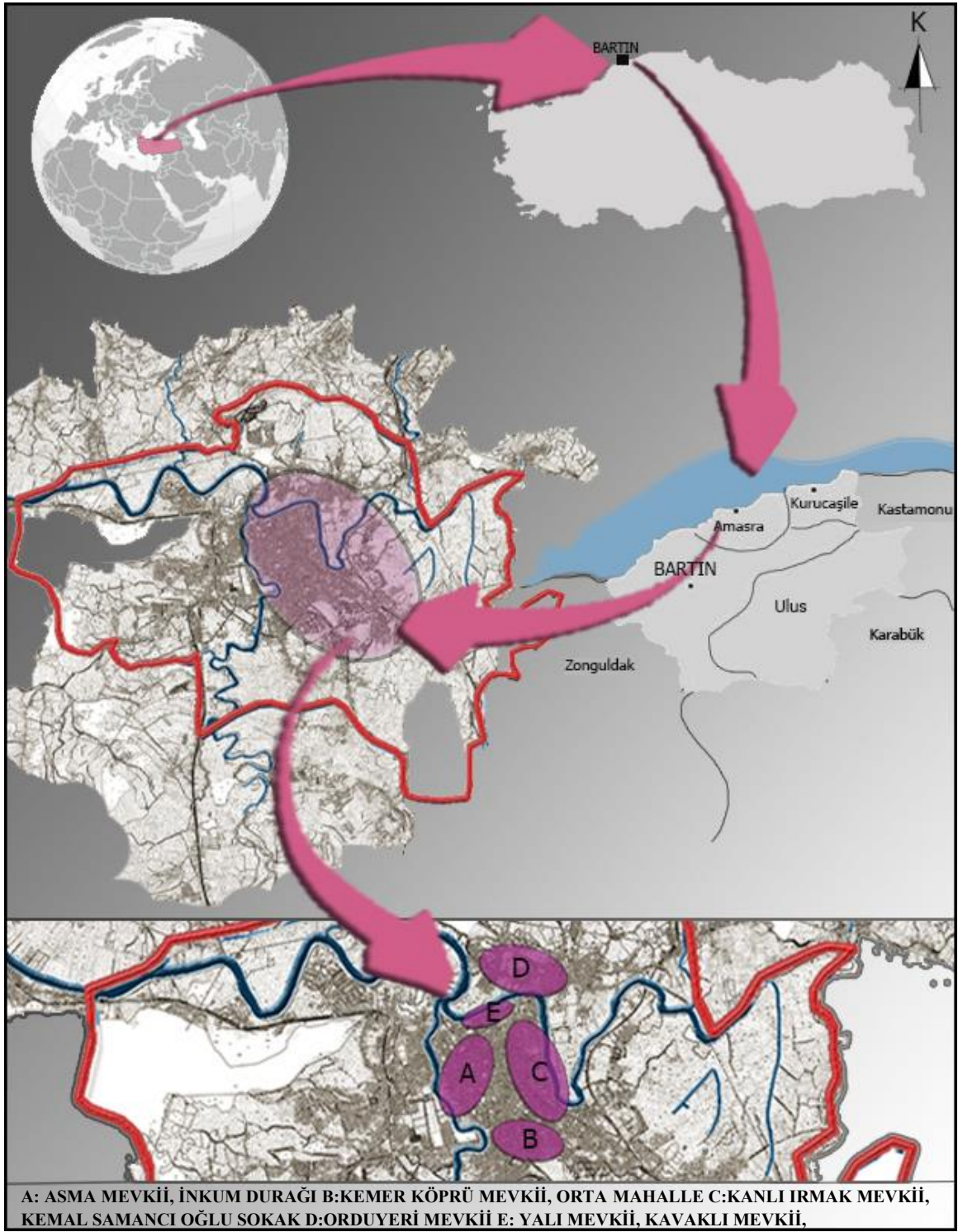
3.1 Çalışma Alanının Tanımı

Bartın İli; Batı Karadeniz bölgesinin, $41^{\circ} 53'$ kuzey enlemi ile $32^{\circ} 45'$ doğu boylamında bulunur. İlin yüzölçümü 2143 km^2 olup, ülke topraklarının yaklaşık % 0.3' ünü kaplamaktadır. İl merkezinin rakımı 25 m. dir. Bartın ili doğuda Kastamonu, güneyde Karabük, batıda Zonguldak illeri ile kuzeyde Karadeniz ile komşudur. Bartın ilinin idari sınırları içerisinde; Merkez, Amasra, Kurucaşile ve Ulus olmak üzere dört ilçe yer almaktadır. Merkez ilçeye ait Arıt ve Kozcağız beldeleri, Ulus ilçesine ait Kumluca beldesi bulunmaktadır. İl, Karadeniz kıyısında 59 km'lik kıyı şeridinde sahiptir (Cengiz, 2007).

Bartın kent ölçeğinde yürütülen bu çalışma, Bartın kenti belediye sınırları içinde yer alan geleneksel sivil mimari örnekleri ve bu yapıların bahçelerinde yürütülmüştür. Çalışma yapılacak alanlar seçilirken Bartın tarihi kent dokusunun yoğun olarak korunduğu beş adet bölge seçilmiştir. Bu bölgeler birbirleri ile ilişki olup kent merkezine oldukça yakın yerlerde konumlanmaktadır (Şekil 5).

Şekil 4: Materyal metod akış diyagramı.

Şekil 5: Çalışma alanı.

3.2 Çalışma Alanının Peyzaj Özellikleri

3.2.1 Çalışma Alanının Doğal Peyzaj Özellikleri

3.2.1.1 İklim

İklim, yerleşim alanları üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bartın'da tipik Karadeniz iklimi görülmektedir. Yazları serin, kışları ılık ve yağışlı geçer. Karadeniz ikliminin görüldüğü bölgede iklimin yerleşimler üzerinde önemli olumsuz bir etkisi görülmemektedir. Her mevsimde yağış alan Bartın, özellikle sonbaharda ve kışın fazla yağış almaktadır. Bu yağışlar yazları yağmur, kışları yağmur ve kar şeklindedir. Bartın, Türkiye ortalamasından iki kat fazla yağış almaktadır. Denize yakınlığı ve yüksek olmayan dağ sıraların kıyıya paralel oluşu, genellikle kıyı şeridi üzerinde sıcaklık farklılıklarının azalmasına, nemin artmasına ve Balkanlardan gelen hava kütlelerinin etkisinde kalmasına neden olmaktadır (Öter, 2008). Araştırma alanında yıllık ortalama sıcaklık 13,4 C°, yağış ise 1106,4 mm'dir. Yıl içerisinde ortalama sıcaklıklar hiçbir zaman 0°C'nin altına düşmemektedir. Ortalama sıcaklıkların en düşük olduğu Ocak ayında bile bu değer 4°C'dir. Ayrıca, yağışların bütün mevsimlere dağılması ve alanda su sıkıntısının çekilmemesi, özellikle tarımsal faaliyetleri olumlu yönde etkilemektedir. Bu nedenle alanda görülen iklim tipinin yerleşim alanlarını ve insanların ekonomik faaliyetlerini genellikle olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Araştırma alanında yükseklik batıdan doğuya artmaktadır. Buna bağlı olarak sıcaklık ve yağış değerlerinde de farklılıklar görülmektedir (Yılmaz ve Atik, 2006; Dmi, 2013). Bartın iline ait bazı meteorolojik veriler Tablo 2 ve Tablo 3' de gösterildiği gibidir.

Tablo 2: Bartın iline ait 1960-2013 yılları arası ölçülen bazı meteorolojik veriler (Dmi, 2013).

Ölçülen en yüksek sıcaklık	42,8 C°	13.07.2000
Ölçülen en düşük sıcaklık	-18,6 C°	23.02.1985
Günlük ölçülen en yüksek yağış	161,1 kg/m ²	07.08.1970
Ölçülenen yüksek kar kalınlığı	109,0 cm	03.01.1983
Ölçülen en yüksek rüzgâr hızı	117,0 km/saat	12.08.2012
Hâkim Rüzgâr Yönü	N	

Tablo 3: Bartın ili 2013 yılına ait ölçülen bazı meteorolojik veriler (Dmi, 2013).

Ortalama Sıcaklık	13,4 C°	
En Yüksek Sıcaklık ve Günü	34,9 C°	31.05.2013
En Düşük Sıcaklık ve Günü	-8,2 C°	12.12.2013
Toplam Yağış Miktarları	1106,4 mm	
Yağışlı Gün Sayısı	133	
Ortalama Nem (%)	79	

3.2.1.2 Topografya

Bartın kent merkezi; doğu, batı ve kuzeyden yaklaşık 2000 m'ye kadar yükselen dağlarla çevrilidir. Dağlar yüksek değildir ancak oldukça diktir. Özellikle sahil kesimlere doğru sarp ve kayalıktır. Kent merkezinin kurulu olduğu Bartın Çayı ve kollarının etrafı düz olup kent merkezi düz ve düze yakın bir arazidedir (Öter, 2008).

Bartın kentinin üzerinde kurulduğu dört önemli tepe Orduyeri Tepesi (110 m), Halatçıyaması Tepesi (109,71 m), Kırtepe (61,6 m) ve Ömer Tepesi olarak sıralanmaktadır. Kentsel alanın başlıca ovaları (5-11 m) güneyde Karaköy Düzü; doğuda Karaağaçlık Düzü ve Uzuncabucak Düzü; güneydoğuda Cevizlik Düzü; kuzeybatıda Durnuk Düzü bulunmaktadır (Cengiz, 2007).

Bartın kenti Karadeniz'den 12 km içeride Bartın Çayı'nı oluşturan Kocaçay ve Kocanazçayı ile üç taraftan çevrelenmiş kare biçimli bir alanda kurulmuştur. Kırtepe (40 m) ile Türbe Tepesi (70 m) Çarşı Mevki'nde 20 m kadar yükseklikte birleşen bir beşik sırt oluşturlar. Bu kısımda kentin ana yerleşim alanları yer almaktadır (Cengiz, 2007).

3.2.1.3 Toprak Özellikleri

Araştırma alanında toprakların özellikleri de yerleşimler üzerinde etkili olmaktadır. Özellikle su kıyılarında bulunan, alüvyal ve kolüvyal toprakların oluşturduğu düzlükler tarım için çok elverişli bir yapıdadır. Birçok tarımsal ürünün yetiştirilebilmesi ve verimin yüksek olması, bu alanlarda yerleşimlerin yoğun olmasına neden olmuştur (Yılmaz ve

Atik, 2006). Bartın ırmağı düzlükleri I. Sınıf tarıma elverişli topraklardır. Güney kuzey ve batıdaki eğimli alanlar IV sınıf toprak grubudur. Bu alanlar bağ bahçe ve tahıl tarımı için uygundur. Bartın ili çevresinde ağırlıklı olarak IV. sınıf toprak grubu bulunmaktadır. Ne yazık ki I.sınıf toprağın bulunduğu Bartın Irmağı düzlüklerinde üzerinde yapılaşmanın yoğun olduğu gözlemlenmektedir (Görmüş, 2003).

3.2.1.4 Jeolojik Yapı

Kırsal yerleşimlerin daha çok kumtaşı kiltası ve silttaşı içeren Çaycuma formasyonu ile alüvyonlar üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Buralardaki oranı %61'dir. Özellikle kent merkezinin güneybatısında Çaycuma formasyonunun oluşturduğu tepeler alçak ve basık bir özellik taşımaktadır. Genellikle uzun sırtlar ve bunlar arasındaki geniş tabanlı vadiler geniş alanlar kaplamaktadır. Tarımsal faaliyetler için uygun koşullara sahip olan bu alanlarda, kırsal yerleşimler yoğun olarak görülmektedir. Alüvyon alanlar ise, Bartın çayı ve kollarının oluşturduğu geniş tabanlı vadiler içinde yer almaktadır (Yılmaz ve Atik, 2006).

3.2.1.5 Hidrolojik Yapı

Bartın'da yerleşimlerin dağılımında su varlığı önemli bir faktördür. Kırsal yerleşimlerin büyük bir çoğunluğu su kenarlarında bulunmaktadır. Bartın çayı ve kollarının çevresindeki yerleşimlerin diğer yerlere oranla daha yoğun olduğu dikkat çekmektedir. Akarsu vadileri boyunca sıra sıra dizilmiş olan bu kırsal yerleşimler, birbirlerine çok yakın mesafede bulunmaktadır. Örneğin; Kocaçay boyunca birbirini takip eden Muratbey, Terkehaliller, Büyükkıran, Kurtköy, Çayır ve Çamlık köyleri arasındaki mesafe 1-2 km arasındadır. Yerleşimlerin geri kalan kısmı ise yer altı suyu seviyesinin yüksek olduğu kesimlerde veya kaynakların yüzeye çıktığı yerlerde bulunmaktadır. Ayrıca alanının suya ulaşmanın kolay olduğu bir bölge olması, yerleşimlerin dağınık dokulu olmasında etkili olmuştur. Karadeniz'e kıyısı olan Bartın merkez ilçede, deniz kenarında bulunan tek kırsal yerleşim ise Güzelcehisar köyüne bağlı Hisar mahallesidir. Bunun sebebi, kıyı şeridinin sarp kayalıklardan oluşması ve yerleşime müsait olmamasıdır (Yılmaz ve Atik, 2006).

3.2.1.6 Doğal Bitki Örtüsü

Türkiye'nin flora bölgelerine bakıldığında çalışma alanı Avrupa-Sibirya (Euro-Siberian) bölgesinin Euxine (Eux) alt bölgesinde ve Davis'in grid sistemine göre A4 karesinde yer almaktadır (Davis vd., 1988). Bolu, Zonguldak, Bartın ve Karabük İllerinde doğal bitki örtüsü içerisinde, yüksek oranda orman vejetasyonu ve kıyı şeridinde bulunan yabancı maki vejetasyonu ve yüksek dağ bölgelerinde, orman üst sınırından sonra da alp vejetasyonunu oluşturan meralar bulunmaktadır.

Batı Karadeniz Bölgesi orman vejetasyonunda Meşe (*Quercus sp.*), Gürgen (*Carpinus sp.*), Kestane (*Castanea sp.*), Çınar (*Platanus sp.*), Ihlamur (*Tilia sp.*) ve Kızılağaç (*Alnus sp.*) hakim olduğu %70 geniş yapraklı ormanları ile Gökknar (*Abies sp.*), Karaçam (*Pinus nigra*) ve Sarıçam (*Pinus sylvestris*) türlerinin hakim olduğu %30 iğne yapraklı ormanlar ve bunların karışımından oluşan karışık ormanlar bulunmaktadır. Ormanların büyük bir tür zenginliğine sahip bulunması dikkati çekmektedir (Bartın Valiliği, 2014; Öter, 2008).

Kaya (1999) verilerine göre, Bartın yöresinde üç yıl süre ile yapılan flora çalışmasında, 657 bitki örneği toplanmış ve bu bitkilerin 96 familyaya ait 357 cins ve 448 tür belirlenmiş, bu türlere ait 136 alt tür ve 45 varyete saptanmıştır. Ayrıca çalışmada 3 tane endemik türe rastlanmıştır (Yılmaz, 2001). Yörede baskın ve karakteristik türler olarak; *Carpinus betulus* (Gürgen), *Castanea sativa*, *Fagus orientalis* (Kayın), *Ostrya carpinifolia* (Kayacık), *Tilia argentea* (Gümüşi Ihlamur), türleri yer almaktadır. Ayrıca önemli çalı türleri olarak; *Arbutus unedo* (Kocayemiş), *Cistus creticus* (Tüylü Laden), *Cistus salviifolius* (Laden), *Erica arborea* (Funda), *Laurus nobilis* (Defne), *Myrtus communis* (Mersin), *Phillyrea latifolia* (Akçakesme), *Rosa canina* (Kusburnu), *Spartium junceum* (Katırtırnağı) türlerine de rastlanmıştır (Yatgın, 1996).

Bartın kenti ve yakın çevresi için gerçekleştirilen biyotop haritalama çalışmasında 101 familyaya ait 384'ü otsu ve 156'sı ise odunsu olmak üzere 540 bitki taksonu saptanmıştır. En yüksek tür sayısı 52 tür ile Compositae familyasına aittir. Bunu *Leguminosae* (51 tür), *Gramineae* (43 tür), *Rosaceae* (34 tür), *Labiatae* (28 tür), *Cruciferae* (16 tür), *Scrophulariaceae* (16 tür), *Umbelliferae* (16 tür), *Boraginaceae* (14 tür) ve *Liliaceae* (14 tür) familyaları takip etmektedir. Bu nispeten yüksek değerdeki tür sayısı, kent ve

çevresinde çok sayıda bitkinin yaşama imkanı olduğunun göstergesidir (Yılmaz vd., 2010).

3.2.2 Araştırma Alanının Kültürel Peyzaj Özellikleri

3.2.2.1 Bartın Kentinin Tarihi Gelişim Süreci

Bartın, Osmanlı döneminin 1460-1692 yılları arasında Anadolu Beylerbeyliği'ne bağlı Bolu Sancağı sınırları içinde yer aldı. Bolu Sancağının kaldırılmasıyla 1692-1811 yılları arasında Voyvodalıkla yönetilen Bartın, 1811 yılında da Kastamonu Vilayetine bağlı olarak yeniden kurulan Bolu Sancağına bağlandı. Bu dönemde ticari potansiyeliyle bölgenin Pazar yeri olan ve Oniki Divan adını alan Bartın, 1867 yılında ilçe oldu. 1876 yılında da Belediye Teşkilatı kuruldu.

1920 yılında Zonguldak Mutasarrıflığına bağlanan Bartın'ın 1924 yılında Zonguldak'ın il olmasıyla birlikte bu ilin ilçesi haline gelmiştir. 07 Eylül 1991 tarihinde de 28.08.1991 tarih ve 3760 sayılı yasayla il statüsüne kavuşmuştur.

Bartın İline bağlı ilçelerden Osmanlı döneminde ilçe iken Cumhuriyetle birlikte bucak statüsüne düşürülen Amasra; 1987 yılında yeniden, Ulus; 1944 yılında, Kurucaşile; 1957 yılında ilçe olmuştur.

Bartın'ın halen Merkez, Amasra, Ulus ve Kurucaşile olmak üzere 4 ilçesi, Arıt, Kozcağız, Kumluca ve Abdipaşa beldeleriyle birlikte 9 Belediye, 260 köyü vardır (Bartın Valiliği, 2014).

3.2.2.2 Sosyo-Ekonomik Yapı

Bartın İli 7 Eylül 1991 tarihinde 28.08.1991 tarih ve 3760 sayılı kanunla Türkiye'nin 74. ili hüviyetine kavuşmuştur. Bartın ilinin Merkez, Amasra, Ulus, Kurucaşile olmak üzere 4 İlçesi; Arıt, Kozcağız, Kumluca, Abdipaşa ve Hasankadı Beldeleriyle birlikte 9 Belediye, 260 Köyü vardır (Bartın Valiliği, 2014).

3.2.2.3 Nüfus

Bartın'da 1970-2000 yılları arası nüfus değişimi, ülke genelinde olduğu gibi kentsel nüfusun artışı ile devam etmektedir. 1991 yılında il statüsüne geçen Bartın'da asıl kentsel büyüme bu tarihten sonraya rastlamaktadır. 1970 yılında nüfusun %14.92'si kentte oturmakta iken, bu oran 1990 yılında %21.21'e, 1997 yılında %24.23'e, 2000 yılında ise %26.06'ya ulaşmıştır (Yılmaz vd., 2010). Günümüzde ise Bartın kent merkezi nüfusu 31.12.2013 TÜİK Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemine göre 144.273'tür (TÜİK, 2013). Bartın şehir merkezi nüfusundaki 200-2013 yılları arasındaki değişimler değişimleri Tablo 4'de verilmiştir.

Tablo 4: Bartın şehir merkezi nüfusundaki 2000-2013 yılları arasındaki değişimler (TÜİK, 2013).

YERLEŞİM YERLERİ	2013	2012	2011	2010	2009	2000
BARTIN Şehir Nüfusu	61.289	56.557	54.555	52.470	51.640	35.992
Belde / Köy Nüfusu	82.984	86.705	87.247	88.723	89.341	94.500
Toplam	144.273	143.262	141.802	141.193	140.981	130.492

3.2.2.4 Ekonomik Durum

Bartın, 2012 yılında açıklanan Yeni teşvik sistemine göre 4. Bölgede yer almaktadır. Bartın, iller sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında 48. (Kalkınma Bakanlığı 2011) sıradadır. Ekonomik yapıyı belirleyen ana unsurlar Madencilik, Sanayi, Tarım, Ticaret, Turizm ve Ormancılıktır. Ayrıca; el işlemleri, tel kırma, dokumacılık, ağaç oymacılığı (çekicilik), gemi yapımcılığı, taş sac yapımı, günümüzden gelen belli başlı el sanatlarıdır (Bartın Valiliği, 2014).

Bartın ili temel geçim kaynakları iç ve dış ticaretinin başlıca konusunu tarım ve sanayi ürünleri oluşturmaktadır. Başlıca tarım ürünleri buğday, arpa, mısır ve yulaf, elma, armut, ayva, muşmula, kiraz, erik, ceviz, kestane, fındık, şeftali, kıvılcık, çilek, kivi, dut; sanayi

bitkileri ise ayçiçeği, soğan, sarımsak, patates ile nohut, fasulye, bakla ve bezelye gibi baklagillerdir. Hayvancılık düşük kapasitelidir. Su ürünleri açısından zengin bir potansiyele sahiptir.

Bartın'da bulunan sanayi tesisleri toprak, plastik, mobilya, makine, konfeksiyon, gıda (konserve, süt ve süt ürünleri, helva, doğal kaynak suyu, defne yaprağı ve çam fıstığı) ve madencilik ve tekstil-konfeksiyon sanayi ağırlıklıdır (Bartın Valiliği, 2014).

3.2.2.5 Ulaşım

Bartın'ın şehirlerarası ulaşımını sağlayan karayolu; batıda Çaycuma-Devrek (Zonguldak) – Mengen-Yeniçağa (Bolu), güneyde de Safranbolu (Karabük)-Gerede (Bolu) üzerinden E-80 Otoyolu ile E-5 Devlet yoluna ulaşmaktadır. Doğuda Cide (Kastamonu), güneyde de yine Safranbolu (Karabük) üzerinden Orta ve Doğu Karadeniz ve İç Anadolu'ya açılmaktadır (Bartın Valiliği, 2014).

İl ülkesel ana ulaşım yollarına (E-5 ve TEM) yaklaşık 130 km. uzaklıktadır. Kuzey- güney ekseninde yer alan iki ayrı güzergâh ile Ankara-İstanbul karayoluna bağlanmaktadır. Bu güzergâhlardan daha çok kullanılanı, Bartın-Mengen-Yeniçağa güzergâhıdır. Diğerisi ise, Bartın-Safranbolu-Karabük-Gerede güzergâhıdır. Ulaşım yolları, ilin engebeli arazi yapısından dolayı oldukça virajlı ve inişli-çıkışlıdır. Bu husus da güzergâhlar boyunca çok etkili peyzaj özelliklerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Yılmaz vd., 2011).

Bartın merkez ilçenin, diğer ilçelere ve bazı illere uzaklığı şöyledir:

- İlçelere: Bartın-Amasra 16 km, Bartın-Ulus 40 km, Bartın-Kurucaşile 63 km,
- İllere: Bartın-İstanbul 358 km, Bartın-Ankara 293 km, Bartın-Zonguldak 89 km, Bartın-Karabük 80 km (Yılmaz vd., 2011).

Bartın İli sınırları içerisinde Bartın, Amasra ve Kurucaşile'de olmak üzere 3 adet liman bulunmaktadır (Bartın Valiliği, 2014).

Bartın Limanı 1965 yılında inşa edilerek 10.06.1966 tarih ve 6 / 6548 karar sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile askeri hizmetlere ayrılan bölümleri dışında kalan kısımlarının kullanımı Bartın Belediyesince yapılmaktadır. 15.05.1995 tarih ve 2136 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla da yabancı gemilerin girişine açılmıştır. Halen 2004 yılında yürürlüğe giren ISPS

kod çerçevesinde güvenlik seviyesi 1 olan liman, gerekli sertifikasyonu yapılmış olarak belli cins gemiler için uluslararası deniz trafiğine açıktır.

Bartın İli sınırları içinde demiryolu ağı bulunmamaktadır. Bartın'a demiryolu ile ulaşım, İl merkezine 38 km uzaklıktaki Saltukova Tren İstasyonu ile sağlanmaktadır (Bartın Valiliği, 2014).

Bartın'a en yakın havalimanı, 38 km uzaklıktaki Saltukova (Zonguldak) Havalimanı'dır. Havaalanı 2009 Temmuz ayı itibarı ile faaliyete geçmiştir (Bartın Valiliği, 2014).

3.2.2.6 Koruma Kapsamındaki Alanlar

Bartın Merkez İlçe Kentsel Sit Alanları: Bartın Kent merkezi: İtfaiye binasından Kemerköprüye kadar olan alan (Orta Mahalle, Kırtepe Mahallesi, Demirciler Mahallesi, Kemerköprü Mahallesi) alandır (Bartın Valiliği, 2014).

Bartın Merkez İlçe Doğal Sit Alanları: Bartın merkezinde doğal sit kararı, Bartın Çayı'nın iki kenarını kapsayacak şekilde 1978'li yıllardan beri mevcut olmakla birlikte sit sınırının kapatılmamış olduğu 1994 yılında Koruma Amaçlı İmar Planı çalışmalarına kadar fark edilmemiştir. Söz konusu eksikliğin giderilmesi amacıyla Ankara Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu'nun 27.7.1994 gün ve 3629 sayılı kararı alınarak "Batıda Doğal Sit Alanı sınırının açık kaldığı noktadan Çay'ın Karadeniz ile birleştiği yere kadar Çay'ın her iki kenarından 50 m mesafe bırakacak şekilde Doğal Sit Alanı olarak" belirlenmiştir (Cengiz, 2007).

Bartın Merkez İlçe Taşınmaz Kültür Varlıkları (Tekyapı Ölçeğinde)

Bartın Merkez İlçe Dinsel ve Kültürel Yapılar: Halilbey Cami (Yukarı), İbrahim Paşa Cami (Orta), Merkez Cami (Aşağı), Hacı Mehmet Camii, İkramiye Camii, Taş Han, Dervişoğlu Hanı (Okur Han), Eski Kilise (Kültür Evi), İlkokul Binası (İstiklal), Kütüphane Binası, Belediye Binası, Şadırvan, Hamam, Çeşme, Orduyeri Köprüsü, Kemer Köprü, (Bartın Valiliği, 2014).

Bartın Merkez İlçe Sivil Mimarlık Örnekleri: Bartın Merkez ilçe sınırları içinde yapıldığı dönemin mimari sanatsal ve estetik özelliklerini taşımasından dolayı 2863 sayılı kanun kapsamında “Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlığı” olarak tescil edilmiş 258 adet Ahşap konut (Ek 1) bulunmaktadır (Bartın Valiliği, 2014). Bu yapılar Karabük Kültür Ve Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu tarafından 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nunca koruma altına alınmıştır.

3.2.2.7 Kentsel Yerleşim Özellikleri

Bartın, Batı Karadeniz Bölgesi'nde denizden 12 km içeride kurulmuş eski bir Anadolu yerleşimidir. Bartın, 1920 yılında mutasarrıflıktır. 1924 yılında il olan Zonguldak'a bağlanmış, 1991 yılında il olmuştur (Yılmaz vd., 2011).

Araştırma alanı kentseli bir başka deyişle Bartın kenti 2006 yılı itibariyle Aladağ, Çaydüzü-Balamba, Cumhuriyet, Demirciler, Esentepe, Gölbucağı, Karaköy, Kemerköprü, Kırtepe, Köyortası, Okulak, Orduyeri, Orta ve Tuna mahalleleri olmak üzere toplam 14 mahalleden oluşmaktadır. Bunlardan Demirciler, Kemerköprü, Kırtepe, Köyortası, Okulak ve Orta mahalleler ise Kentsel Sit ve Sit Etkileme Alanı'nda yer almaktadır (Cengiz, 2007).

Nüfus artışı Türkiye ortalamasının altındadır. Ancak merkez ilçe aldığı yoğun göç nedeniyle hızlı kentleşme sorunu ile karşı karşıyadır. İlk kez, 1957 tarihli imar planı ile imarlı yapılaşma süreci başlamış, ancak mevcut kent dokusunun organik düzeni bu imar planı ile oldukça yoğun bir biçimde bozulmuştur (Yılmaz vd., 2011).

1980 tarihli nazım planı ile bu bozulmayı engellemek amacıyla doğal sit sınırları belirlenmiş, koruma amaçlı imar planı yapılarak, özellikle kent merkezinde yapılaşma durdurulmuştur. Ancak, 1982 yılı onaylı Bartın kentsel sit alanı imar planına rağmen çeşitli dönemlerde ilave ve revizyon plan istekleri olmuş ve çok sayıda plan değişiklikleri yaptırılmıştır (Yılmaz vd., 2011).

Bartın kentinde 1970 tarihli imar uygulamalarından sonra Orduyeri, Gölbucağı, Aladağ ve Tuna mahallelerinde konut yoğunluğu artırılmıştır. Bartın 1991 yılında il olduktan sonra özellikle yarımada şeklindeki kent merkezi ve yakın çevresinde artan konut talebi

karşılanamamıştır. Bu sebeple kent merkezinde ahşap evlerin oluşturduğu sivil mimari örneklerinin yerine 4-5 katlı betonarme binalar inşa edilmiş ev-bahçe oranı azalmış ve kentin çevresinde ise yeni gelişim alanları ortaya çıkmıştır (Cengiz, 2007).

Buna rağmen geleneksel yapısı hala dikkati çekmekte olan Bartın kentinin bazı bölgeleri, ölçek bakımından eski kent dokusunun özelliklerini taşımakta ve korumaktadır. Yerleşik alan dışındaki kentin yeni gelişime konut alanlarını oluşturan toplu konut yerleşimleri daha çok kent merkezinin kuzey kesiminde Orduyeri-Kaynarca-Dallıca aksında, güney kesiminde Çatmaca-Zonguldak karayolu güzergâhı çevresinde, batıda Aladağ, güneyde Türbeyanı mevkiileri ile doğu-güneydoğu kesiminde Karaağaçlık Düzü civarlarında 1980 onanlı nazım imar planında önerildiği gibi yoğunlaşmaktadır (Cengiz, 2007).

3.2.2.8 Yerel Mimari Özellikleri

Türkiye'nin en küçük illerinden biri olan Bartın, tarihi özellikleriyle ön plana çıkan geleneksel korumuş ender kentlerimizden bir tanesidir. Bartın Merkez ilçe sınırları içinde 258 adet tescilli Ahşap konut bulunmaktadır (Bartın Valiliği, 2014).

Bartın evleri, Osmanlı Döneminin sivil mimari örneklerini sergileyen ve yakın tarihi özetleyen birer tablo gibidir. 1839 Tanzimat Fermanı'nın ilanından sonra uygulanan reformlar, kent dokusunu da etkilemiş; modernleşme süreci bina yapım yöntemleri, plan şeması, cephe tasarımı ve süsleme açısından batılı düşünceleri yansıtarak devam etmiştir. Bartın kenti geleneksel konutu ve cephe görünüşleri Şekil 6 ve 7'de irdelenmiştir. Art Nouveau ve Barok sanatlarını yansıtan Bartın Evleri; Genellikle iki katlı ve "Daraba" denilen ağaç çitlerle çevrili bahçe içindedir (Anonim, 2014).

Bartın evleri ahşap karkas olarak inşa edilmiştir. Su basman seviyesine kadar taştan olan yapıların yanı sıra; zemin katları tamamen taş olan yapılar görmek olasıdır. Ahşap dikme ve kirişlerin araları ahşap dolgu ile kapatılmış, üzeri bağdadi, rabbitz veya ahşap kaplanmıştır. Dikmeler, köşelerde ve pencere alt ve üst seviyelerinde birbirlerine bağlanmış, sistem gereği olarak yer yer koyulan payandalarla eğilme önlenmiştir. Çıkmalar payandalar ile desteklenmiş üzeri ahşap kaplanmış ya da bağdadi ile kapatılarak sıvanmıştır (Kemik, 1988).

Şekil 6: Geleneksel Bartın konutu örnekleri.

Konutlar genellikle iki-üç katlıdır. Bartın evinde bir sofa ve bu sofa etrafında yer alan odaların oluşturduğu 10x10 m boyutunda taban alanına sahiptir (Görmüş, 2003). Sofaya "Dışar", odalara ise "İçer" denilmektedir. Odalarda işlevsel özelliklere göre gömme olarak yapılmış "Yük Dolabı", "Hamam" ve "Ocak", Gulluk veya Mutfakta ise "Hergil Dolabı" bulunmaktadır. "Hum İçer" denilen Ocaklı odaları bulunan evler günümüze ulaşamamıştır (Anonim, 2014).

Geleneksel evler mümkün olduğunca çok pencerelidir. Bunlar, özgün giyotin pencereler olup, sadece merdiven ve cumbaları aydınlatanlar yuvarlak formludur. Pencereler arasında yer alan ve "Kuşluk" denilen silmeler tüm yapıyı kuşatmaktadır. Evlerin pencereleri, merdivenleri ve tavanları birer süsleme öğesidir (Anonim, 2014).

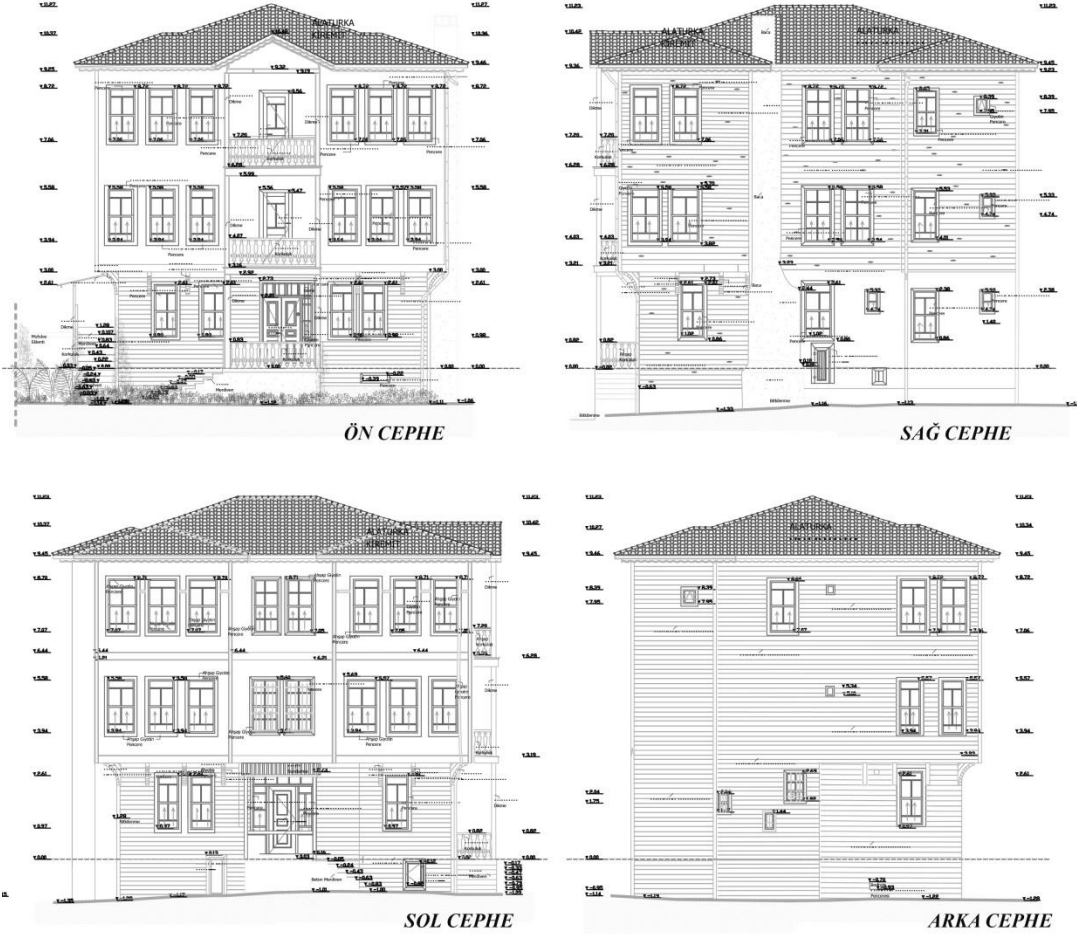
Kapılar; genelde çift kanatlı, üstü süslemeli ancak sade görünümündedir. Bartın evlerinin üzeri dört eğimli topuz çatılar ile örtülmüş ve çatılarda makaslama sistemi kullanılmıştır (Görmüş, 2003).

Çıkmalar, konutun ön cephesini süsleyen önemli öğelerden birini oluşturmaktadır. Genellikle çıkmalardaki pencereler dar, uzun ve yuvarlak hatlara sahiptir (Görmüş, 2003).

Balkonlar Tanzimat Dönemi'nde yapılan evlerde yaygınlaşmıştır. Bartın evlerini yakın çevrede bulunan kentlerdeki sivil mimari örneklerinden ayıran önemli özelliklerden biridir (Görmüş, 2003).

Bartın evlerinin en önemli bölümünü oluşturan iç mekânlardır. Evlere, iki kanatlı bir kapıdan, "Gulluk" bölümünden girilir. Bu bölüm, aynı zamanda üst katlara geçişi de sağlayan bir ara mekândır (Anonim, 2014).

Konutta simetrik plan anlayışı egemendir. Konutlar; plân tiplerine, yapı düzenine, cephe elemanlarına ya da bulunduğu alana göre bahçeli ve sokakla sınırlı olarak farklı sınıflamalar kapsamında incelenebilir. Konut tipolojisi kapsamında konutlar, Deilmann vd. (1982)'un konut grupları çalışmaları dikkate alınarak; sıra, ikiz ve tek konutlar olarak sınıflandırılmıştır (Görmüş, 2003).

Şekil 7: Geleneksel Bartın konutu ve cepheleri.

Sıra konutlar: Tanzimat Dönemi'nden sonra gelişen sıra konut özellikleri aşağıda sıralanmıştır:

- Sıra konutlar 4-6 birimden oluşmaktadır.
- Eğimli alanda yer almaktadır.
- Oturma odaları sokağa bakmaktadır.
- Ön cephesi sokakla sınırlıdır.
- Arka bahçe eğimlidir (Görmüş, 2003).

İkiz konutlar: Bartın'da ikiz konut kullanımı Tanzimat Dönemi'nde yaygınlaşmıştır (Şengerze, 1998).

- Bu konutlar genellikle akrabalar tarafından kullanılmaktadır.
- İkiz konutların ön bahçeleri küçük, arka bahçeleri büyüktür.

- Birimlerin bahçeleri sınırlandırılmıştır.
- Oturma odaları sokağa bakmaktadır.
- Ahşap çit kullanılarak sokaktan ayrılmıştır (Görmüş, 2003).

Tek konutlar: Bartın geleneksel dokusunun önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Genellikle bahçeli ve tek aile için planlanmış olan tek konutlar, günümüzde bölünerek, farklı aileler tarafından kullanılmaktadır. Tek konutların özellikleri aşağıda belirtilmiştir:

- Oturma mekânları sokağa bakmaktadır.
- Arka ve ön bahçeleri geniştir.
- Cephedeki mimarî öğelerin işçiliği ve özeni dikkat çekicidir (Görmüş, 2003).

BÖLÜM IV

BULGULAR

Çalışmada elde edilen bulgular *i*) Kullanıcının sosyo-demografik özellikleri ile konut parametreleri arasındaki ilişkiler, *ii*) Geleneksel konut parametreleri ile geleneksel konut bahçelerine yönelik tanımlamalar arasındaki ilişkilerin irdelenmesi, *iii*) Geleneksel konut bahçelerine yönelik tanımlamalar ve bu bahçelerin kullanımlarına ilişkin parametrelerin değerlendirilmesi, *iv*) Gelecekte yapılacak tasarımlara ilişkin parametrelerin değerlendirilmesi, *v*) Faktör analizi, *vi*) Bitki türlerinin familya ve orijinlerine göre dağılımı, *ix*) Bitki türlerinin bahçe parametrelerine göre dağılımı, *vii*) Bitki türlerinin peyzajda kullanım özellikleri ile geleneksel ve dönüşen bahçe parametreleri arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesini içermektedir. Elde edilen verilerin değerlendirilmesi korelasyon analizi sonuçları (Tablo 5) ve konut bahçelerinde tespit edilen bitki materyali envanteri ışığında yapılacaktır.

4.1 Kullanıcıların Sosyo-Demografik Özellikleri İle Geleneksel Konut Bahçelerine Yönelik Tanımlamalar Arasındaki İlişkilerin İrdelenmesi

Bartın kent merkezindeki geleneksel konut bahçeleri ve dönüşen bahçelerdeki bitki örtüsü değerlendirilirken, geleneksel konut bahçesi kullanıcılarının sosyo-demografik yapıları da dikkate alınmıştır. Bu amaçla %95 güven düzeyinde ($p < 0.05$) yapılan korelasyon analizi sonuçları Tablo 5’ de verilmiştir. Buna göre 50 denek üzerinde yapılan ankete %38 kadın, %62 erkek kullanıcı katılmıştır. Tablo 5’ de cinsiyet ile 1c, 1d, 1e ve 2a değişkenleri arasındaki ($r=0,409^{**}$, $r=0,286^*$, $r=0,449^{**}$, $r=,324^*$) anlamlı korelasyonlar erkek kullanıcıların kadın kullanıcılara göre eğitim seviyesinin yüksek olduğunu, daha fazla gelir getiren mesleklere sahip olduklarını ve bu yüzden gelir düzeylerinin oldukça yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 5: Kullanıcıların sosyo-demografik özellikleri ile geleneksel ve dönüşen konut bahçesi kavramlarına yönelik talepleri arasındaki ilişkiler.

	1b	1c	1d	1e	1f	2a	2b	2c	2d	3a	3b	3c	3d	3e	3f	3g	3h	3i	3j	3k	3l	4a	4b	4c
1a	,201	,409**	,286*	,449**	,111	,324*	-,036	,053	,072	,174	,126	,173	-,058	,159	,274	,096	-,114	,330*	-,016	,091	,299*	,187	,022	,290*
1b		-,099	-,081	-,115	-,185	,248	-,029	-,152	-,067	,374**	,133	-,011	,214	,176	-,026	,177	,113	,143	,219	-,015	,073	,230	,172	,127
1c			,609**	,439**	,361**	,290*	,086	,074	,221	,214	,039	,116	,079	,136	,224	,003	-,184	,303*	-,231	,062	,366**	,120	,068	,292*
1d				,361**	,226	,063	,009	,148	,141	,168	,022	-,032	,019	-,047	,181	,141	-,021	,185	-,272	-,116	,129	-,061	,008	,292*
1e					,061	,331*	,247	,018	-,043	,113	,039	-,038	-,070	,143	-,037	-,012	-,059	,352*	-,122	-,069	,306*	,087	,046	,218
1f						,282*	,263	,181	,130	,031	,282*	,277*	-,122	,051	,237	-,013	-,107	,221	-,049	,183	,360**	,122	,220	,171
2a							,437**	,292*	-,118	,206	,500**	,281*	,059	,402**	,275	,171	,066	,227	,056	,284*	,219	,275	,264	,437**
2b								,140	-,232	,038	,437**	,252	-,024	,069	,009	,168	,049	,095	,072	,199	,281*	,003	,089	,320*
2c									-,007	-,142	,092	-,023	-,158	,187	,133	,152	-,210	-,184	-,063	,200	,022	,179	,070	,140
2d										-,198	-,345*	-,016	-,171	,084	,002	-,207	-,084	-,169	-,052	,016	-,097	-,087	-,058	-,045
3a											,390**	-,135	,031	-,068	-,204	,075	-,188	,449**	,029	-,024	,450**	,085	,217	,038
3b												,135	,059	,013	,066	,057	,319*	,227	,313*	,186	,473**	,275	,212	,025
3c													,220	,083	,453**	,185	,075	,085	,166	-,091	,185	-,022	-,098	,294*
3d														-,195	,038	,181	,232	-,099	-,164	-,256	-,052	,224	,082	-,024
3e															,337*	-,049	-,134	,056	-,056	,158	-,011	,193	,063	,390**
3f																,181	,143	,009	-,026	,081	-,034	,125	-,046	,354*
3g																	,000	-,066	,057	,150	,156	-,062	,071	,262

Tablo 5’ de Cinsiyet ile 3i, 3l ve 4c değişkenleri arasındaki ($r=0,330^*$, $r=0,299^*$ $r=0,299^*$) anlamlı korelasyonlarda erkek kullanıcıların geleneksel konut bahçelerinde bakıma zaman ayırmadıkları ve bu yüzden bahçelerinde genellikle yetiştirilmesi kolay bakımı az olan bitki türlerini tercih ettikleri görülürken bu tür bahçelerde gelecekte yapılacak olan bitkisel düzenlemelerde egzotik türlerin ağırlıklı olarak kullanılmasını tercih ettikleri saptanmıştır.

Buna paralel olarak eğitim seviyesi ile 1d, 1e, 1f, 2a, 3i, 3l ve 4c değişkenleri arasındaki ($r=0,609^{**}$, $r=0,439^{**}$, $r=0,361^{**}$, $r=0,290^*$, $r=0,303^*$, $r=0,366^{**}$, $r=0,292^*$) anlamlı korelasyonlara (Tablo 5) göre kullanıcıların eğitim seviyesi arttıkça gelir düzeylerinin arttığı ve buna bağlı olarak daha fazla gelir getiren mesleklere sahip oldukları görülmektedir. Bununla birlikte eğitim seviyesi yüksek olan kullanıcılar aile büyüklerinden miras kalan geleneksel konutlarda oturmayı tercih ettikleri ve bu konutların bahçe bakımlarına fazla zaman ayıramadıklarından yetiştirilmesi ve bakımı kolay türleri tercih ettikleri görülmektedir.

Tablo 5’ de yaş ile 3a değişkeni arasındaki ($r=0,374^{**}$) anlamlı korelasyonda konut sakinlerinin yaşları ilerledikçe bahçeleri ile ilgilenmekte zorlandıkları ve bu yüzden bahçelerini bakımsız olarak nitelendirdikleri görülmektedir.

Gelir düzeyi ve 4c değişkeni arasındaki ($r=0,292^*$) anlamlı korelasyonda kullanıcıların gelir düzeyi arttıkça gelecekte yapılacak olan bitkisel düzenlemelerde egzotik türlerin ağırlıklı olarak kullanılmasını tercih ettikleri saptanmıştır.

Bahçe tipi ile 2a, 3b, 3c ve 3l değişkenleri arasındaki ($r=0,282^*$, $r=0,282^*$, $r=0,277^*$, $r=0,360^{**}$) anlamlı korelasyonda (Tablo 5) dönüşen bahçe kullanıcıları bahçelerini düzenlerken uzman görüşten destek almadıkları ve bahçelerine düzenli bakım yapmadıkları görülürken bahçelerini fayda amaçlı kullanımların yanı sıra görsel ve estetik açıdan dikkat çeken türleri de tercih ettikleri görülmektedir.

4.2 Geleneksel Konut Parametreleri İle Geleneksel Konut Bahçelerine Yönelik Tanımlamalar Arasındaki İlişkilerin İrdelenmesi

Tablo 5’ de konutun mülkiyet durumu ile 2b, 2c, 3b, 3c, 3e, 3k ve 4c değişkenleri arasındaki ($r=0,437^{**}$, $r=0,292^*$, $r=0,500^{**}$, $r=0,281^*$, $r=0,402^{**}$, $r=0,284^*$, $r=0,437^{**}$)

anlamli korelasyonda geleneksel konutun yaşı arttikça kullanıcıların bu konutların sahibi olmadığı daha çok aile büyüklerinden miras olarak kaldığı için bu konutlarda yaşamayı tercih ettikleri görölmektedir. Bu nedenle bu tür konutlarda yaşayanlar için konutun bir bahçeye sahip olup olmaması önem taşımamaktadır. Ayrıca bahçelerin ağırlıklı olarak ebeveynler ve çocuklar tarafından kullanıldığı tespit edilmiştir.

Konutun yaşı ile 3b, 3l ve 4c değişkenleri arasındaki ($r=0,437^{**}$, $r=0,281^*$, $r=0,320^*$) anlamli korelasyonda kontun yaşı arttikça yapılan bahçe düzenlemelerinde de herhangi bir uzman görüşten yararlanmadıkları ve bahçelerini daha çok fayda amaçlı kullanıldığı tespit edilirken buna ek olarak tür çeşitliliği yaratmak amacı ile kolay ulaşabildikleri egzotik türlere de bahçelerinde yer verdikleri görölmektedir. Gelecekte yapılacak olan bitkisel düzenlemelerde egzotik tür ağırlıklı bitkilerin kullanılmasını tercih etmektedirler.

Boş zamanlarında evin en çok kullandığınız bölümü ile 3b değişkeni arasındaki ($r=-0,345^*$) anlamli korelasyonda (Tablo 5) geleneksel konut bahçelerinin düzenlenmesinde uzman görüşten yararlanmayan kullanıcılar boş vakitlerini bahçelerinde geçirmek yerine daha çok evin iç mekânlarını tercih ettikleri görölmektedir.

4.3 Geleneksel Konut Bahçelerine Yönelik Tanımlamalar Ve Bu Bahçelerin Kullanımlarına İlişkin Parametrelerin Değerlendirilmesi

Tablo 5' de bahçenizi nasıl tanımlarsınız sorusu ile 3b, 3i ve 3l değişkenleri arasındaki ($r=0,390^{**}$, $r=0,449^{**}$, $r=0,450^{**}$) anlamli korelasyonlarda (Tablo 5) bahçelerini düzenlerken uzman görüşten yararlanmayanlar bahçelerini bakımsız olarak nitelendirirken bu bahçelerde çiçek güzelliğine sahip olan ve bakımı kolay türleri tercih ettikleri görölmektedir. Aynı zamanda uzman görüşten yararlanmayanlar ile 3h 3j ve 3l değişkenleri arasındaki ($r=0,319^*$, $r=0,313^*$, $r=0,473^{**}$) anlamli korelasyonlarda bu tür bahçelerde alışlagelmiş bililer ışığında ile yerli/doğal türleri kullanmayı tercih ettikleri görölmektedir.

Tablo 5' de geleneksel konut bahçesinin kullanım amacı ile 3f değişkeni arasındaki ($r=0,453^{**}$) anlamli korelasyonlarda bahçelerin dört mevsim hem fayda hem de konut yakın çevresine görsel ve estetik açıdan katkı sağlamak amacı ile kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kullandığınız bitkilerde aranan özellikler ile 3l ve 4b değişkenleri arasındaki ($r=0,364^{**}$, $r=0,278^*$) anlamlı korelasyonda (Tablo 5) çiçek güzelliği olan aynı zamanda kolay yetiştirilen türleri seçerek daha az bakım gerektiren düzenlemeleri tercih ettikleri görülmektedir.

4.4 Gelecekte Yapılacak Tasarımlara İlişkin Parametreler

Tablo 5’ de geleneksel konut bahçelerindeki bitkilendirmelerde aradığınız özellikler ile 4b değişkenleri arasındaki ($r=0,434^{**}$) anlamlı korelasyon da konutun bulunduğu çevreye ekolojik açıdan uyumlu aynı zamanda maliyet açısından kullanıcıları zorlamayacak ekonomik türleri tercih ettikleri ve bu türlerde genellikle çiçek güzelliği ve kolay yetiştirilebilir olma gibi özellikleri tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda gelecekte yapılacak olan tasarımlarda daha çok görsel açıdan bahçeye katkı sağlayan ve kolay ulaşılabilir olmaları açısından egzotik türlerin kullanılmasını tercih etmektedirler.

4.5 Faktör Analizi Değerlendirilmesi

Faktör analizinde çok sayıda değişken analiz edilerek, en az bilgi kaybıyla olayı açıklayan daha az sayıda faktör adı verilen değişkenler türetilebilmektedir. Faktör analizi sonuçlarına göre yapılan değerlendirmenin 9 faktörlü olduğu görülmektedir. 1. faktör 4, 2. faktör 4, 3. faktör 4, 4. Faktör 2, 5. faktör 3, 6, 7 ve 8. faktörlerde 2 parametre yer almaktadır. Ortaya çıkan 9 faktörlü yapı 50 denek profili için yapılan değerlendirmenin %74’ünü açıklamakta olup kabul edilebilir düzeydedir. Değerlendirmede yer alan 25 parametrenin $r_{ll}<0,05$ olan değerler elenerek bulunan 9 faktörün $r_{ll}<0,05$ olduğu ve 0,875 ile -0,701 arasında değiştiği tespit edilmiştir (Tablo 6).

3a, 1b, 3i ve 3l parametreleri kendi aralarında ilişkili olup 1. faktör olarak bahçenin mevcut durumuna yönelik sorulara verilen cevapların birbiri ile ilişkilendiği görülmektedir.

2a parametresi yani konutun mülkiyet durumu herhangi bir faktörle ilişkilendirilmediği görülmüştür.

1d, 1c, 1e ve 1a parametreleri kendi aralarında ilişkili bulunup 2.faktör olarak sosyal statü ile alakalı sorulara verilen cevaplar kendi aralarında ilişkili bulunmuştur.

3e, 3f, 4c ve 3c parametreleri kendi aralarında ilişkili 3. faktör olarak bahçe kullanımına ilişkin sorulara verilen cevapların birbiri ile ilişkilendiği görülmektedir.

2b, 2d parametreleri kendi aralarında ilişkili bulunup 4. faktör olarak konuta ilişkin sorulara verilen cevapların birbiri ile ilişkilendiği görülmektedir.

1f, 3c ve 2d parametreleri kendi aralarında ilişkili bulunup 5. faktör olarak geleneksel-dönüşen bahçe arasındaki farklara ilişkin sorulara verilen cevapların birbiri ile ilişkilendiği görülmektedir.

4a, 4b parametreleri kendi aralarında ilişkili bulunup 6. faktör olarak Gelecekte yapılacak bitkisel tasarımlara ilişkin sorulara verilen cevapların birbiri ile ilişkilendiği görülmektedir.

3h, 3j parametreleri kendi aralarında ilişkili bulunup 7. faktör olarak doğal tür kullanımına ilişkin sorulara verilen cevapların ilişkilendiği görülmektedir.

3b parametresi yani konutun mülkiyet durumu herhangi bir faktörle ilişkilendirilmediği görülmüştür.

3k, 2j parametreleri kendi aralarında ilişkili bulunup 8. faktör olarak egzotik tür kullanımına ilişkin sorulara verilen cevapların birbiri ile ilişkilendiği görülmektedir.

3d, 3g parametreleri kendi aralarında ilişkili bulunup 9. faktör olarak bahçe kullanıcılarına ilişkin sorulara verilen cevapların birbiri ile ilişkilendiği görülmektedir (Tablo 6).

Tablo 6: Faktör analizi.

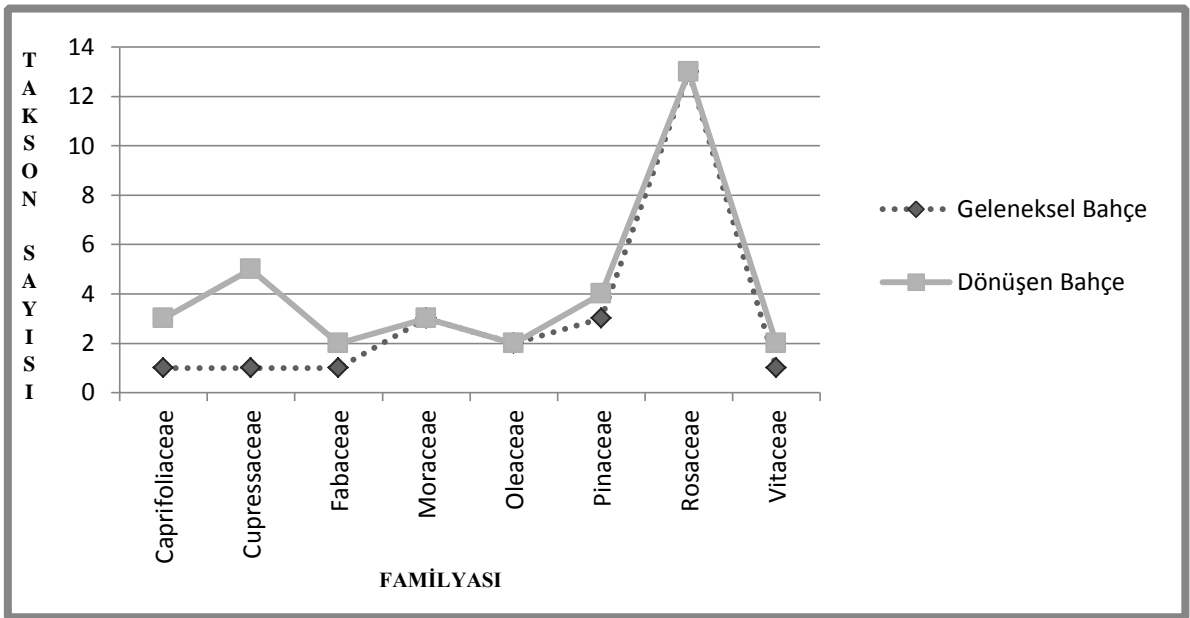
PARAMETRELER	FAKTÖRLER								
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
3a. Bahçenizi nasıl tanımlarsınız?	,797								
1b. Yaş	,687								
3i. Kullandığımız bitkilerde aradığımız özellikler nelerdir?	,626								
3l. Bahçenize düzenli olarak bakım yapıyor musunuz?	,596								
2a. Konutun mülkiyet durumu									
1d. Gelir düzeyi		,856							
1c. Eğitim durumu		,763							
1e. Meslek		,646							
1a. Cinsiyet									
3e. Bahçenizi aile bireylerinden en fazla kim kullanıyor?			,762						
3f. Bahçenizi en çok yılın hangi mevsiminde kullanırsınız?			,740						
4c. Geleneksel konut bahçelerinde yapılan bitkisel düzenlemelerde hangi tür bitkilerin ağırlıklı olarak kullanılmasını tercih edersiniz?			,645						
2b. Konut yaşı				,738					
2d. Boş zamanlarında evin en çok kullandığımız bölümü neresidir?				-					
1f. Bahçe durumu						,794			
3c. Bahçenizi çoğunlukla hangi amaçla kullanıyorsunuz?			,535		,552				
4a. Geleneksel konut bahçelerindeki bitkilendirmeler de aradığımız özellikler nelerdir?						,869			
4b. Geleneksel konut bahçelerinde ne tür bitkisel düzenlemeler görmek istersiniz?						,689			
3h. Bahçenizi düzenlerken en fazla kim/ne etkili oluyor?							,875		
3j. Bahçenizde geleneksel/yerli/doğal bitki türlerini tercih etme nedeniniz nedir?							,552		
3b. Bahçenizi düzenlerken uzman görüşten yardım aldınız mı?									
3k. Bahçenizde egzotik /yabancı orjinli bitkileri tercih etme nedeniniz nedir?								,772	
2c. Konutun satın alınması/kiralanmasında bahçe etkisi								,625	
3d. Konutunuzun bahçesiyle daha çok kim ilgileniyor?									,776
3g. Bahçenizden en çok günün hangi zamanı faydalaniyorsunuz?									,634

Extraction Method Principal Component Analysis

Rotation Method: Varimax With Kaiser Normalization

4.6 Bitki Türlerinin Familya ve Orijinlerine Göre Dağılımı

Bartın ili belediye sınırı içerisinde seçilen toplam 50 örnek alanda, kaydedilen 39 familyaya ait toplam 70 tür tespit edilmiştir. Geleneksel konut bahçelerinde 44 tür dönüşen bahçelerde 63 adet tür tespit edilmiştir. Dönüşen ve geleneksel bahçelerde bulunan takson sayısına göre familya grupları Şekil 8’de verilmiştir. Bulunma yüzdesi %10 un üzerinde olan taksonlar şekilde belirtilirken %10’ un altında bulunan taksonlara şeklin altında verilmiştir.

(Diğer familyalar; *Actinidiaceae, Apocynaceae, Araliaceae, Buxaceae, Calastraceae, Corylaceae, Ebenaceae, Hydrangeaceae, Juglandaceae, Lauraceae, Magnoliaceae, Mimosaceae, Nyctaginaceae, Palmeae, Papilionaceae, Punicaceae, Tiliaceae.* **Geleneksel Bahçe:** *Betulaceae.* **Dönüşen Bahçe:** *Agavaceae, Arecaceae, Berberidaceae, Bignoniaceae, Cornaceae, Laguminosae, Lythraceae, Malvaceae, Myrtaceae, Pittosporaceae, Poaceae, Prunoideae, Salicaceae*)

Şekil 8: Bitki türlerinin familya ve takson sayılarına göre dağılımı.

4.7 Bitki Türlerinin Bahçe Parametrelerine Göre Dağılımı

Geleneksel ve dönüşen bahçelerde tespit edilen türler bitki tipi, familyası, ülkemizde yayılış bakımından doğal veya egzotik oluşu ve bulunma yüzdeleri ile Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7: Bitki türlerinin bahçe parametrelerine göre dağılımı.

Kod	Bitki adı	Kısaltmalar	Bitki tipi	Familyası	Doğal-Egzotik	Geleneksel konut (%)	Dönüşen konut(%)
28	<i>Abies nordmanniana</i> <i>subsp. bornmulleriana</i> Mattf	Abbo	Ağaç	<i>Pinaceae</i>	Doğal	7,36	11,52
30	<i>Acacia dealbata</i>	Acde	Ağaç	<i>Mimosaceae</i>	Egzotik	3,15	2,38
33	<i>Actinidia deliciosa</i>	Accde	Ağaç	<i>Actinidiaceae</i>	Egzotik	3,15	1,19
44	<i>Albizia julibrissin</i>	Alju	Ağaç	<i>Fabaceae</i>	Doğal	-	1,19
61	<i>Aucuba japonica</i>	Auja	Çalı	<i>Cornaceae</i>	Egzotik	-	1,19
50	<i>Berberis thunbergii</i> "Autropurpurea"	Beth	Çalı	<i>Berberidaceae</i>	Egzotik	-	2,38
60	<i>Buxus sempervirens</i>	Buse	Çalı	<i>Buxaceae</i>	Doğal	3,15	98,8
38	<i>Callistemon citrinus</i>	Caci	Ağaççık	<i>Myrtaceae</i>	Egzotik	-	1,19
48	<i>Campsis radicans</i>	Cara	Sarılcı/Tı rmanıcı	<i>Bignoniaceae</i>	Egzotik	-	3,57
6	<i>Carpinus betulus</i>	Cabe	Ağaç	<i>Betulaceae</i>	Doğal	1,05	-
42	<i>Cedrus atlantica</i> "Glauc"	Ceat	Ağaç	<i>Pinaceae</i>	Egzotik	-	8,33
52	<i>Cercis siliquastrum</i>	Cesq	Ağaç	<i>Laguminosae</i>	Doğal	-	2,38
27	<i>Chaenomeles japonica</i>	Chja	Çalı	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	2,1	10,71
51	<i>Cortaderia selloana</i>	Cose	Çalı	<i>Poaceae</i>	Egzotik	-	1,19
2	<i>Corylus avellana</i>	Coav	Ağaççık	<i>Corylaceae</i>	Doğal	23,15	27,38
55	<i>Cupressocyparis</i> <i>leylandii</i>	Culea	Ağaç	<i>Cupressaceae</i>	Egzotik	-	23,8
64	<i>Cupressus</i> <i>macrocarpa</i> "Goldcrest"	Cuma	Ağaç	<i>Cupressaceae</i>	Egzotik	-	14,28
22	<i>Cupressus</i> <i>sempervirens</i>	Cuse	Ağaç	<i>Cupressaceae</i>	Doğal	1,05	1,19

Tablo 7: (devam ediyor).

43	<i>Cydonia oblonga</i>	Cyob	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Doğal	11,57	4,76
49	<i>Cyrtomeria japonica</i>	Cyja	Ağaç	<i>Cupressaceae</i>	Egzotik	-	1,19
67	<i>Diospyrus kaki</i>	Dika	Ağaç	<i>Ebenaceae</i>	Egzotik	2,1	2,38
12	<i>Eriobotrya japonica</i>	Erja	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Doğal	6,31	7,14
21	<i>Euonymus japonica</i> "Aurea"	Eujaa	Çalı	<i>Calastraceae</i>	Egzotik	6,31	94,04
1	<i>Ficus carica</i>	Fica	Ağaç	<i>Moraceae</i>	Doğal	41,05	20,23
36	<i>Fraxinus excelsior.</i>	Frex	Ağaç	<i>Oleaceae</i>	Doğal	4,21	3,57
9	<i>Hedera helix</i>	Hehev	Sarılcı/Tı rmanıcı	<i>Araliaceae</i>	Doğal	15,78	2,38
53	<i>Hibiscus rosa</i> "Sinensis"	Hiro	Çalı	<i>Malvaceae</i>	Egzotik	-	2,38
25	<i>Hydrangea</i> <i>macrophylla</i>	Hyma	Çalı	<i>Hydrangeaceae</i>	Egzotik	10,52	5,95
15	<i>Juglans regia</i>	Jure	Ağaç	<i>Juglandaceae</i>	Doğal	21,05	10,71
23	<i>Kerria japonica</i> 'Pleniflora"	Keja	Çalı	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	3,15	-
59	<i>Lagerstroemina indica</i>	Lain	Ağaçcık	<i>Lythraceae</i>	Egzotik	-	1,19
35	<i>Laurocerasus</i> <i>officinalis</i>	Laof	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Doğal	2,05	-
31	<i>Laurus nobilis</i>	Lano	Ağaç	<i>Lauraceae</i>	Doğal	6,31	14,28
14	<i>Lonicera caprifolium</i>	Loni	Sarılcı/Tı rmanıcı	<i>Caprifoliaceae</i>	Doğal	7,36	10,71
20	<i>Magnolia grandiflora</i>	Magr	Ağaç	<i>Magnoliaceae</i>	Egzotik	3,15	3,57
46	<i>Malus communis</i>	Mado	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	17,85	-
18	<i>Mespilus germanica</i>	Mege	Ağaçcık	<i>Rosaceae</i>	Doğal	8,42	2,38
68	<i>Mirabilis jalapa</i>	Mija	Çalı	<i>Nyctaginaceae</i>	Egzotik	3,15	14,28
16	<i>Morus alba.</i>	Moal	Ağaç	<i>Moraceae</i>	Doğal	18,94	4,76
47	<i>Morus alba</i> "Pendula"	Moalp	Ağaç	<i>Moraceae</i>	Egzotik	-	2,38
17	<i>Morus nigra</i>	Moni	Ağaç	<i>Moraceae</i>	Doğal	2,1	-
10	<i>Nerium oleander</i>	Neol	Çalı	<i>Apocynaceae</i>	Doğal	7,36	2,38
37	<i>Parthenocissus</i> <i>quenquefolia</i>	Paqu	Sarılcı/Tı rmanıcı	<i>Vitaceae</i>	Egzotik	-	3,57
19	<i>Phoenix canariensis</i>	Phca	Palmiye	<i>Palmeae</i>	Egzotik	2,1	9,52
7	<i>Picea orientalis</i>	Pior	Ağaç	<i>Pinaceae</i>	Doğal	7,36	-

Tablo 7: (devam ediyor).

40	<i>Picea pungens</i> "Glauca"	Pipu	Ağaç	<i>Pinaceae</i>	Egzotik	-	5,95
56	<i>Pinus nigra</i>	Pini	Ağaç	<i>Pinaceae</i>	Doğal	7,36	5,95
65	<i>Pitosporum tobira</i> "Nana"	Piton	Çalı	<i>Pittosporaceae</i>	Egzotik	-	5,95
11	<i>Prunus avium</i>	Prav	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Doğal	37,89	19,04
29	<i>Prunus cerasus</i>	Prce	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	6,31	2,38
45	<i>Prunus X domestica</i>	Prdo	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Doğal	26,31	14,28
34	<i>Prunus persica</i>	Prpe	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	4,21	9,52
58	<i>Prunus serrulata</i> "Kanzan"	Prse	Ağaç	<i>Prunoideae</i>	Egzotik	-	1,19
32	<i>Punica granatum</i>	Pugr	Ağaç	<i>Punicaceae</i>	Doğal	5,26	3,57
3	<i>Pyrus communis</i>	Pycom	Ağaç	<i>Rosaceae</i>	Doğal	16,84	3,5
69	<i>Robinia pseudoacacia</i> "Umbraculifera"	Ropsu	Ağaçcık	<i>Papilionaceae</i>	Egzotik	1,05	3,57
4	<i>Rosa floribunda</i>	Rofl	Çalı	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	98,8	98,8
5	<i>Rosa rampicanti</i>	Rora	Sarıhlı/Tı rmanıcı	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	26,31	14,28
54	<i>Salix babylonica</i>	Saba	Ağaç	<i>Salicaceae</i>	Doğal	-	1,19
63	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	Spva	Çalı	<i>Rosaceae</i>	Egzotik	-	1,19
26	<i>Syringa vulgaris</i>	Syvu	Ağaçcık	<i>Oleaceae</i>	Doğal	9,47	4,76
62	<i>Platycladus orientalis</i>	Thor	Ağaç	<i>Cupressaceae</i>	Egzotik	-	1,19
24	<i>Tilia tomentosa</i>	Tito	Ağaç	<i>Tiliaceae</i>	Doğal	3,15	3,57
66	<i>Viburnum opulus</i>	Viop	Çalı	<i>Caprifoliaceae</i>	Egzotik	-	3,57
13	<i>Vitis vinifera</i>	Vivi	Sarıhlı/Tı rmanıcı	<i>Vitaceae</i>	Doğal	42,1	17,85
57	<i>Washintonia filifera</i>	Wafi	Ağaç	<i>Areaceae</i>	Egzotik	-	3,57
70	<i>Weigela floribunda</i>	Wefl	Çalı	<i>Caprifoliaceae</i>	Egzotik	-	11,9
8	<i>Wisteria sinensis</i>	Wisi	Sarıhlı/Tı rmanıcı	<i>Fabaceae</i>	Egzotik	4,21	7,14
41	<i>Yucca filamentosa</i>	Yufl	Çalı	<i>Agavaceae</i>	Egzotik	-	2,38

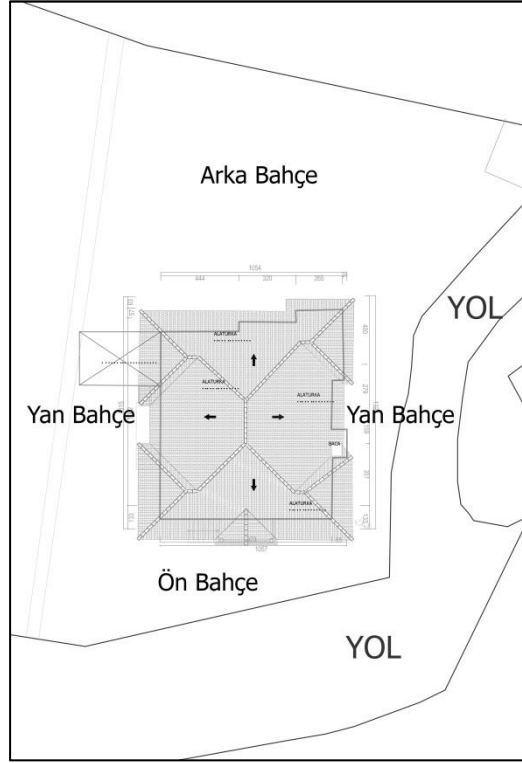
Yapılan araştırma sonuçları kapsamında geleneksel konut bahçelerinde tespit edilen türlerin % 56,8 i ülkemizde doğal olarak yayılış gösteren türler olduğu, bu oranın dönüşen bahçelerde % 41,3 olduğu saptanmıştır.

BÖLÜM V

DEĞERLENDİRMELER

5.1 Bartın Kenti Geleneksel Konut Bahçeleri

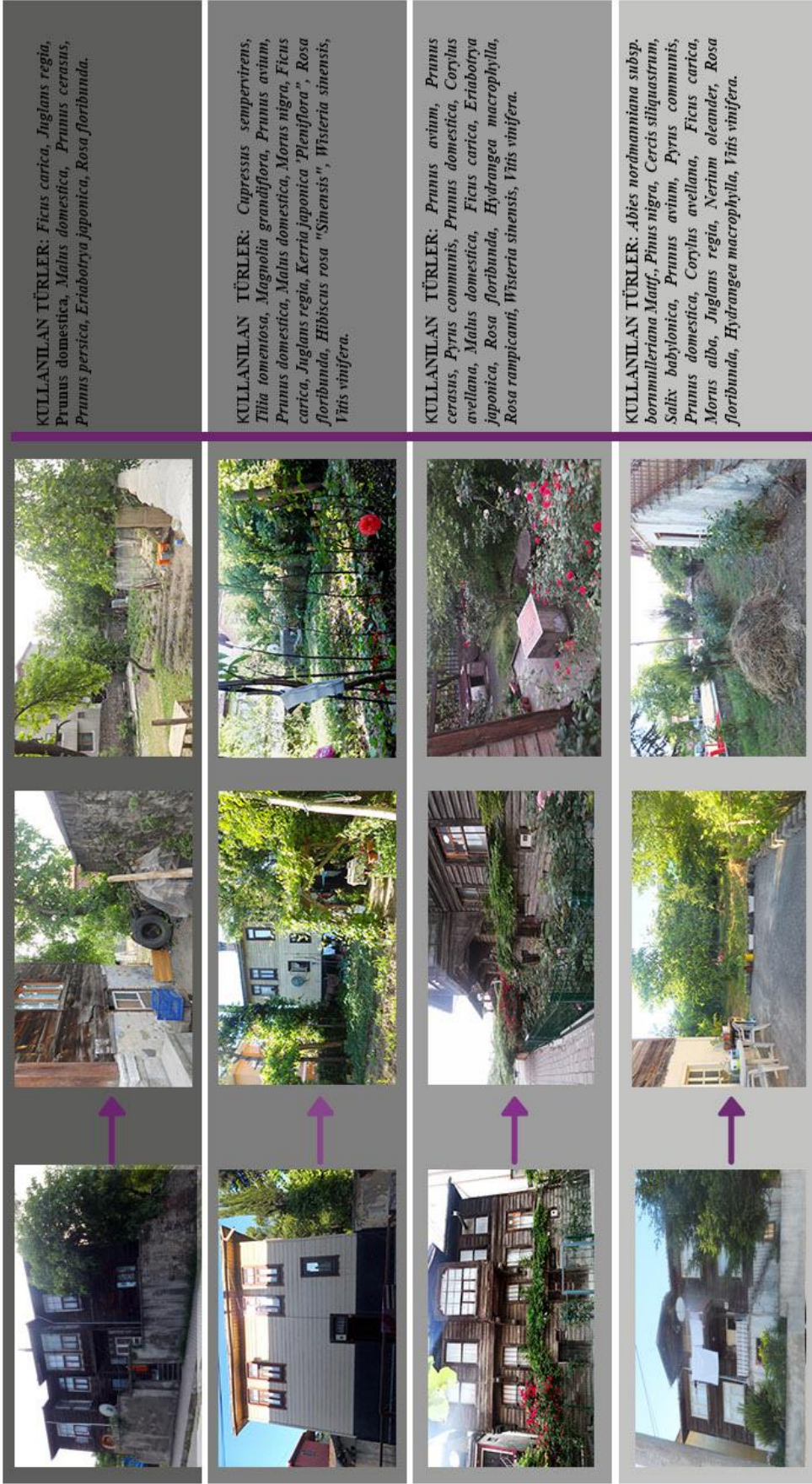
Bartın geleneksel yerleşim dokusunun önemli bir özelliği geniş bahçelere sahip olmasıdır. Sokaktan eve geçiş bahçe aracılığıyla sağlanmıştır. Bahçeyi sokaktan ve bitişik mekândan ayıran sınır elemanları çeşitli olmakla beraber aynı bahçede farklı malzemelerin bütünlüğünü görülmektedir. Bahçeyi sokaktan ve bitişik mekândan ayıran sınır elemanları alçak duvar, yüksek duvar, ahşap çit (daraba) ve bahçe kapısıdır. Ancak bu sınır elemanlarının günümüzde değişime uğradığı görülmektedir. Bahçeler genellikle sokaktan yöre ağzı ile “daraba” olarak ifade edilen çit elemanı ile ayrılmıştır (Görmüş, 2003). Konutun "Gulluk" denilen giriş bölümü ile bahçelerdeki yürüme alanları kayrak taşlarla kaplıdır. Her bahçede taştan yapılmış bir kuyu bulunur (Anonim, 2014). Ayrıca her mahallede bir ya da iki tane evin bahçesinde dibek taşı bulunmaktadır. Bahçede saçaklardan akan yağmur ve kar sularını drene etmek için saçak hizasında drenaj sistemleri bulunmaktadır. Bu sistem konutun çevresini dolaşmaktadır. Bahçeler konutun araziye oturuş şekline bağlı olarak kendi aralarında ön, yan ve arka bahçe olarak nitelendirilebilirler. Bartın geleneksel konutunda ön arka ve yan bahçe kullanımına Şekil 9 ve Şekil 10’da yer verilmiştir. Geleneksel bahçeler ve bu bahçelerde kullanılan türlerden bazılarını Şekil 11’ da yer verilmiştir.

Şekil 9: Geleneksel bahçelerde alan kullanımları.

Şekil 10: Geleneksel bahçelerde ön ve arka bahçe kullanımları.

Şekil 11: Bartın kenti geleneksel konut bahçeleri ve kullanılan bitki türleri örnekleri.

5.1.1 Ön Bahçe

Genellikle evin arazideki konumuna bağlı olarak arka bahçeye nazaran daha küçük bir alan olan ön bahçeler dış mekândan eve geçiş alanı olarak kullanılmaktadır. Arka bahçeler genellikle fayda amaçlı (sebze-meyve yetiştiriciliği) kullanıldığından ön bahçelere göre daha geniş bir alan kaplamaktadır. Aynı zamanda mahremiyet olgusu düşünüldüğünde kullanıcıların dış mekâna kapalı olan arka bahçede daha fazla zaman geçirdikleri için sokağa bakan ön bahçelerin daha kısıtlı bir mekâna sahip olması olası bir durumdur. Hatta geleneksel konutların bazılarında ön bahçe kullanımı bulunmamaktadır. Konutlar bazen bir merdiven yardımıyla bazen de direk olarak sokağa açılmaktadır.

Ön bahçeler genellikle kayrak taşı döşenmiş yollarla direkt olarak konuta ulaşım sağlanmaktadır. Bartın geleneksel konut bahçelerinin genelinde bulunan kuyu bazen ön bahçede de arka bahçede bulunur.

Ön bahçelerin geniş tutulduğu konut bahçelerinde doğal malzemeler kullanılarak yapılmış ve sarılıcı türlerin sardırıldığı pergola sistemine rastlamak mümkündür.

Geleneksel konutların sokağa bakan cepheleri ve ön bahçeleri konutun dış mekâna yansıyan bir aynası gibidir. Bu nedenle konut sakinleri evlerin sokağa bakan cephelerinde saksılar içerisinde renkli yer örtücü ve mevsimlik çiçekler kullanarak giriş alanını görsel açıdan zengin bir mekâna dönüştürmektedirler. Ön bahçeler genellikle konuta gelen ziyaretçilerin dikkatini çekmek ve estetik değeri arttırmak amacı ile renk ve koku özelliğine sahip yer örtücü, sarılıcı ve çalı gruplarının ağırlıklı olarak kullanıldığı mekânlardır. Sarılıcı türler ön bahçelerde genellikle duvarları, pergolaları, büyük bahçe kapılarını, geçitleri, estetik olmayan her yeri örtmek için kullanılır. Aynı zamanda duvarların ya da parmaklıkların üstünde yeşil duvar oluşturmak içinde kullanılırlar. Ön bahçelerde yer yer sayısı az olmakla birlikte geniş yapraklı ve ibreli türlerinde kullanıldığı görülmektedir (Şekil 12).

Ön bahçelerde ağırlıklı olarak kullanılan türler:

- **SARILICILAR:** Sarılıcı gül (*Rosa rampicanti*), Üzüm asma (*Vitis vinifera*), Mor salkım (*Wisteria sinensis*), Orman sarmaşığı (*Hedera helix*).

- **ÇALILAR:** Gül (*Rosa floribunda*), Ortanca (*Hydrangea macrophylla*).
- **GENİŞ YAPRAKLILAR:** İncir (*Ficus carica*), Akdut (*Morus alba*), Leylak (*Syringa vulgaris*).
- **İBRELİLER:** Karaçam (*Pinus nigra*)

Şekil 12: Geleneksel bahçelerde ön bahçe kullanım örnekleri.

5.1.2 Yan Bahçe

Konutun alan üzerindeki yerleşimine bağlı olarak yan bahçeler bazen evin ön ve arka bahçesine geçiş alanı olarak kullanıldığı gibi bazen de arka bahçe görevi görmektedir. Komsu yapı veya sokak ile sınır görevi gören geçiş alanlarıdır. Servis ve çalışma alanı olarak kullanılan yan bahçede çeşitli alet ve makineler için depo ya da kiler görevi gören ahşap iskelet üzerinde bir yapı bulunmaktadır.

Yan bahçeler genellikle sokak ve komşu parsellere sınır olma niteliği taşıdığından tıpkı ön bahçeler gibi estetik değeri arttırmak amacı ile renk ve koku özelliğine sahip yer örtücü, sarılıcı ve çalı gruplarının yer aldığı mekânlardır (Şekil 13). Kısaca ön bahçenin arka bahçe ile buluşmasına olanak veren alanlardır. Yan bahçeler geçiş alanı niteliği taşıdığı için bu alanlarda bitki kullanımı sınırlıdır. Kullanılan türler ön bahçeyle benzerlik taşımaktadır.

Şekil 13: Geleneksel bahçelerde yan bahçe kullanım örnekleri.

5.1.3 Arka Bahçe

Arka bahçeler genellikle sokağa açılmayan konutun iç kısmından ya da yan bahçeden geçişi sağlanan alanlardır. Bartın geleneksel konut bahçelerinde bulunan kuyular ön bahçelerde olabildiği gibi genellikle arka bahçede yer almaktadır. Kullanılan donatılar konut sahibinin gelir durumuna göre değişiklik gösterebildiği gibi konut mekânının bir uzantısı olan ocak, oturma alanı, depo ve kiler gibi mekânlara arka bahçede yer verilir.

Arka bahçeler ön ve yan bahçelere nazaran daha büyük bir alanı kaplamaktadırlar. Konut sakinleri geçimlerine katkı sağlamak amacı ile daha çok fayda amaçlı olarak arka bahçelerini kullandığı görülmektedir. Özellikle ilkbahar ve yaz aylarında günün büyük bir bölümünün geçirildiği alan olan arka bahçelerde kentsel tarım (sebze-meyve yetiştiriciliği) yapılmaktadır. Bunun yanı sıra bahçelerin büyüklüğüne göre konut kullanıcılarının geçimine katkıda bulunan kümes, ahır ve sera arka bahçede konumlanabilir.

Arka bahçeler genellikle sebze meyve üretimi için kullanıldığından estetik kaygı taşımazlar. Bu yüzden yer örtücü ve çalı gruplarına bu bahçelerde çok fazla yer verilmediği görülmektedir. Ancak bahçelerin sokağa bakan bölgelerinde ve konuta yakın olan alanlarda bu tür kullanımlar söz konusudur. Bahçenin bir bölümü her sene ilkbahar başında ekilmek için ayrılmış sebze yetiştiriciliği alanı olarak kullanılmaktadır. Bunların dışında arka bahçelerde ağırlıklı olarak geniş yapraklı türlere yer verilir(Şekil 14).

Arka bahçede kullanılan türler:

- **ÇALILAR:** Gül (*Rosa floribunda*), Ortanca (*Hydrangea macrophylla*), Kanarya gülü (*Kerria japonica 'Pleniflora'*).
- **GENİŞ YAPRAKLILAR:** Fındık (*Corylus avellana*), Ayva (*Cydonia oblonga*), İncir (*Ficus carica*), Ceviz (*Juglans regia*), Akdut (*Morus alba*), Kiraz (*Prunus avium*), Erik (*Prunus x domestica*), Elma (*Malus domestica*), Armut (*Pyrus communis*).
- **İBRELİLER:** Karaçam (*Pinus nigra*), Uludağ göknarı (*Abies nordmanniana subsp. bornmulleriana* Mattf).

Şekil 14: Geleneksel bahçelerde yan bahçe kullanım örnekleri.

5.2 Bartın Kenti Geleneksel Konut Dokusundaki Dönüşen Bahçeler

Yaşam şekillerinin değişmesi ile gelişen modern konut anlayışı ve kullanım şekilleri geleneksel konutlar üzerinde bir takım fiziksel değişimlere neden olmuştur. Bartın geleneksel konutları fiziksel değişimler ile iç mekânın günümüz modern konutlarının kullanım biçimlerine adapte olurken dış mekânda bu uyuma paralel olarak gelişmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda özellikle dış cepheleri de restorasyon görmüş (yenilenmiş), iç mekânı günümüz modern konut anlayışına adapte olmuş (fiziksel dönüşüm geçirmiş) geleneksel konutlar yani genel özetle bakımlı olarak nitelendirilen konutların bahçelerinde bu tür dönüşümün izlerine rastlanmıştır. Geleneksel konut dokusunun getirdiği ailenin geçimini sağlayacak tarımsal faaliyetlerden uzaklaşıp günümüz modern insanının yoğun kent yaşamına ayak uydurması ile bahçe mekânı fayda amacından uzaklaşarak daha çok görsel ve estetik açıdan kullanıma yönelmiştir. Kullanıcıların günlük yaşamından uzaklaşarak günün yorgunluğunu atıp dinlendiği mekânlar haline gelen bahçe mekânı geleneksel kullanımlardan tamamen kopmuş durumda değildir. Dönüşen bahçelerde geleneksel bahçelerde olduğu gibi kısmen de olsa fayda amaçlı kullanımlara yer verildiği gözlemlenmiştir. Geleneksel bahçeler ve bu bahçelerde kullanılan türlerden bazılarına Şekil 15’ te yer verilmiştir.

KULLANILAN TÜRLER: *Abies nordmanniana* subsp. *bormulleriana* Mattf, *Picea pungens* "Glanca", *Cedrus libani*, *Cupressus sempervirens*, *Magnolia grandiflora*, *Albizia julibrissin*, *Cydonia oblonga*, *Prunus domestica*, *Corylus avellana*, *Malus domestica*, *Ficus carica*, *Punica granatum*, *Morus alba* "Pendula", *Rosa floribunda*, *Callistemon citrinum*, *Euonymus japonica* "Aurea", *Yucca flamentosa*, *Wisteria sinensis*, *Vitis vinifera*, *Campsis radicans*.

KULLANILAN TÜRLER: *Pinus nigra*, *Abies nordmanniana* subsp. *bormulleriana* Mattf, *Pyrus communis*, *Cydonia oblonga*, *Tilia tomentosa*, *Prunus persica*, *Prunus domestica*, *Corylus avellana*, *Malus domestica*, *Ficus carica*, *Morus alba*, *Eriobotrya japonica*, *Buxus sempervirens*, *Rosa floribunda*, *Hydrangea macrophylla*, *Hibiscus rosa* "Sinensis", *Yucca flamentosa*, *Wisteria sinensis*, *Vitis vinifera*.

KULLANILAN TÜRLER: *Picea pungens* "Glanca", *Tilia tomentosa*, *Fragaria excelsior*, *Cydonia oblonga*, *Malus domestica*, *Morus alba* "Pendula", *Buxus sempervirens*, *Spiraea x vanhouttei*, *Rosa floribunda*, *Nerium olender*, *Platycladus orientalis*, *Aucuba japonica*, *Euonymus japonica* "Aurea", *Hydrangea macrophylla*, *Berberis thunbergii* "Autropurpurea", *Wisteria sinensis*, *Vitis vinifera*.

KULLANILAN TÜRLER: *Abies nordmanniana* subsp. *bormulleriana* Mattf, *Cedrus libani*, *X Cupressocyparis leylandii*, *Cupressus macrocarpa* "Goldcrest", *Cercis siliquastrum*, *Salix babylonica*, *Prunus avium*, *Pyrus communis*, *Prunus domestica*, *Corylus avellana*, *Malus domestica*, *Ficus carica*, *Morus alba* "Pendula", *Eriobotrya japonica*, *Rosa floribunda*, *Hydrangea macrophylla*, *Cortaderia selloana*, *Hibiscus rosa* "Sinensis", *Rosa rampicant*, *Lonicera caprifolium*, *Vitis vinifera*.

Şekil 15: Bartın Kenti dönüşen konut bahçeleri ve kullanılan bitki türleri örnekleri.

5.2.1 Ön Bahçe

Geleneksel konutun ve bahçelerin geçirdiği dönüşümden en az etkilenen mekân ön bahçelerdir. Gerek dönüşen gerek geleneksel bahçelerde ön bahçeler estetik açıdan katkı sağlayan görsel niteliği yüksek mekânlardır. Geleneksel konut bahçelerinde bulunan kuyular kullanım amacından uzaklaşarak dönüşen bahçelerde görsel bir obje olarak değerlendirilmiştir.

Kullanılan zemin malzemesi kullanıcı tercihli olarak değişiklik göstermekle beraber bahçede kullanılan bitki materyali geleneksel bahçelerdeki kullanımlara paralellik göstermektedir. Buna ek olarak estetik değeri yüksek yabancı orjinli türlere de yer verilerek çeşitlilik sağlandığı gözlemlenmiştir.

- **SARILICILAR:** Sarılıcı gül (*Rosa rampicanti*), Üzüm asma (*Vitis vinifera*), Mor salkım (*Wisteria sinensis*), Hanımeli (*Lonicera caprifolium.*), Orman sarmaşığı (*Hedera helix*).
- **ÇALILAR:** Gül (*Rosa floribunda*), Şimşir (*Buxus sempervirens*), Ortanca (*Hydrangea macrophylla*), Japon gülü (*Hibiscus rosa "Sinensis"*), Akşamsefası (*Mirabilis jalapa*), Leylak (*Syringa vulgaris*), Gelin tacı (*Weigela floribunda*), Bahardalı (*Chanomeles japonica*).
- **GENİŞ YAPRAKLILAR:** Defne (*Laurus nobilis*), İncir (*Ficus carica*), Ak dut (*Morus alba*).
- **İBRELİLER:** Limon servi (*Cupressus macrocarpa "Goldcrest"*), Uludağ göknarı (*Abies nordmanniana subsp. bornmulleriana Mattf*), Karaçam (*Pinus nigra*).

Şekil 16: Dönüşen bahçelerde ön bahçe kullanımları.

5.2.2 Yan bahçe

Yan bahçeler geleneksel bahçelerdeki kullanımlarında uzaklaşarak yalnızca yan parseller ile sınır oluşturma ve arka bahçeye geçiş amaçlı olarak kullanılmaktadır. Kullanıcıların mahremiyet olgusuna bağlı olarak bazen sadece yer örtücü bitkiler veya çim ile bazen de farklı boylu türlere yer verildiği gözlemlenmiştir. Geleneksel bahçelerde olduğu gibi konutun alan üzerindeki konumuna bağlı olarak yan bahçeler arka bahçe gibi kullanılmıştır.

5.2.3 Arka bahçe

Dönüşen bahçelerin arka bahçelerinde mekânsal kullanımlar ön ve yan bahçe kullanımlarına nazaran geleneksel kullanımlardan farklılıklar göstermektedir. Arka bahçeler dönüşen bahçelerde bir veranda ya da iç mekândan bağımsız bir oturma alanı ile ailenin dinlenip yaz aylarında yemek yeme ihtiyaçlarını karşıladıkları mekânları barındırmaktadır. Ön bahçede olduğu gibi kuyular ya tamamen kapatılmış ya da süslenerek estetik bir obje olarak bahçe mekânında yerini almıştır.

Geleneksel bahçelerde daha çok üretim amaçlı kullanılan arka bahçe yerini yoğun kent yaşamından bunalan kullanıcıların doğa ile buluştuğu, dinlendiği mekân haline gelmiştir.

Geleneksel bahçelerdeki fayda amaçlı kullanımlar dönüşen bahçelerde de görülmektedir(Şekil 17). Ancak bu kullanımlar geleneksel bahçelerde olduğu kadar yoğun değildir. Herhangi bir uzman görüşten destek almamış olsalar da gazete, dergi, tv gibi yayın organlarının etkisi ile şekillendirilen bahçelerde fayda amacı sağlamanın yanı sıra görsel açıdan zengin bir yaşam alanı yaratma fikri bulunmaktadır. Bu nedenle dönüşen bahçelerin geleneksel bahçelere göre tür çeşitliliği fazladır.

- **ÇALILAR:** Şimşir (*Buxus sempervirens*), Altuni taflan (*Euonymus japonica "Aurea"*), Gül (*Rosa floribunda*), Akşamsefası (*Mirabilis jalapa*), Gelin tacı (*Weigela floribunda*), Kartopu (*Viburnum opulus*).

- **GENİŞ YAPRAKLILAR:** Fındık (*Corylus avellana*), İncir (*Ficus carica*), Kiraz (*Prunus avium*), Erik (*Prunus x domestica*), Defne (*Laurus nobilis*), Ceviz (*Juglans regia*).
- **İBRELİLER:** Leylandi (*x Cupressocyparis leylandii*), Limon servi (*Cupressus macrocarpa "Goldcrest"*), Uludağ göknarı (*Abies nordmanniana subsp. bornmulleriana Mattf*), Atlas sediri (*Cedrus atlantica*), Mavi ladin (*Picea pungens "Glauca"*), Karaçam (*Pinus nigra*).

Şekil 17: Dönüşen bahçelerde arka bahçe kullanımları.

5.3 Kullanılan Türlerin Peyzaj Mimarlığında Değerlendirilmesi

Geleneksel ve dönüşen bahçelerde tespit edilen türlerin genel özellikleri, tasarıma katkısı ve fonksiyonellik açısından değerlendirilmesi Tablo 8’de yapılmıştır.

Tablo 8: Bartın kenti geleneksel ve dönüşen bahçelerinde kullanılan türlerin; genel özellikleri, tasarıma katkısı ve fonksiyonellik açısından değerlendirilmesi.

Kod	Bitki adı	Türkçesi	Tasarıma katkısı	Fonksiyonellik
28	<i>Abies nordmanniana subsp. bornmulleriana</i> Mattf	Uludağ Göknarı	Geniş çim alanları üzerinde grup halinde ya da soliter olarak vurgu amaçlı kullanılır (Bekci, 2013b).	Kent iklimi şartlarına dayanıklıdır (Bekci, 2013b).
30	<i>Acacia dealbata</i>	Gümüşi Akasya	Çiçekleri sarı renkli ve kokuludur. Tasarımda renk etkisi için kullanılır.	Geniş tepe çapı nedeniyle gölge bitkisidir.
33	<i>Actinidia deliciosa</i>	Kivi	Tasarımlarda çeşitlilik etkisi yaratmak için kullanılır.	Meyvesi için yetiştirilir.
44	<i>Albizia julibrissin</i>	Gülibrişim	Pembe renkli çiçekleri ile tasarımda renk etkisi için kullanılır.	Ön bahçelerde, bina yakınlarında soliter, parklarda soliter ya da küçük gruplar halinde kullanılır.

Tablo 8: (devam ediyor).

61	<i>Aucuba japonica</i>	Aküba	Tasarımda renk etkisi ve vurgu amaçlı kullanılır.	Salon ve parklarda, gölge yerlerde süs bitkisi olarak kullanılır.
50	<i>Berberis thunbergii</i> "Autropurpurea"	Kırmızı Kadın Tuzluğu	Sonbahar renklenmesi koyu kırmızıdır. Bu durumu ile renk etkisi için kullanılır.	Budanarak ya da budanmadan çit tesisinde, grup şeklinde ya da soliter kullanılır
60	<i>Buxus sempervirens</i>	Şimşir	Budamaya en elverişli bir tür olduğu için tekrar ve vurgu oluşturur (Bekci, 2013b).	Erozyon kontrolü kullanıma uygundur (Bekci, 2013b).
38	<i>Callistemon citrinum</i>	Fırça Çalısı	Kırmızı renkli çiçekleri ile tasarımda renk etkisi için kullanılır.	Soliter kullanılır. Kent iklimine uyumludur.
48	<i>Campsis radicans</i>	Acem Borusu	Çift renkli renkli çiçekleri ile tasarımda renk etkisi için kullanılır.	Park ve bahçe düzenlemelerinde istenmeyen görüntüleri kapatıcı bitki olarak tercih edilir.
6	<i>Carpinus betulus</i>	Adi Gürgen	Grup halinde ya da soliter olarak vurgu amaçlı kullanılır.	Peyzaj çalışmalarında uygun budama yapılarak boylu çit olarak kullanılır.
42	<i>Cedrus libani</i>	Lübnan Sediri	Geniş çim alanları üzerinde grup halinde ya da soliter olarak vurgu amaçlı kullanılır.	Erozyon kontrolü kullanıma uygundur.
52	<i>Cercis siliquastrum</i>	Erguvan	Gülkurusu- Kırmızı renkli çiçekleri ile tasarımda renk ve Soliter kullanıldığında vurgu etkisi için kullanılır.	Havada bulunan serbest azotu kökleri yardımı ile bağlar. Toprağı azot bakımından zenginleştirir.
27	<i>Chaenomeles japonica</i>	Bahar Dalı	Park ve bahçelerde tek tek ya da grup şeklinde renk etkisi yaratmak için kullanılır.	Çok dekoratif ve bol çiçekli çit yapmaya elverişlidir.
51	<i>Cortaderia selloana</i>	Saz püsküllü	Park ve bahçelerde tek tek ya da grup şeklinde vurgu amaçlı kullanılır.	İyi bir sulak alan bitkisidir. çizgisel güzelliği nedeniyle soliter ve gruplar halinde etkili düzenlemeler yapılabilir.
2	<i>Corylus avellana</i>	Adi Fındık	Soliter ya da grup halinde kullanılır, meyvelerinden de yararlanır.	Geniş ve yaygın kök sistemi olanağı ile toprakların tutulmasında kullanılır.
55	<i>x Cupressocyparis leylandii</i>	Leylandi	Tasarımda sürekli kullanıldığında tekrar ve çizgisellik yaratır. Hızlı büyür.	Hızlı büyüdüğü için perde ağacı olarak grup kompozisyonlarında kullanılır.
64	<i>Cupressus macrocarpa</i> "Goldcrest"	Limon Servi	Bazı kültür çeşitleri, estetik düzenlemeler ve soliter kullanımlar için elverişlidir.	Perde ağacı olarak kullanılır.
22	<i>Cupressus sempervirens</i>	Akdeniz Servisi	Tasarımda sürekli kullanıldığında tekrar ve çizgisellik yaratır.	Perde ağacı olarak grup kompozisyonlarında kullanılır.
43	<i>Cydonia oblonga</i>	Ayva	Çiçek ve meyve güzelliği için tasarımda renk etkisi yaratmak için kullanılır.	Esas itibarıyla meyve ağacıdır ama süs amacı ile de kullanılabilirler. Soliter ve rüzgâr perdeleri için kullanılır.

Tablo 8: (devam ediyor).

49	<i>Cryptomeria japonica</i>	Japon Çamı	Tasarımda sürekli kullanıldığında tekrar ve çizgisellik yaratır. Soliter kullanımlarda vurgu etkisi için tercih edilir.	Perde ağacı olarak grup kompozisyonlarında kullanılır.
67	<i>Diospyrus kaki</i>	Trabzon Hurması	İri turuncu meyveleri ile yaprak dökümünden sonra, kış içlerine kadar çok dekoratif ve plastik bir görünüm kazanır.	Soliter kullanılır ya da grup kompozisyonlarına katılır.
12	<i>Eriobotrya japonica</i>	Yeni Dünya	Meyveleri sarı-turuncu renkli, yuvarlak formudur. Dekoratif bir görünüme sahiptir.	Bahçelerde soliter ya da duvar kenarlarında sıralar halinde yerleştirilir. Deniz etkisiyle oluşan tuzlu suya dayanıklıdır.
21	<i>Euonymus japonica "Aurea"</i>	Altuni Taflan	Tasarımda sürekli kullanıldığında tekrar ve çizgisellik yaratır.	Gruplamalarda ve çit-perde şeklinde kullanılır
1	<i>Ficus carica</i>	İncir	Mat yeşil büyük yaprakları ile kaba dokulu olup tasarımda zıtlık etkisi yaratmak için kullanılır.	Meyvesi için yetiştirilir. Deniz etkisiyle oluşan tuzlu suya dayanıklıdır.
36	<i>Fraxinus excelsior</i>	Adi Dişbudak	Çim alanların üzerinde tek veya gruplar halinde yetiştirilir tasarımda vurgu ve çeşitlilik için kullanılır. Etkili sonbahar renklenmesine sahiptirler.	Alle ağacı olarak kullanıldığı gibi, sahildeki dolgu topraklara dikilebilir.
9	<i>Hedera helix</i>	Orman Sarmaşığı	Bitkilendirme tasarımlarında fon etkisi yaratmak amacı ile kullanılırlar.	Köklerin derine inebilmesi ve yayılabilmesi özelliği nedeniyle eğimli olanlarda ve erozyon kontrolünde başarılı bir materyaldir. İyi bir gölge bitkisidir.
53	<i>Hibiscus rosa "Sinensis"</i>	Çin gülü	Park ve bahçelerde Soliter ya da küçük gruplar şeklinde kullanılır. Etkili çiçekleri ile tasarıma renk etkisi vermek için kullanılır.	Tıbbi ve aromatik özelliği için yetiştirilebilir.
25	<i>Hydrangea macrophylla</i>	Ortanca	Küçük gruplar şeklinde, etkili çiçekleri ile tasarıma renk etkisi vermek için kullanılır.	Sıra halinde kullanıldığında hareket ve görsel kontrol sağlar. Yarı gölge alanların bitkilendirilmesinde kullanılabilir.
15	<i>Juglans regia</i>	Ceviz	Park ve bahçelerde soliter kullanılır, Meyvesi için yetiştirilir.	Geniş tepesi ile iyi bir kitle ağacıdır. Sonbahar renklenmesi için kullanılır.
23	<i>Kerria japonica 'Pleniflora'</i>	Kanarya Gülü	Gruplamalarda ya da soliter kullanılır. sarı renkli çiçekleri ile renk etkisi için kullanılır.	Gölge bitkisidir. Boylu ağaçların altlarında da kullanılabilir.

Tablo 8: (devam ediyor).

59	<i>Lagerstroemia indica</i>	Oya	Mor ve beyaz rengindeki çiçekleri ve sonbaharda etkili yaprak renklenmesi ile renk etkisi için kullanılırlar. Yaprak döktüğü zaman kaligrafik gövdesi ile soliter kullanımda vurgu etkisi yaratırlar.	Kent içinde, park ve bahçelerde, küçük allelerde, gruplamalarda ya da soliter kullanılır.
35	<i>Laurocerasus officinalis</i>	Karayemiş	Doğal formu, zarif herdemyeşil yaprakları ve çiçekleri ile dekoratif bir vurgu ögesi olarak kullanılabilir.	Budamaya uygun olması nedeniyle güzel bir herdemyeşil çit ve perde bitkisidir.
31	<i>Laurus nobilis</i>	Akdeniz Defnesi	Kaba dokulu, parlak yüzeyli yaprakları zıtlık yaratır.	Yeşil çit ya da perde tesisinde kullanılabilir.
14	<i>Lonicera caprifolium L.</i>	Hammeli	Peyzaj tasarımlarında koku ve renk etkisi yaratmak için kullanılır.	Çoğunlukla çit tesisinde kullanılır. Budamaya dayanıklıdır. İyi bir arı bitkisidir.
20	<i>Magnolia grandiflora</i>	Saray Manolyası	Herdemyeşil gösterişli ve rüstik bir ağaçtır. Vurgu Amaçlı kullanılır.	Görkemli formu, büyük güzel çiçekleri ile çok çekici gölge ağacıdır
46	<i>Malus domestica</i>	Elma	Bitkilendirme tasarımlarına çeşitlilik etkisi katmak için kullanılır.	Meyve ağacı olarak değerlendirilir.
18	<i>Mespilus germanica</i>	Muşmula	Bitkilendirme tasarımlarında çeşitlilik etkisi katmak için kullanılır.	Genellikle soliter ya da meyve ağacı olarak kullanılır.
68	<i>Mirabilis jalapa</i>	Akşam Sefası	Bitkilendirme tasarımlarında renk ve çeşitlilik etkisi yaratır.	Park, bahçe ve yol refüjlerinde kullanılabilirler.
16	<i>Morus alba</i>	Ak Dut	Sonbaharda sarı renklenme gösterir tasarımda çeşitlilik etkisi yaratır.	Aşılıları meyve ağacı olarak çok değerlidir. Erkek dut ağaçlarını alle ağacı olarak kullanmak olasıdır.
47	<i>Morus alba L. "Pendula"</i>	Sarkık Ak Dut	"Pendula" çeşidi, sarkık dallı ve dekoratiftir. Vurgu amaçlı kullanılabilirler.	Meyve ağacı olarak çok değerlidir.
17	<i>Morus nigra</i>	Kara Dut	Bahçelerde soliter ya da küçük gruplar halinde kullanılır	Meyve ağacı olarak çok değerlidir.
10	<i>Nerium olender</i>	Zakkum	Bitkilendirme tasarımlarında renk ve çeşitlilik etkisi yaratır.	Kurak ve yarı kurak alanların bitkilendirilmesinde kullanılır.
37	<i>Parthenocissus quinquifolia</i>	Kırmızı Amerikan Sarmaşığı	Bitkilendirme tasarımlarında renk etkisi yaratmak için kullanılır.	Duvar, ağaç veya yapıların örtülmesinde kullanılır.
19	<i>Phoenix canariensis</i>	Feniks	Bitkilendirme tasarımlarında vurgu ve çeşitlilik etkisi yaratır.	Park ve bahçelerde soliter, grup ya da alle ağacı (kıyı ağacı) olarak kullanılır.

Tablo 8: (devam ediyor).

7	<i>Picea orientalis</i>	Doğu Ladini	Yeşil yaprakları nedeni ile bitkilendirme tasarımlarında renk ve vurgu etkisi sağlar.	Çok iyi park ve bahçe ağacıdır. Geniş çim alanları üzerinde soliter ya da küçük gruplar halinde kullanılır.
40	<i>Picea pungens</i> "Glauca"	Mavi Ladin	Soliter kullanıldığında vurgu, kitle halinde kullanıldığında mavi rengi ile zıtlık yaratmak için kullanılır.	Uyum yeteneği fazladır. Kent iklimine dayanıklıdır.
56	<i>Pinus nigra</i>	Karaçam	Park ve bahçelerde soliter olarak vurgu amaçlı kullanılır.	Çoğunlukla ağaçlandırmalarda kullanılır.
65	<i>Pitosporum tobira</i> "Nana"	Çıtkırıldım	Kaba dokulu, parlak yüzeyli yaprakları kontrastlık yaratır.	Kuvvetli budanabilir; çit tesisine uygundur. Grup ya da soliter kullanılır.
11	<i>Prunus avium</i>	Kiraz	Soliter olarak vurgu etkisi yaratmak için kullanılır.	Yamaç ve şevler için ya da küçük alle ağacı olarak veya grup halinde ya da soliter kullanılır.
29	<i>Prunus cerasus</i>	Vişne	Soliter olarak vurgu etkisi yaratmak için kullanılır.	Meyve ağacı olma yanında, soliter kullanılır.
45	<i>Prunus X domestica</i>	Erik	Soliter olarak vurgu etkisi yaratmak için kullanılır.	Bezeme elemanı olarak, arka ve yan bahçelerde, soliter kullanılır. İyi bir meyve ağacıdır.
34	<i>Prunus pèrsica</i>	Şeftali	Soliter olarak vurgu etkisi yaratmak için kullanılır.	İyi bir meyve ağacıdır.
58	<i>Prunus serrulata</i> "Kanzan"	Süs Kirazı	Soliter olarak kullanıldığında vurgu, grup halinde kullanıldığında renk etkisi oluştururlar.	Alle olarak kullanımı yaygındır.
32	<i>Punica granatum</i>	Süs Narı	Yazın açan al kırmızı renkli çiçekleri dekoratiftir. Renk etkisi yaratmak için kullanılırlar.	Bahçelerde soliter veya meyve ağacı olarak kullanılır.
3	<i>Pyrus communis</i>	Armut	Nisan- Mayıs' da açan çiçekleri iri ve beyaz renkli, ilkbaharda bütün sürgünleri kaplar ve ağaçlara dekoratif bir görünüm kazandırır.	Ülkemizde daha çok meyve bahçesi tesisinde, bazen rüzgâr perdesi kuruluşunda yararlanılır.
69	<i>Robinia pseudoacacia</i> "Umbraculifera"	Top Akasya	Top şeklindeki formundan dolayı uyum ve zıtlık yaratmak için kullanılır.	Küçük alle ağacı olarak, soliter ya da grup halinde kullanılır. Havada bulunan serbest azotu kökleri yardımı ile bağlar. Toprağı azot bakımından zenginleştirir
4	<i>Rosa floribunda</i>	Gül	Değişik renkteki çiçekleri ile tasarımda renk etkisi için kullanılırlar.	Kesme çiçek üretimi ve kozmetik sanayiinde kullanılırlar.
5	<i>Rosa rampicanti</i>	Sarıhıç Gül	Değişik renkteki çiçekleri ile tasarımda renk etkisi için kullanılırlar	Duvarları kaplamada, çardak oluşturmada, tel ya da plastik çitleri dekoratif hale getirmede kullanılırlar

Tablo 8: (devam ediyor).

54	<i>Salix babylonica</i>	Salkım Söğüt	Özellikle su kıyılarında ve çayır alanları üzerinde soliter ya da birkaçı bir arada kullanılır.	Söğütler durgun sudan etkilenmezler. Dere kenarı gibi sulak alanlarda kullanılırlar.
63	<i>Spiraea x vanhouttei</i>	Keçi Sakalı	Etkili beyaz çiçekleri ve sonbaharda bakır rengi yaprak kızarması ile tasarımlarda renk etkisi için kullanılırlar.	Çit tesisinde ve süs bitkisi olarak kullanılır.
26	<i>Syringa vulgaris</i>	Leylak	Güzel renkli ve hoş kokulu çiçekleri ile tasarımlara renk ve çeşitlilik katmak için kullanılırlar.	Estetik amaçla kullanılır.
62	<i>Platycladus orientalis</i>	Doğu Mazısı	Tasarımda sürekli kullanıldığında çizgisellik, soliter olarak vurgu etkisi yaratmak için kullanılırlar.	Çit/perde tesisine uygundur; budanabilir, biçimlendirilebilir.
24	<i>Tilia tomentosa</i>	Gümüşü Ihlamur	Bitkilendirme tasarımlarında çizgisellik, renk, çeşitlilik, form etkisi için kullanılırlar.	İyi bir gölge ağacıdır. Alle olarak kullanımı yaygındır.
66	<i>Viburnum opulus</i>	Gilaburu	Sonbahar renklenmesi koyu kırmızı ya da şarap kırmızısı veya pembemsi-kırmızıdır.	Yamaçların tespitinde, otoyol refüjlerinde ve kuş konukçusu olarak kullanılır.Meyveleri yenilir.
13	<i>Vitis vinifera</i>	Üzüm Asması	Peyzaj tasarımlarında çeşitlilik etkisi için kullanılırlar.	Meyvesi ve yaprağı için yetiştirilir.
57	<i>Washingtonia filifera</i>	Palmiye	Kurumuş yapraklarının aşağı sarkarak ağaç gövdesini bir kürk gibi sarması çok dekoratiftir. Vurgu amaçlı kullanılabilir.	Park ve bahçelerde soliter, kent içinde alle ağacı olarak kullanılır.
70	<i>Weigela floribunda</i>	Gelin Tacı	Pembe renkteki çiçekleri ile tasarımda renk etkisi için kullanılırlar.	Sıra halinde kullanıldığında hareket kontrolünü sağlar.
8	<i>Wisteria sinensis</i>	Mor Salkım	Mor renkteki çiçekleri ile tasarımda renk etkisi için kullanılırlar.	Duvarları kaplamada, çardak oluşturmada kullanılırlar. İyi bir arı bitkisidir.
41	<i>Yucca filamentosa</i>	Avize Çiçeği	Çim alanları üzerinde soliter ya da küçük gruplar halinde kullanılır. Çizgisel yaprakları ile tasarımda vurgu amaçlı kullanılabilir.	Estetik amaçla kullanılır.

BÖLÜM VI

TARTIŞMA

Yılmaz (2001) yapmış olduğu Bartın Kenti Yakın Çevresinde Biyotop Haritalanması çalışmasında konut alanları içerisindeki konutların bahçelerinde ve konutlar arasındaki yeşil alanlarda dominant odunsu türler olarak; *Malus communis* (Elma), *Juglans regia* (Ceviz), *Ficus carica* (İncir), *Pyrus communis* (Armut) ve *Prunus x domestica* (Kültür Eriği) başta olmak üzere çok sayıda meyva ağacı türü saptamıştır.

Konut alanlarında meyva ağaçları dışında, egzotik ağaçlar ve süs çalılıarı olarak olarak; *Cedrus atlantica* (Atlas sediri) ve *Pinus pinaster* (Sahil Çamı) gibi ibrelili türler ile; *Salix babylonica* (Salkım Söğüt), *Robinia pseudoacacia* (Yalancı Akasya), *Platanus orientalis* (Doğu Çınarı), *Celtis australis* (Çitlenbik) ve *Ailanthus altissima* (Kokarağaç) gibi yapraklı türleri ; ayrıca egzotik süs çalılıarı olarak; *Chaenomeles japonica* (Japon Ayvası), *Eriobotrya japonica* (Malta Eriği), *Kerria japonica* (Japon Kanarya Gülü), *Spiraea x vanhouttei* (Beyaz Çiçekli İspir), *Viburnum opulus* (Adi Kartopu) ve *Yucca filamentosa* (Avize Ağacı) gibi türlerin kullanıldığını saptamıştır. Tez kapsamında yapılan bitkisel materyal tespitleri ve bu tespitlerin değerlendirilmesi Yılmaz (2001)' in çalışması ile paralellik göstermektedir.

Ekici ve Sarıbaş (2006), yaptıkları çalışmada Bartın kenti peyzaj düzenlemelerinde kullanılan bitkiler tespit edilerek, bitkisel tasarım yönünden analizi yapılmış, uygulamalardaki sorunlar ortaya konulmuş ve bazı çözüm önerileri getirilmiştir. Çalışmada 160 adet bitki saptanmıştır. Bunların 5'i cins, 136'sı tür, 5'i alt tür, 3'ü varyete, 21'i kültivar düzeyinde bulunmaktadır. Düzenlemelerde, 7 cinsle *Rosaceae* familyası, 6 türle *Prunus* cinsi en fazla kullanılmıştır. Bartın'da ev bahçelerinde genellikle *Cydonia oblonga*, *Eriobotrya japonica*, *Juglans regia*, *Prunus avium*, *Prunus cerasus*, *Prunus x domestica*, *Punica granatum* gibi meyve ağaçları kullanılmakta, süs bitkilerine pek fazla yer verilmemektedir. Ancak bazı ev bahçelerinde kent içindeki diğer düzenlemelerde görülmeyen *Kerria japonica*, *Magnolia grandiflora*, *Narcissus x laetus* ve *Passiflora x caerulea* bitkilerine rastlanmıştır.

Bekçi vd. (2012), tarafından Bartın'da kentsel yerleşim alanlarında yürütülen çalışmada, konut bahçelerinin mevcut odunsu bitki türleri tespit edilerek peyzajda kullanım özelliklerine (estetik ve görsel, fonksiyonel, ekolojik ve sosyokültürel) göre değerlendirmeleri yapılmıştır. Seçilen alanlar eski doku (kentsel sit alanı, kentsel imar alanında tescilli binalar), yeni doku (site bahçeleri, villa bahçeleri) ve konut yaşları parametrelerine göre seçilen toplam 120 bahçede çalışma yürütülmüştür. Araştırma yerinde inceleme, ölçüm, fotoğraflama ve örnek toplama şeklinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlara göre, Bartın kenti eski doku ve yeni doku bahçelerinde bitki tür çeşitliliği açısından toplam 140 takson ile önemli bir değere olduğu, eski dokularda meyve ağaçlarının ve doğal türlerin kullanımlarının yeni dokularda ise daha çok egzotik türlerin bulunduğu, parametreler arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Yapılan her üç çalışmanın amacı floristik çeşitliliğin saptanmasıdır. Buna ek olarak Bekçi vd. (2012), konut parametrelerini eski doku ve yeni doku olarak ikiye ayırarak bu alanlarda floristik çeşitliliğin farklılıklarını tespit etmişlerdir. Tez çalışmamızda ise Bartın kenti geleneksel bahçe tipolojisi ve bu bahçelerdeki değişimler peyzaj mimarlığı açısından irdelenmiş tespit edilen dönüşümün floristik çeşitliliğe etkileri ortaya konulmuştur.

BÖLÜM VII

SONUÇ VE ÖNERİLER

Geleneksel konutlar, kent kimliğinde büyük yeri olan, tarihi ve kültürel miras niteliğindeki anıtsal yapılardır. Bu geleneksel konutlar arasında tescilli binalar koruma kapsamında bulduklarından diğer konutlara göre geleneksellik özelliğini daha fazla taşımakta ve günümüze yansıtmaktadırlar.

Toplumumuzun özellikle 1950’li yıllardan itibaren yaşadığı sanayileşme ve hızlı kentleşme ile oluşan sosyal değişme sürecinde gereksinim ve istekleri hızla farklılaşan geleneksel konut kullanıcılarının isteklerine yanıt alamadıkları geleneksel konutları fiziksel ve işlevsel bakımdan değiştirmeye başladıkları görülmektedir. Bilinçsiz olarak gerçekleştirilen müdahaleler geleneksel konutun özgün mekânsal ve yapısal özelliklerinin zarar görmesine neden olmaktadır. Kullanıcıların güncel gereksinim ve istekleri dengeli bir koruma/kullanma dengesi çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Geleneksel konutların yaşatılması geleceğe aktarılması ancak içlerinde bulunan yaşantının devamlılığı ile mümkün olmaktadır (Perker ve Akıncıtürk, 2011). Çağdaş toplumlarda kültürel ve mimari değerleri yansıtan eserler ne olursa olsun, çevresindeki yeşil mekânı ile birlikte değerlendirilmesi gereği unutulmamalıdır.

Geleneksel konutların bahçeleri tıpkı geleneksel konut gibi yaşantının parçası olan mekânlardır. Bu nedenle kullanıldıkları dönemde paylaşılan kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlayan ve bu kültürün mekâna yansımalarının bir sonucu olarak biçimlenen bahçeler konuttan ayrı düşünülmemeli yapılan yenileme ve koruma çalışmaları ile bahçenin kendine ait karakteristik özellikleri korunarak günümüze aktarılmalıdır. Geleneksel konutlar ülkemizde devlet tarafından yasalar ile korunurken konutun geleneksellik özelliği bulunmayıp yalnızca bahçesinin koruma altına alındığı örnekler ülkemizde bulunmamaktadır.

Konut sakinlerinin boş ve serbest zamanlarını değerlendirmeleri açısından yapılan bahçe düzenlemeleri, kişilerin memnuniyetini arttırmaktadır. Bu düzenlemelerin uygulanması esnasında özellikle bahçelerde bitkisel materyalin kullanılmasının önemli etkileri olduğu bilinmektedir.

Var ve Acar (1995)'e göre; peyzaj planlama çalışmalarında bitki türü veya fidan seçimi ülkeden ülkeye, yöreden yöreye toplumun sosyo-ekonomik durumuna, yaşantı biçimine ve istekleri ile ekolojik verilere bağlı olarak değişiklikler göstermektedir. Buna paralel olarak Bartın Kenti geleneksel konutlarında yaşayan ailelerin ekonomik durumuyla doğru orantılı olarak bahçeye verilen önem ve bitkisel materyal seçiminin de değişmekte olduğu saptanmıştır.

Yapılan bu çalışmanın sonucu olarak geleneksel bahçe özelliğini günümüze kadar taşıyabilmiş bahçeler çeşitli alışkanlıklar ve geleneklerin doğrultusunda alışlagelmiş bilgiler ile şekillendiği saptanmıştır. Bu bahçeler ön bahçeleri ve giriş kısımları dışında genellikle fayda amaçlı kullanılmış olup ailenin geçimine katkı sağlayan mekânlardır.

Bu tür bahçelerde seçilen türlerde ön bahçe kullanımlarında estetik açıdan değeri yüksek olan doğal türler tercih edilirken arka bahçelerde ailenin geçimine katkı sağlayacak, meyve güzelliği bulunan, bölgede doğal olarak yetişen, ekolojik olarak bölgeye adapte olmuş ve bakımı kolay türler tercih edilmektedir.

Yapılan anket değerlendirmelerinin sonucunda kullanıcıların eğitim seviyeleri arttıkça geliri daha yüksek meslek sahibi oldukları ve artan gelir düzeyinin yansıması olarak yaşadıkları mekâna özen gösterdikleri görülmektedir. Bununla birlikte fiziksel olarak bakımlı olarak nitelendirilen yani günümüz koşullarına adapte olmuş, fiziksel yenilenmelerini tamamlamış konutlarda yaşadıkları saptanmıştır. Bu tür konut kullanıcıları bahçe mekânını modern kullanımlara ayak uyduracak biçimde estetik açıdan konutun bütünleyicisi olarak kullanmaya başlamışlardır. Bahçe anlayışı zamanla değişerek, dekoratif amaçlı bitkilere ve farklı aydınlatma sitemlerine yer verilmiş, bahçelerin bir bölümünde yapılan sebze ve meyve üretimi yerine, zeminde yer yer sert zemin uygulamaları yapılarak ziyaretçilerin ağırlanabileceği yeni peyzaj düzenlemelerine gidilmiştir. Dönüşen bahçe olarak nitelendirilen bu mekânlar geleneksel bahçelerin özelliklerinden tam anlamı ile farklılaşmış olmasalar da bahçede kullanılan bitki türleri açısından farklılıklar göstermektedirler.

Tez kapsamında geleneksel konut bahçelerinde tespit edilen türlerin % 56,8 inin doğal iken bu oranın dönüşen bahçelerde % 41,3 'e indiği tespit edilmiştir. Kullanıcıların dönüşen bahçelerde bölgede doğal olarak yetişen türlerin yanında estetik değer taşıyan egzotik süs bitkilerini de tercih ettikleri görülmektedir. Bu sonuca paralel olarak yapılan anket

değerlendirmelerinin sonucunda kullanıcıların %65'inin gelecekte yapılacak tasarımlarda egzotik bitkilerin kullanılmasını tercih ettikleri saptanmıştır. Yapılan tespitler geleneksel bahçelerin artık doğal tür kullanımından uzaklaşıp egzotik türlerin kullanımının yoğunlaştığı mekânlar haline geldiğini göstermektedir. Bunun sonucunda dönüşen bahçelerin geleneksellik özelliklerinden zamanla tamamen kopmaları olasıdır.

Gelecekte yapılacak olan tasarımlarda geleneksel bahçelerin sürdürülebilirliğini ve floristik çeşitliliğin devamlılığını sağlamak amacı ile mevcut mekânsal kullanımların korunarak gelecek kuşaklara aktarılması sağlanırken, yapılacak olan bitkilendirme tasarımlarında yörede yaygın olarak kullanılan yerli bitki türleri tercih edilmesi ile bahçe konutla bütün olarak değerlendirilmiş olacaktır. Bu şekilde kaybolmaya yüz tutan yöresel bitki türleri korunurken aynı zamanda kolay erişilebilen ve bakım maliyeti minimum olan türlerin tercih edilmesi ile başarılı sürdürülebilir peyzaj tasarımı örnekleri geliştirilmiş olacaktır.

Bartın kentinin geleneksel kent kimliği kazanması için, sosyo–ekonomik gelişmelerin yanı sıra tarihi geçmişini yansıtan yeşil alanları ile bir bütün halinde bir kent estetiğine de sahip olması gerekmektedir.

Bartın kentinin “Tarihi Kentler Birliği” üyesi olmasından yola çıkılarak, geleneksel konut bahçelerinde ki mekânsal kullanımlar ve kullanılan bitki çeşitliliğinin korunması ile Tarihi Türk Bahçesi örneği olarak nitelendirilebilecek pilot alanlar kente kazandırılabilir(Bekci vd., 2012). Kültür Ve Turizm Bakanlığı, yerel yönetim, üniversite, sivil toplum örgütleri ve halk işbirliği ile farklı disiplinlerin katılımı ile gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda geleneksel bahçelere ait yöresel tipolojiler oluşturularak geleneksel kimliği taşıyan bahçelerde tıpkı geleneksel konutlar gibi koruma altına alınabilir ve bölgedeki turizm potansiyelinin artırılması sağlanabilir.

Bu çalışmalar kapsamında öncelikle özel mülkiyet alanı olan geleneksel konut bahçelerinde yapılan tasarımlar ve değişiklikler herhangi bir uzman görüşten yardım almadan bahçe kullanıcıları tarafından yapıldığı unutulmamalı, var olan kültür mirasının devamlılığı ve sürekliliğini sağlamak amacı ile geleneksel konut ve çevresinin bir bütün olarak algılanıp korunmasının gerekliliği hususunda yöre halkının bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Halkın bilinçlenmesi adına yöre halkının yaşadıkları çevreye karşı olan bağlılık ve aidiyet duygularını geliştirecek, çevre algılarının olumlu yönde gelişmesini sağlayacak, kültürel miras ve sürdürülebilirlik kavramlarını benimsemelerini sağlayacak olan eğitimler organize edilmelidir. Bu eğitimler organize edilirken geleneksel konut kullanıcıların büyük bir kısmının birkaç kuşaktır bu bölgenin yerlisi olması nedeni ile bölgenin tarihi, yapısal - mekânsal gelişimi ve bahçelerde kullanılan bitki türlerinin çeşitliliği hakkındaki görüş ve düşüncelerinden yararlanılması gerekliliği unutulmamalı, görüş ve kaygıları dikkatle ele alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Acar, C. ve Sarı, D. (2010). Evaluation of plant species in urban residential landscapes based on their characteristics for landscape preferences: A sample of Trabzon City. *Ekoloji*, 19 (74): 173-180.
- Acar, C. (2006). *Bitkilendirme Tasarımı*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Basılmamış Ders Notları, Trabzon.
- Acar, C. (1997). Trabzon ve Yöresinde Yetişen Doğal Bazı Yerörtücü Bitkilerin Peyzaj Mimarlığında Değerlendirilmeleri Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Trabzon. 266.
- Açıksöz, S. (1993). Toplu Konut Yerleşimlerinde Dış Mekân Planlama ilkeleri Çayyolu Toplu Konut Yerleşimi Örneğinde İrdelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.187s.
- Akdemir Z.M. ve Korkmaz, E. (2010). Geleneksel konut dokularında malzemenin çatı ve cephe kuruluşuna etkileri: Batı Karadeniz Bölgesi örneği. 5. *Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu*, Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Tınaztepe Yerleşkesi Buca – İzmir.
- Akdoğan, G. (1995). Dünden bugüne bahçe kültürümüz. *Bahçe Kültürü Dergisi*. 58: 7-14.
- Akdoğan, G. (1972). *Orta Anadolu Step Bitki Örtüsünde Bulunan Bazı Otsu Bitkilerin Peyzaj Planlamasında Değerlendirme İmkânları Üzerine Bir Araştırma*. Köy İşleri Bakanlığı Yayın No: 198, Toprak Su Genel Müdürlüğü Yayını.
- Aksu, V.Ö. ve Acar, C. (2010). Kent içi istinat duvarlarının peyzaj mimarlığı açısından irdelenmesi: Trabzon kenti örneği. *Artvin Çoruh Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 11 (2): 1-11.
- Aliağaoğlu, A. (2003). Afyon'da şehir morfolojisinin iki unsuru: Cadde-sokak sistemi ve konutlar. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(2): 63-83.
- Al-Soliman, T. M. (1991). Societal values and their effect on the built environment in Saudi Arabia: A recent account. *Journal of Architectural and Planning Research (JAPR)*, 8(3): 235-254.
- Altınçekiç, H. (2001). Peyzaj mimarlığında renk ve önemi. *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi Series B*, 50 (2): 1-5.
- Anonim, (2014). <http://www.bartinkultur.gov.tr/>
- Anonim, (2001). *Botanica's Gardening Encyclopedia*. Laurel Glen Publishing. San Diego, California, USA.

- Arel, A. (1982). *Osmanlı Konut Geleneğinde Tarihsel Sorunlar*. E.Ü. Güzel Sanatlar Fakültesi Yayını, İzmir.
- Atasoy, A., Uluşu Uraz, T. (1991) Tourism and architectural design. *International Symposium on Architecture of Tourism in The Mediterranean*, Yıldız University, İstanbul, 13-16 October, 73-83.
- Atasoy, A. (1973). Değişen İhtiyaçlar Karşısında Konut Tasarımının Varolan Konutların Değerlendirilmesi Yolu İle Geliştirilmesi. Doktora Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul. 209 s.
- Atik, S. (1998). *Bartın İl Turizm Envanteri ve Turizmi Geliştirme Planı Açıklama Raporu*. Bartın Valiliği, Bartın, 150 s.
- Atik, D. (2011). Geleneksel Konut Alanlarındaki Fiziksel ve Sosyo-Kültürel Değişimlerin Saptanmasına Yönelik Bir Model Önerisi: Edirne Kenti Örneği. Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne, 211 s.
- Austin R.L. (1983). *The Yearbook of Landscape Architecture*. Van Nostrand Reinhold Company, Newyork.
- Austin, R.L. (1982). *Designing with Plants*, Van Nostrand Reinhold, New York, USA.
- Ayaşlıgil, Y. (1992). *Bitkisel Tasarım*. Basılmamış Ders Notları İ.Ü. Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İstanbul.
- Bakan, K. ve Konuk, G. (1987). Türkiye’de kentsel dış mekânların düzenlenmesi, *Tübitak Yapı Araştırma Enstitüsü Yayınları*, 104 s. Ankara.
- Bartın Valiligi. (2014). Tc. Bartın Valiliği, Bartın
- Beaujeu-Garnier, J., Chabot, G. (1967). *Urban Geography*. John Wiley&Sons Inc, New York.
- Bekci B., Taşkan G., Bogenç Ç. ve Dinçer, D. (2013a). Mevsimlik çiçeklerin oluşturduğu renk etkisinin üniversite öğrencileri üzerindeki psikolojik etkilerinin irdelenmesi: Karabük Üniversitesi kampüs örneği. *V. Süs Bitkileri Kongresi*, Yalova (Poster).
- Bekci, B., Var, M. ve Taşkan, G. (2013b). Bitkilendirme tasarım kriterleri bağlamında doğal türlerin kentsel boşluk alanlarında değerlendirilmesi: Bartın, Türkiye. *Artvin Çoruh University, Journal of Forestry Faculty*, 14 (1): 113-125.
- Bekci, B., Cengiz, B. ve Cengiz, C. (2012). Evaluating urban biodiversity in terms of user preferences: urban residential landscapes in BARTIN. *Fresenius Environmental Bulletin*, 21 (6b):6-11.
- Bekci, B., 2010. Peyzaj Mimarlığında Önemli Bir Yer Tutan akçaağaç Yapraklı Üvez (*Sorbus torminalis* L. Crantz)’ın Vejetatif ve Generatif Yöntemler Kullanılarak Üretimi. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Trabzon. 183s.
- Bektaş, C. (1996). *Türk Evi*, Y.K.Y., İstanbul.

- Bilgiç, D. (2008). “Kentleşme sürecinde konut olgusunun geçirdiği değişimler erzincan ovasında toki uygulamaları ve kentleşme üzerindeki etkileri çerçevesinde Yukarı Değirmendere-Çarşıçi Mahallesi örneği”, *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 3 (1): 1-15.
- Bilgin, I. (2004). *TMMOB Seminerleri*. 13 Nisan 2004 Ankara.
- Booth, N. (1990). *Basic Elements of Landscape Architectural Design*. Waveland Pres, Inc. Illinois, USA, 315p.
- Bozkurt, G.S. ve Altınçekiç, H. (2013). Anadolu’da geleneksel konut ve avluların özellikleri ile tarihsel gelişiminin safranbolu evleri örneğinde irdelenmesi. *Journal of the Faculty of Forestry*, 63(1): 69-91.
- Brickell, L. (1989). *Gardeners Encyclopedia Plants and Flowers*. Dorling Kindersley Limited, London, 608p.
- Bulut, Y., Atabeyoğlu Ö. ve Yeşil, P. (2008). Erzurum kent merkezi donatı elemanlarının ergonomik özelliklerinin değerlendirilmesi üzerine bir araştırma. *Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Bilimleri Dergisi*, 14(2): 131-138.
- Burgess, J., Harrison, C.M. ve Limb, M. (1988a). *People, parks and the urban green: a study of popular meaning and values for open spaces in the city*. Urban Studies, 25: 455-473.
- Burgess, J., Harrison, C.M. ve Limb, M. (1988b). Exploring environmental values through the medium of small groups. *Environment and Planning*, A 20: 309-326.
- Carpenter, P.L. ve Walker, T.D. (1990). *Plants in the Landscape*. W.H. Freeman and Company, ISBN: 0 -7167-1808-1, Second Edition, Newyork, Oxford, 401.
- Cengiz, B. (2007). Bartın Çayı Peyzaj Özelliklerinin Saptanması ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, AÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara. 305 s.
- Cengiz, B. (2001). Peyzaj Uygulamaları Amacına Yönelik Bazı Crataegus L. Taksonlarının Saptanması. Yüksek Lisans Tezi, ZKÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Bartın. 122 s.
- Cengizkan, A. (2004). *TMMOB Seminerleri*. 13 Nisan 2004 Ankara.
- Cengizkan, A., Der. (2009). *Fabrika’da Barınmak, Erken Cumhuriyet Dönemi’nde Türkiye’de İşçi Konutları: Yaşam, Mekân ve Kent*. Arkadaş Yayınları, Ankara.
- Conan, M. (2006). Methods and Perspectives for the Study of Gardens and their Reception, Gardens and Imagination: Cultural History and Agency ed. Micheal Conan, p. 3-17 *Dumbarton Oaks Research Library and Collection*, Harvard University Press.
- Cooper Marcus, C., (1976). *The House As A Symbol Of The Self, Environmental Psychology 2nd Edition People And Their Physical Settings*. Editörler Proshansky, İttelson Rivlin New York, 435-448.

- Çıkış, Ş. (2009). Modern konut' olarak xix. yüzyıl izmir konutu: biçimsel ve kavramsal ortaklıklar. *Metu Journal Of The Faculty Of Architecture*, 26 (2): 211-233.
- Çubuk, M. (1989). Düzenlenmiş konut dışı alan standardı ve üç seminer çalışması. *Ataköy Toplu Konut Uygulamaları Değerlendirmesi Panel Bildirileri*, İTÜ, İstanbul.
- Dağgüllü, M. (1997). Geleneksel ve yöresel konutların tanımlanması ve çağdaş kullanımlara uyarlanmasında bir yöntem. *Yapı Yaşam* 97, 59-66.
- Davis, P.H. (1965-1988). Flora of Turkey and the East Aegean Islands, University of Edinburgh, *Edinburgh at the University Press*, Volume I-X.
- Demiröz, Z. (2003). Tarihsel Süreç İçinde Bahçe Sanatı Hint-Moğol Bahçeleri Örneği Ve İslam Bahçeleri'nin Türk Bahçe Sanatına Etkileri. Yüksek Lisans Tezi, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul. 129s.
- Derici, A. (1992). Kentsel Peyzajda Görsel Kirlenmelere Neden Olan Uygulamaların; İzmir Kenti Örneğinde İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, E.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İzmir.120 s.
- Desagis, M. (2006). Konut Alanı – Yaşam Alanı İlişkisi Açısından Küçük Konutlar. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul, Türkiye.10-60.
- Dirik, H. (1991). Kent ağaçları, *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*, B, 41: 3-4.
- DMİ, (2013). Devlet meteoroloji istasyonu verileri, Bartın.
- Eldem, S.H. (1968). Türk evi plan tipleri (2.Baskı). *İTÜ Mimarlık Fakültesi Yayınları*, İstanbul.
- Erata, K. (1998). Toplu Konutlarda Kullanıcı İsteklerini Sistemize Eden Bir Tasarım Rehberi. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Edirne, 200s.
- Erdem, N. (1995) Kentsel donatı elemanları, *İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi*, 1995.1(1): 129-133)
- Erdoğan, Ö. (2009). Toplu Konut Uygulamalarının Dış Mekân Tasarım İlkeleri Açısından İrdelenmesi: Adana Seyhan Ve Yüreğir İlçeleri Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Adana.171 s.
- Eroğlu, E., Acar, C. ve Ayhan, N. (2006). Evaluating some forest ground layer elements of eastern black sea region regarding aesthetic and functional usage potentials in landscape architecture, I. *Non-wood Forest Products Symposium*, Kasım, Bildiriler Kitabı: 518, Trabzon.
- Ersoy, Z.A. (2002). Konut Ve Ev Kavramlarının Karşılaştırmalı Analizi. Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı İzmir.198 s.

- Eyüce, A. (2005). *Geleneksel Yapılar ve Mekânlar*. Birsen Yayınevi, İstanbul.
- Fındık, A. (2013). Gaziosmanpaşa İlçesi Parklarının Bitkilendirme Tasarımı Açısından Değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.184 s.
- Fırat, F. (2001). Konya Merkez ve Çevresindeki Konut Alanlarının İrdelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara,177s.
- Gökçe, Ş. (2007). Sosyal Etkileşimi Geliştirecek Peyzaj Tasarımı Üzerine Bir Araştırma: Çukurambar Mahallesi Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Ankara.149s.
- Görmüş, S. (2003). Bartın Geleneksel Kent Dokusunu Yansıtan Yeni Toplu Konut Modelinin Oluşturulması Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Bülent Ecevit Üniversitesi (ZKÜ), Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı,Zonguldak.142 s.
- Gül, A., Küçük, V. (2001). Kentsel açık-yeşil alanlar ve ısparta kenti örneğinde irdelenmesi. *S.D.Ü. Orman Fakültesi Dergisi*, Seri:A, Sayı:2, 27-48, Isparta.
- Güleç, S. (1987). *Park - Bahçe ve Peyzaj Mimarisi*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Basımevi, Trabzon, 278s.
- Gültekin, E. (1994). *Bitki Kompozisyonu*, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı, No: 10, Adana, 70s.
- Gültekin, E. (1991). *Bahçe ve Sanat Tarihi*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Ders Kitabı No:94, Ç.Ü. Ziraat Fakültesi Ofset ve Teksir Atölyesi, Adana.
- Günel, B. (2006). İnsan-Mekân İletişim Modeli Bağlamında Konutta Psiko-Sosyal Kalitenin İrdelenmesi. Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul. 326 s.
- Gür, Ş.Ö. (2000). *Doğu Karadeniz Örneğinde Konut Kültürü*. Yapı Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Gürer, N. (2003). Kırsal Geleneksel Konut Dokusunun Turizm Bağlamında Değerlendirilmesi, Cumalıkızık Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara, 238 s.
- Hacıbaloğlu, M. (1989). Geleneksel Türk evi ve çağımıza ulaşamamasının nedenleri. *G.Ü. Müh. Mim. Fak.*, 18-63.
- Hasol, D. (1998). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü (Yedinci Baskı)*. Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, İstanbul.
- Hasol, D. (1993). *Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*, Yem Yayın Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 269.s, İstanbul.
- Hayward, G. (1975). Home as an environmental and psychological concept, *Landscape*, 20.

- Norberg-Schulz, C. (1971). *Existence, Space & Architecture*, Studio Vista, London.
- Altman, I. ve Chemers, Martin M. (1980). *Culture and Environment*. Monterey, CA: Brooks/Cole Publishing Company.
- Ingram, D.L. (2005). *Basic Principles Of Landscape Design*. Institute of Food and Agricultural Sciences, University of Florida, <http://edis.ifas.ufl.edu/images>, 24 Temmuz 2005.
- Karaçizmeli, E.B. (2011). Gelenekselden Küresele Bahçe Tasarımı: Çin Ve Japonya'dan Örnekler. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.156s.
- Karaşah, B. (2005). Kentsel Dokuda Bitkilendirme Tasarımında Yapılan Yanlışlıkların Belirlenmesi “Trabzon Örneği”. Yüksek Lisans Tezi, K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, Trabzon. 180s.
- Kayakent, T. (1999). Tarih İçinde Bahçe Olgusu ve Eski Türk Bahçelerinin Günümüz Bahçelerine Dönüşüm Süreci. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Ana Bilim Dalı, İstanbul. 139s.
- Kayserili, A. ve Altaş, N.T. (2010). Horasan ilçesindeki geleneksel kır meskenlerinin kültürel coğrafya bakış açısıyla incelenmesi, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 23: 92-95.
- Keleş, R. (2008). *Kentleşme Politikası*. Ankara: İmge Kitabevi.
- Kemik, C. (1988). Bartın Kentsel Değerler ve Sivil Mimari Örnekleri. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul. 129s.
- Kocowski, T. (1982). *Man's needs a system conception Ossolineum, in Study of Residential Environment and Psychological Needs*. Design Studies, pp:109-117, Eds. Niezabitowski, A., Wrocaw, Poland.
- Korkut, A. (2002). *Peyzaj Mimarlığı*, 3. Baskı, Hasad Yayıncılık Ltd. Şti, ISBN: 975-8377-15-9, İstanbul.
- Köse, A. (2005). Türkiye’de geleneksel kırsal konut planlarında göçebe türk kültürü izleri. *Afyon Kocatepe Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi*,7 (2): 165-200.
- Küçükerman, Ö. (1996). *Kendi mekânının arayışı içinde Türk evi*. Türkiye Turing ve Otomobil Kurumu, İstanbul.
- Lang, J. (1994). *Urban Design, The Amerikan Experience*, Van Nostrand Reinhold, New York.
- Mumcu, S. (2009). Dün’den Bugün’e Değişen Konut Alanlarına Kültürel Çeşitliliğin Etkileri Ortaköy Meydan ve Çevre Yerleşim Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Edirne.140 s.
- Nelson, W.R. (2004). *Planting Design: A Manual of Theory and Practice*. Stipes Publishing L.L.C. Champaign Illionois 61820.

- Nelson A.L., Schwirian K. P. ve Schwirian P. M. (1998). Social and economic distress in large cities, 1970-1990: a test of the urban crisis thesis. *Social Science Research* 27: 410-431.
- Örer, G. (2002). Konut-Kimlik Ev-Modeli Ve Modelin Bir Örnek Olarak İstanbul Kenti'nde Uygulanması. Doktora Tezi, İTÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul. 5-24.
- Öter, A. (2008). Bartın Kent Merkezi Ve Yakın Çevresi Rekreasyon Alanlarının Saptanması Ve Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma. Yüksek Lisans Tezi, Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı. Bartın. 201 s.
- Özarman, Ö. (2012). Site İçindeki Müstakil Konut Bahçelerinde Görsel Mahremiyet: Trabzon Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Trabzon. 148 s.
- Özbilen, A. (2000). *Temel Tasar*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Basılmamış Ders Notları.
- Özdeş, G. (1963). Yerleşme yoğunluğu bakımından standartlaşma. *İTÜ. Yak. 1.konut paneli*, İstanbul, s:19.
- Özyılmaz, H. (2007). Diyarbakır Geleneksel Konut Mimarisinde Morfolojik Analiz: Geleneksel Konutların Güncel Kullanımda Değerlendirilmesi. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Ankara. 208 s.
- Pamay, B. (1979). Park-Bahçe ve Peyzaj Mimarisi. İstanbul Üni. Orm. Fak., Yay. No: 264, 89-120, İstanbul.
- Perker, S.Z. (2012). Geleneksel Cumalıkızık konutlarında cephe özellikleri ve günümüzdeki durum. *6.Ulusal Çatı & Cephe Sempozyumu*, Uludağ Üniversitesi Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi - Görükle Kampüsü – Bursa.
- Perker, Z.S. ve Akıncıtürk, N. (2011). A gradual systematic model aimed at the integration of wet areas and plumbing systems in the context of traditional home modernization. *Ozean Journal Of Applied Sciences*. 4 (1): 25 – 38.
- Perker, Z.S. (2010). The role of europa nostra awards for ensuring the conservation of european cultural heritage and Turkey (Avrupa Kültür Mirasının korunmasında europa nostra ödülleri ve Türkiye). *E-Journal of New World Sciences Academy*, 5 (2): 260-272.
- Perry, L. (2005). Landscape Design Basics, University Of Vermont Extension Department Of Plant And Soil Science, [http:// pss.uvm.edu/ppp/pubs/oh30.htm-9k](http://pss.uvm.edu/ppp/pubs/oh30.htm-9k), 17 Temmuz 2005.
- Rapoport, A. (1980). Culture, Site-layout and Housing. *Architectural Association Quarterly*, 12.1, 4-7.
- Rapoport, A. (1969). House Form and Culture. Prentice-Hall, Inc, London.

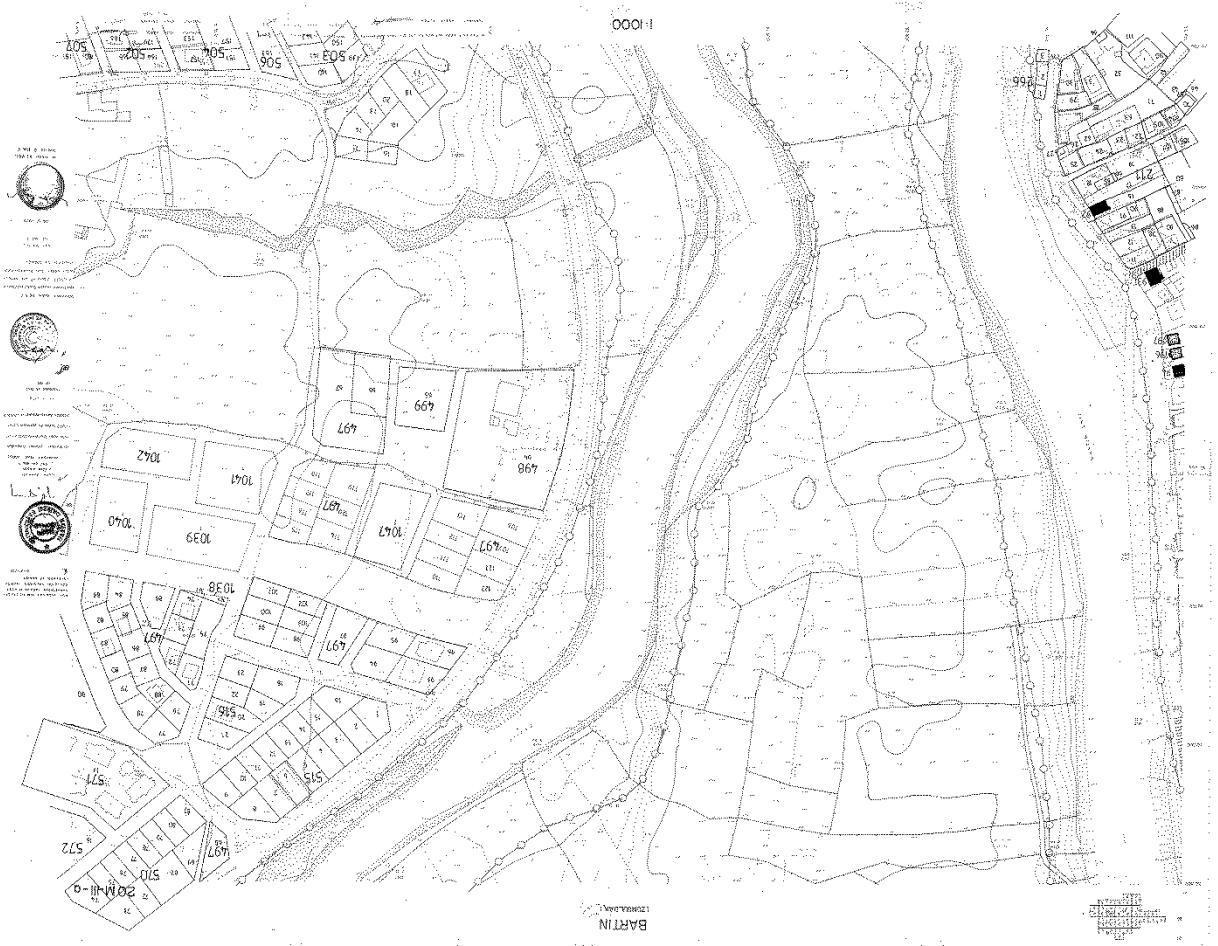
- Robinson, N. (2004). *The Planting Design Handbook (Second Edition)*, ISBN 074630358, England, 284.
- Robinson, N. (1992). *The Planting Design Handbook*. Gower Publishing Company Limited Gower House Craft Road Aldershot Hampshire GU11 3HR, England.
- Sağdıç, T. (2001). Kastamonu Geleneksel Kent Dokusunda Sosyo-Kültürel Değişmenin Konut Mekânına Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul. 129 s.
- Şahin, M. (2005). Konya Kent Merkezi Park ve Yeşil Alanlarının Sulanmasında Karşılaşılan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Doktora Tezi, S.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Konya. 289 s.
- Şahin, C.K. (2008). Isparta Kent Merkezi Konut Bahçelerindeki Bitkisel Materyalin İncelenmesi Üzerine Bir Araştırma. Doktora Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Bahçe Bitkileri Anabilim Dalı, Isparta, 272 s.
- Savaş, A. (2000). *El Yordamıyla Mimarlık: Paralaks, Bilinç, İçgüdü ve Steven Holl*. Boyut Yayınları, s.29.
- Scarfone S.C. (2007). *Professional Planting Design An Architectural and Horticultural Approach for Creating Mixed Bed Plantings*. John Wiley&Sons. Inc., Hoboken, New Jersey. 272p.
- Şengerze, K. (1998). Tanzimat Modernleşmesi Sürecinde Bartın Evleri. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul. 159 s.
- Şenol, P. ve Akan, A.E. (2011). Kırsal yaşam / kırsal konut: bir yaşam biçimi olarak geleneksel kırsal konut üretiminde Kızılcık Köyü örneği, *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 24: 143-160.
- Sezen, S.M., Yazar, A., Tekin, S., Eker, S. ve B. Kapur., (2011). Yield and quality response of drip-irrigated pepper under Mediterranean climatic conditions to various water regimes. *African Journal of Biotechnology*. 10(8): 1329-1339.
- Soygeniş, S. (1995). Konut Yerleşmelerinde Konut Tipoloji ve Yerleşim Örüntülerinin Değerlendirilmesine Yönelik Analitik Bir Çalışma. Doktora Tezi İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul. 456 s.
- Tanrıverdi, F. (1987). *Peyzaj Mimarlığı Bahçe Sanatının Temel İlkeleri ve Uygulama Metotları*. Atatürk Üniversitesi Yayınları No: 643, Ziraat Fakültesi Yayınları No: 291, Ders Kitapları Serisi No: 49, Atatürk Üniversitesi Basımevi, Erzurum, 367s.
- Tanrıverdi, F. (1975). *Peyzaj Mimarisi*. Atatürk Üni. Zir. Fak., Yay. No : 196, 369 s., Erzurum.
- Tatlıgil, F. (2005). Gaziantep Kentinin Geleneksel Konut Dokusunun ve Sosyo-Kültürel Yapısındaki Değişiminin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi FBE Mimarlık Anabilim Dalı Mimari Tasarım Programı, İstanbul, 228 s.

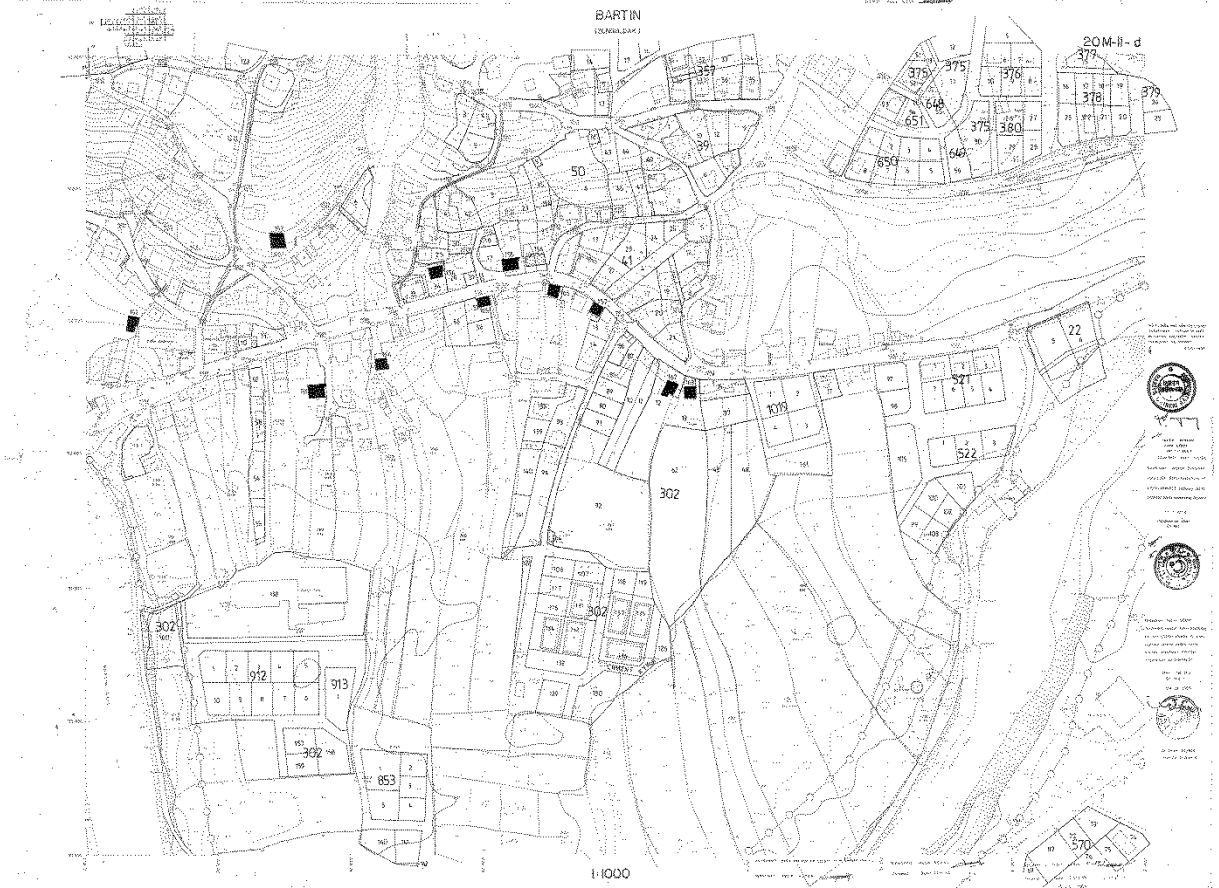
- Teymur, N. (1996). Diğer olarak konut, diğerleri'nin konut sorunu, *TMMOB Mimarlar Odası Yayını*, Ankara.
- Theodore, D. W. (1991). *Planting Design*. Van Nostrand Reinhold.
- TUIK, (2013). Türkiye İstatistik Kurumu verileri, Ankara.
- Tunçdilek, N. (1967). *Türkiye İskân Coğrafyası*, İst. Üniv. Ed. Fak. Yay. No. 1283, Coğ. Ens. Yay. No. 49, İstanbul Matbaası, İstanbul.
- URL,1 – 2013. <http://www.emu.edu.tr/announce/KonutKurultay/KonutKurultayi.pdf>
- Uyanık, M., Kara, Ş. M., Gürbüz, B. ve Özgen, Y. (2013). Türkiye’de bitki çeşitliliği ve endemizm. *Ekoloji 2013 Sempozyumu*, Tekirdağ.
- Uzbek, H. (2008). *Farklı Coğrafi Koşullar Ve Sosyal Yapı Koşulları Doğrultusunda Tek Ailelik Konut Tipolojileri*, Planlama 2 Basılmamış Ders Notu, Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul.
- Uzun, G. (1999). *Temel Tasarım*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı No: 196, Adana.
- Uzun, G. (1992). *Peyzaj Mimarlığında Temel Tasarım*. Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi Yardımcı Ders Kitabı, No: 9, Adana,103.
- Uzun, G. (1990). *Kentsel Rekreasyon Alan Planlaması*. Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi, Ders Kitabı No: 48, Adana, 100s.
- Var, M., Bekci, B. Ve Pulatkan, M. (2006). An evaluation of the taxonomy of the Rosaceae family in designing house-benefit gardens in the Black Sea Region. *1st International Non-Wood Forest Products Symposium*, pp: 533-539, Trabzon.
- Var, M. (1997). *Bitkilendirme Tasarımı*. Karadeniz Teknik Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü Basılmamış Ders Notları, Trabzon.
- Var, M. (1992). Kuzeydoğu Karadeniz Bölgesi Doğal Odunsu Taksonlarının Peyzaj Mimarlığı Yönünden Değerlendirilmesi Üzerine Araştırmalar. Doktora Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Trabzon. 342 s.
- Velioğlu, A. ve Tavşan, C. (1993). Değişen kültürel çevre ve mimari mekânlara yansıması. *2. Kentsel Tasarım ve Uygulamalar Sempozyumu*, İstanbul.
- Yaşar, Y, Acar, C. ve Bekci, B. (2007). Developing contextualism and assessing user preferences for landscape design in masshousing areas: a case study in Trabzon. *Livenarch III Contextualism in Architecture*, Volume III, pp: 713-720, Trabzon.
- Yatgın, H. (1996). Amasra Yöresi Floristik Kompozisyonu. Yüksek Lisans Tezi Z.K.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, Zonguldak.309 s.

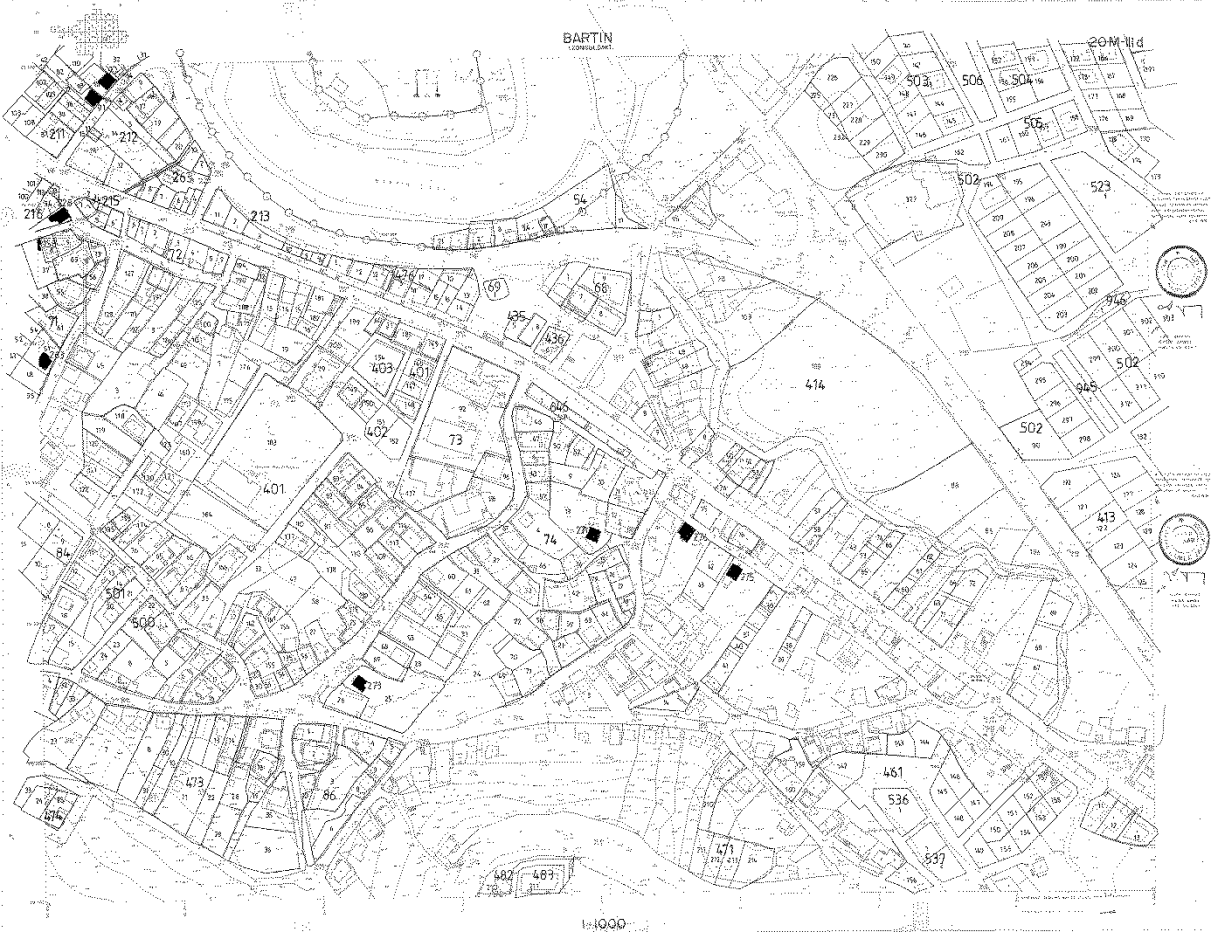
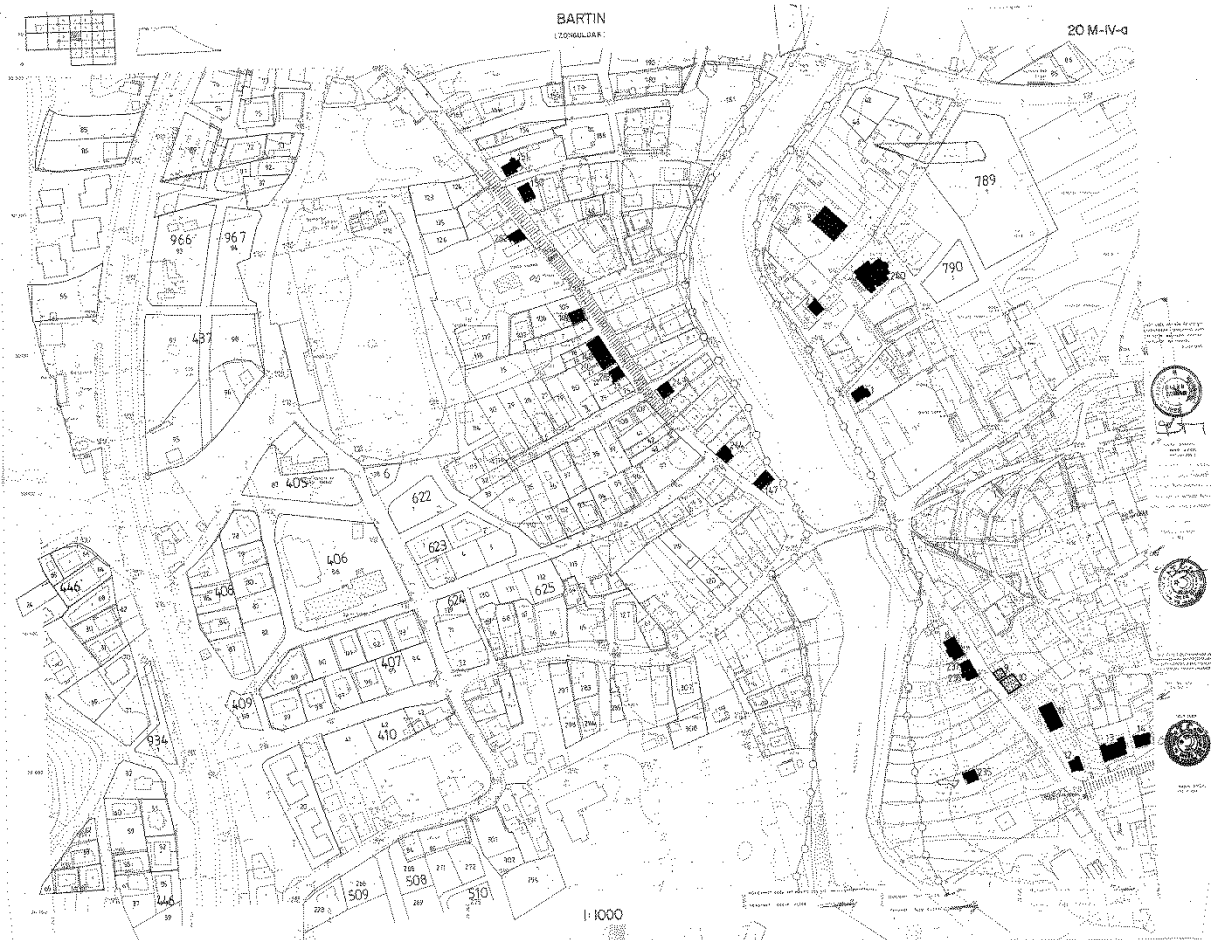
- Yeşil, M. ve Yılmaz, S. (2007). Erzurum Kentinde konut bahçelerinin peyzaj tasarım ilkelerine göre incelenmesi üzerine bir araştırma. *Atatürk Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi*, 38 (1); 25-35.
- Yıldırım, B. T. (2000). *Bitki Materyali I*. Basılmamış Ders Notları, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, İzmir.
- Yılmaz, B., Kaya, L.G., Ateş, O., Memlük, Y. (2011). Geleneksel yapıların kentsel mekânda oluşturduğu düzenin Bartın kenti örneğinde incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Sanat Ve Tasarım Dergisi*, E-ISSN:1309-9884, Cilt/Vol.1, Sayı/No.1 (2011): 1-10.
- Yılmaz, B., Gülez, S. ve Kaya, L.G. (2010). Mapping of biotopes in urban areas: a case study of the city of Bartın and its environs, Turkey. *Scientific Research and Essays*, 5 (4): 352-365.
- Yılmaz, B. ve Atik, G. (2006). Doğal peyzaj özelliklerinin kırsal yerleşimler üzerindeki etkileri: Bartın Örneği. *ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi*, 8 (10): 1-9.
- Yılmaz, H. (2001). Bartın Kenti ve Yakın Çevresinde Biyotopların Haritalanması. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Peyzaj Mimarlığı Anabilim Dalı, İstanbul.309 s.
- Yiğit, M.E. ve Türel, S.H. (2006). İlkçağlardan günümüze Anadolu'da açık mekânın evrimi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 3(2): 1-5.
- Zeybekoğlu, D. (2005). Edirne Geleneksel Konut Mimarlığını Etkileyen Sosyo-Kültürel Faktörlerin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Edirne. 201 s.
- Zorlu, T. ve Sağsöz, A. (2010). Müstakil konut sitelerinde kullanıcı tercihlerine bağlı fiziki müdahaleler: Trabzon örneği. *Metu Journal Of The Faculty Of Architecture*, 27 (2): 189-206.
- Walker, T.D. (1991). *Planting Design*. Van Nostrand Reinhold, New York, 196p.

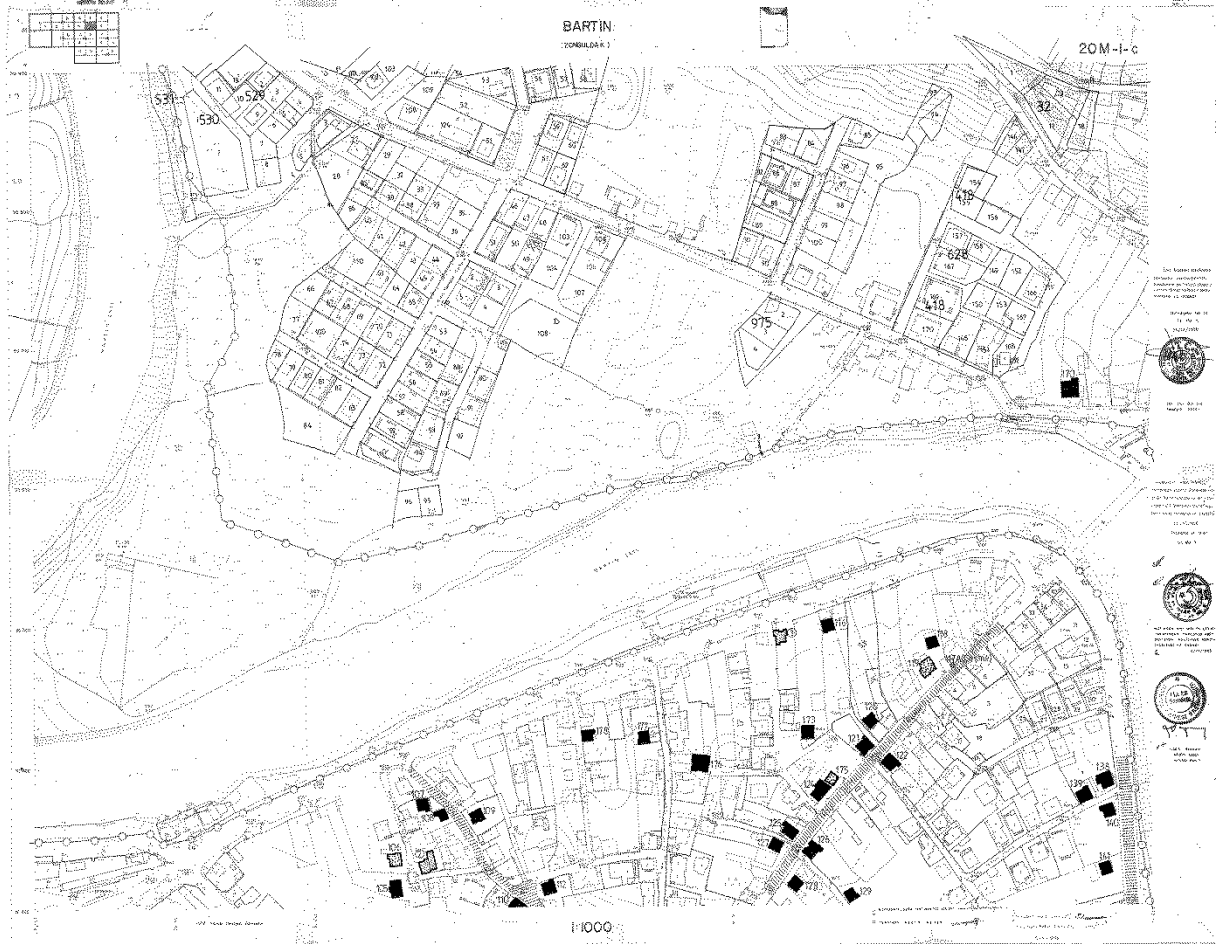
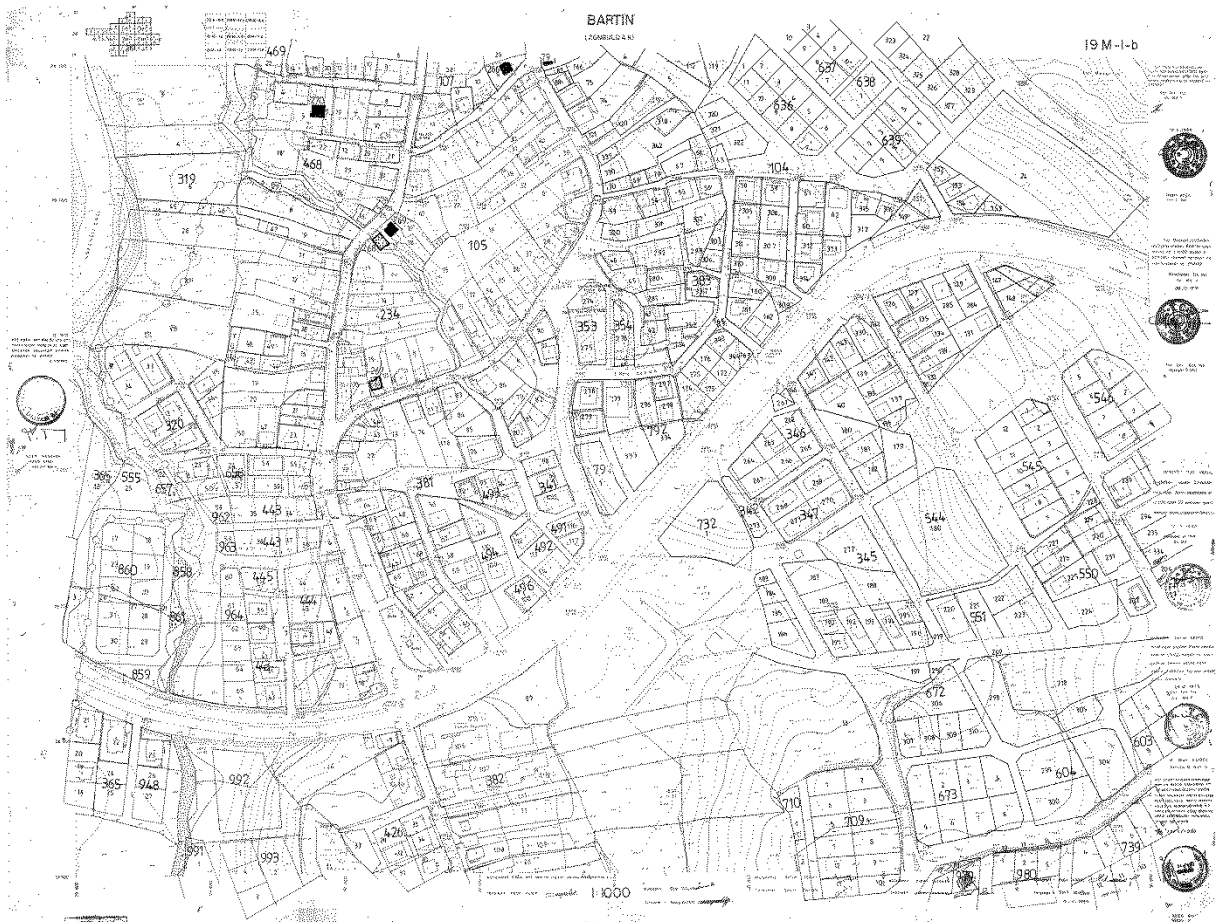
EKLER

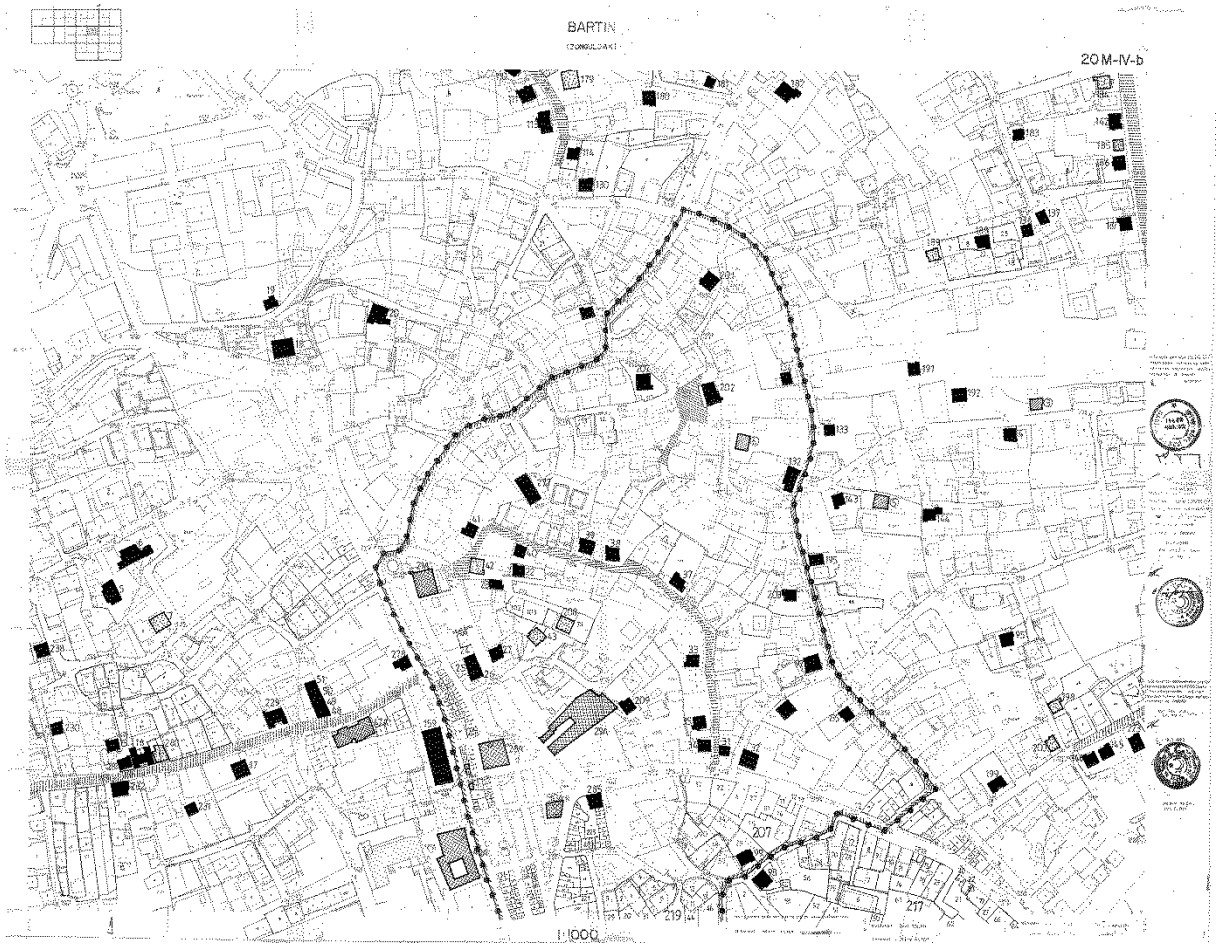
EK 1 : Bartın Merkez İlçe Tek Yapı Ölçeğinde Korunan Geleneksel Konutlar Koruma Planı (Bartın Belediyesi, 2014).

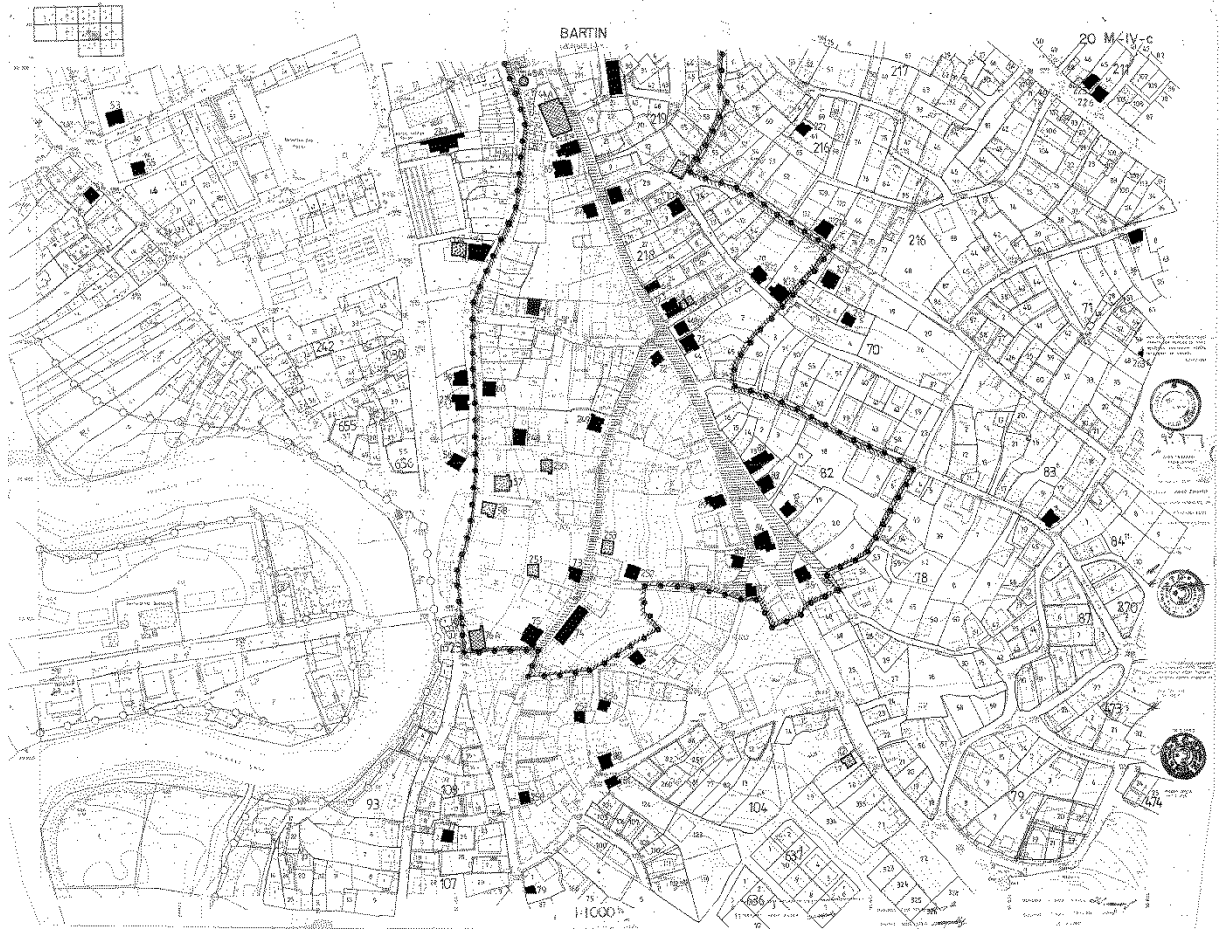

Ek 2: Anket Ve Bitki Materyali Tespit Formu

Anket No:
Tarih:

Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde Yürütülmekte Olan Bir Araştırma İçin Yapılmaktadır.

(Bu anket Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde yapılan bilimsel bir araştırma için uygulanmaktadır. Adınız ve soyadınız sorulmayacaktır. Sizden alınan bilgiler tamamen gizli tutulacaktır. İlgili ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarız.)

1.BÖLÜM (Sosyo demografik sorular)

- 1.Cinsiyetiniz () Kadın () Erkek
2. Kaç yaşındasınız () 18-20 () 21-30 () 31-40 () 41-50 () 51-60 () 60+
3. Eğitim durumunuz ()Okur-yazar olmayan () İlköğretim () Lise () Üniversite () Yüksek Lisans () Doktora
4. Gelir durumunu ()0- 500 TL () 500- 750 TL () 750 – 1000 TL () 1000-1500 TL () 1500-2500 TL () 2500TL fazla
5. Mesleğiniz () İşsiz, ev hanımı, öğrenci () Emekli () Memur- İşçi () Serbest meslek
- 6.Bahçe tipi ()Geleneksel bahçe () Dönüşen bahçe

2.BÖLÜM (Konut İle İlgili Bilgiler)

7. Konutun mülkiyet durumu nedir?
() Ev sahibi () Kiracı () Diğer (aile büyüklerine ait, miras)
8. Konutunuz yaklaşık kaç yıllık?
() 10 yıldan az () 10-50 () 50 ve üstü
9. Konutunuzu satın almanızda / kiralamanızda bahçeli olmasının bir etkisi oldu mu?
() Evet () Hayır
- 10.Boş zamanlarınızda evin en çok hangi bölümünü kullanırsınız?
() Oturma odası () şahsi odam () Balkon ()Bahçe

3.BÖLÜM (Bahçe İle İlgili Bilgiler)

11. Bahçenizi nasıl tanımlarsınız?
() Güzel / bakımlı () Orta derecede () Çirkin / bakımsız
12. Bahçenizi düzenlerken bir uzman görüşten yardım aldınız mı?
() Evet ()Hayır
13. Bahçenizi çoğunlukla hangi amaçla kullanıyorsunuz?
() Oturma-dinlenme () Misafir ağırlama () Görsel ve estetik katkı () Fayda (Meyve – sebze yetiştiriciliği vb)
14. Konutunuzun bahçesiyle daha çok kim ilgileniyor?
()
15. Bahçenizi aile bireylerinden en fazla kim kullanıyor?
() Aile büyükleri (anane, dede vb) () ebeveynler (anne, baba) () çocuklar
16. Bahçenizi en çok yılın hangi mevsimi kullanıyorsunuz?
() Yaz () İlkbahar () Sonbahar () Kış
() Her mevsim kullanılıyor () Kullanılmıyor
17. Bahçenizden en çok günün hangi zamanı faydalaniyorsunuz?
() Sabah () Öğlen () Öğleden sonra () Akşam () Kullanılmıyor

18. Bahçenizi düzenlerken en fazla kim / ne etkili oluyor?

() Aile üyeleri () Komşular () Çevre bahçeler () Yöresel etkiler () Atadan gelen bilgiler () TV-gazete-dergi

19. Kullandığınız bitkilerde aradığınız özellikler

() Sürekli yeşil kalması, () meyve güzelliği ve yararlanma, () çiçek güzelliği, () yetiştirilmesi kolay-bakım az

20. Bahçenizde geleneksel (yerli) bitkileri tercih etme nedeniniz nedir?

() Görsel ve estetik değer taşıması () İşlevsel-Fonksiyonel olarak değerlendirilmesi (Mahremiyet, gölge, vb.)

() Ekonomik olması (Kolay üretilen bitkiler, Uygun fiyatlı bitkiler, vb.) () İklim koşullarına uygunluk

() Atadan kalma alışkanlıklar

21. Bahçenizde egzotik (yabancı orjinli) bitkileri tercih etme nedeniniz nedir?

() Görsel ve estetik değer taşıması () İşlevsel-Fonksiyonel olarak değerlendirilmesi (Mahremiyet, gölge, vb.)

() Tür çeşitliliğini artırması () kolay ulaşılabilir olması (seralar vb yerlerden satın alma)

22. Bahçenizde düzenli bakım yapıyor musunuz?

() Evet () Hayır

4.BÖLÜM (gelecekte yapılacak tasarımlar ile ilgili fikirler)

23. Geleneksel konut bahçelerindeki bitkilendirmelerde aradığınız özellikler nelerdir? (Öncelik sırasına göre sıralayınız.)

() Estetik (Güzel, Çekici, vb.)

() İşlevsel-Fonksiyonel (Konforlu, Dinlendirici, vb.)

() Ekolojik (Yeterli yeşil, tür çeşitliliği fazla, vb.)

() Ekonomik (Kolay üretilen bitkiler, Uygun fiyatlı bitkiler, vb.)

24. Geleneksel konut bahçelerinde ne tür bitkisel düzenleme görmek istersiniz?

() Çim alan

() Çiçekli bitkiler

() Sonbahar renklenmesine sahip bitkiler

() Karışık bitkilendirme (Boylu ağaçlar, çalılar, mevsimlik çiçekler, vb.)

() Faydalı bitkilendirme (meyve, sebze, şifalı bitkiler vb.)

25. Geleneksel konut bahçelerinde yapılan bitkisel düzenlemelerde hangi tür bitkilerin ağırlıklı olarak kullanılmasını tercih edersiniz?

() Geleneksel (yerli) bitkiler

() Egzotik (yabancı orjinli) bitkiler

Geleneksel ve Dönüşen Konut Bahçelerinde Kullanılan Bitki Metaryali

Bu anket Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümünde yapılan bilimsel bir araştırma için uygulanmaktadır. İlgi ve katkılarınız için şimdiden teşekkür eder, saygılar sunarız.

Anket No:
Tarih:

1. Konutta tespit edilen bitkiler, 2. Bitki sayısı, 3. Familya

1.....	1.....	
2.....	2.....	
3.....	3.....	
4.....	4.....	
5.....	5.....	
6.....	6.....	
7.....	7.....	
8.....	8.....	
9.....	9.....	
10.....	10.....	
11.....	11.....	
12.....	12.....	
13.....	13.....	
14.....	14.....	
15.....	15.....	
16.....	16.....	
17.....	17.....	
18.....	18.....	
19.....	19.....	
20.....	20.....	
21.....	21.....	
22.....	22.....	

EK:3 Çalışma Alanında Belirlenen Bölgelere Göre Araştırma Kapsamında İrdelenen Geleneksel Konutlar

A BÖLGESİ

B BÖLGESİ

C BÖLGESİ

D BÖLGESİ

E BÖLGESİ

ÖZ GEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Gaye Taşkan

Doğum Yeri ve Tarihi : 19.04.1990/YILDIRIM

Eğitim Durumu: Lisans

Lisans Öğrenimi : Karadeniz Teknik Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Bartın üniversitesi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce

Bilimsel Faaliyet/Yayımlar

SCI Makaleler

1. Bekci, B., **Taşkan, G.**, Bogenç, Ç., 2013. “The effect of courtyard designs on young people, which have been made according to different functional preferences: Bartın university (Turkey)”, Journal of Food, Agriculture & Environment, Vol. 11 (3&4): 132-141 (Yakında basılacak)
2. Bekci, B., **Taşkan, G.**, 2013. “Evaluation of Usage Areas of *Lamium purpureum* L. var. *purpureum* in Urban Landscape of Bartın Vicinity (Turkey)” Fresenius Environmental Bulletin, Vol. 22, No. 10, 2880-2887
3. Bekci, B., **Taşkan, G.**, Bogenç, Ç., 2013. “A habitant-focused approach to the concept of eco-city at industrialized cities with a rural city character (Bartın-Karabük) Turkey sample”, Journal of Food, Agriculture & Environment, Vol. 11 (2): 867-872

Uluslararası Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında (Proceeding) Basılan Bildiriler

4. Bekci, B., **Taşkan, G.**, Dinçer, D., Gerçek, V., 2012. “Evaluation of Properties of ‘*Abies bornmülleriana* Mattf.’ and ‘*Abies grandis*’ Species for Christmas Tree Usage in Landscape Architecture”, 14th International Fir Symposium, Kastamonu, p: 21
5. Bekci, B., **Taşkan, G.**, Dinçer, D., 2012. “Analysis of *Abies* sp. Species of Urban Parks in Bartın City Center by Simulation Technique”, 14th International Fir Symposium, Kastamonu, p: 53 (poster)

Ulusal Hakemli Dergilerde Yayınlanan Makaleler

6. Bekci, B., **Taşkan, G.**, 2013. “Açık Yeşil Alanlardaki Kent Donatılarının Kişisel Mekan Uzaklığına Etkisi: Bartın Kenti Örneği”, Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi Dergisi, Cilt:14, Sayı: 22, s: 61-71, Bartın
7. Bekci, B., Var, M., **Taşkan, G.**, 2013. “Bitkilendirme Tasarım Kriterleri Bağlamında Doğal Türlerin Kentsel Boşluk Alanlarında Değerlendirilmesi: Bartın, Türkiye”, Artvin Coruh University, Journal of Forestry Faculty, Vol:14, Issue: 1, p: 113-125

Ulusal Bilimsel Toplantılarda Sunulan ve Bildiri Kitabında Basılan Bildiriler

8. Bekci B., **Taşkan G.**, Bogenç Ç., Dinçer D., 2013. “Karabük Üniversitesi Kampüs Alanında Kullanılan Rosa canadensis (Kanada Gülü) Türünün Ekolojik Dayanıklılığının İrdelenmesi”, V. Süs Bitkileri Kongresi, Yalova (Poster)
9. Bekci B., **Taşkan G.**, Bogenç Ç., Dinçer, D., 2013. “Mevsimlik Çiçeklerin Oluşturduğu Renk Etkisinin Üniversite Öğrencileri Üzerindeki Psikolojik Etkilerinin İrdelenmesi: Karabük Üniversitesi Kampüs Örneği”, V. Süs Bitkileri Kongresi, Yalova (Poster)
10. Bekci B., **Taşkan G.**, Bogenç Ç., Dinçer, D., 2013. “Lavandula angustifolia Mill.’nın Peyzaj Mimarlığındaki Kullanım Alanlarının Estetik ve Fonksiyonel Açından İrdelenmesi”, V. Süs Bitkileri Kongresi, Yalova (Poster)

Araştırma Projeleri

11. Proje no: BAP-2011-2-27 Mimari Mekân ve Kişisel Mekân Arasındaki Uyumun Seçilen Kent Parkları Üzerinde Denetlenmesi, Bartın Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projesi , (2012-Devam ediyor).

İŞ DENEYİMİ

Çalıştığı Kurumlar : Hies İnşaat San. Tic.Aş.-(Peyzaj Mimarı)

İLETİŞİM

E-Posta Adresi : gayetaskan@gmail.com

Telefon: 0532 162 47 08

Tarih : 20.06.2014